

UJ KELET

ZSIDÓ POLITIKAI NAPILAP

Kolozsváron hirdetéseket a

Rudolf Mosse S. A.

Str. Reg. Maria No. 38. Tel. 4-13

és a

LLOYD EXPRESS

Str. Golu No. 20. Telefon 14-55

hirdetési irodák vesznek fel

Herzl Tivadar, az élmény

Halálának 25 éves fordulójára

Irta Marton Ernő

Sok cikket írtam és sok beszédet tartottam már Herzl Tivadarról. Egészen fiatal diák voltam, amikor először beszédem Herzlről nyilvános gyűlekezésben 1914-ben volt, egy forró júdusi napon, Marosvásárhelyen. Örökké emlékeztető nap lesz ez. Erről dalolta egykor Ady: „Különös, különös nyáréjszaka volt...”

Az első cionista szárnypórbálgatás erdélyi földön, néhány lelkes fiatalember vakációs passziója. A vásárhelyi kultúrpalota kistermében gyűltünk össze s a méltóságos falak csodálkozva hallgatták a furcsa beszédeket. Néhány nappal mulott Herzl Tivadar halálának tizedik évfordulója és ebből az alkalmából lejött Budapestről a magyarországi cionizmus egész vezérkara Beregi Armin elnökkel az élén. A cionizmus akkor Magyarországon mélyen kemény és kigunyolt utópia volt és a mozgalom az egész világon az aléltóság fájdalmas jeleit mutatta.

Az előadás után ottmaradtunk néhányan a pesti vendégekkel és a cionizmus jövőjéről beszélgettünk. A megvalósulás mindannyunk előtt nagyon távoli ködös délibábnak látszott. Az első cionizációs kísérletek, a cionista „Klembart” korszakát éltük és komoly pozíciónyerésnek, büszke vívmánynak könyveltük el, ha egy új borjú született valamelyik cionista kolónián. A merész álom a szabad zsidó államról félve húzódott meg a lelkek mélyén. Mily botor gondolat még beszélni is róla! Talán maguk a cionisták sem hitték már benne. Herzl nagyvonalú politikai koncepcióját és sikeres diplomáciai tárgyalásait a tepsődi, stülustalan idők pora borította be. Törökországban az ifjú-törökök türelmetlen nacionalizmusa volt az ur, amely hallani sem akart a zsidó Palesztináról és még a leghalványabb reményét is elvette annak, hogy a „charter”, a közjogi biztositókat megkapjuk. A szervezetre vezér nélkül állott, kolonizációs kísérleteink pedig a részvétlenség fojtogató levegőjében az elmerüléssel küzdöttek.

— Ó ha Herzl élne! — sóhajtott fel valaki közülünk, s akkor mindannyian szorongó szívvel éreztük, milyen árvák, milyen elhagyottak vagyunk, milyen kilátástalan a harc, amelyet folytatunk. A kishitű reményvesztettség halgatása nehezített ránk.

A csendet Beregi Armin törte meg. Az asztalra ütött:

— Valami nagy, világrengető eseménynek kell jönnie. Valaminek, ami feltázza az emberiséget. Akkor a mi ügyünk is előbbre fog jutni.

Dacosan, de resignációval mondotta. Szavai ugy hangzottak, mintha nagyon messziről, valami távoli valószínűtlen vidékről jönnének. Egy légy zúmmogott az ablakon és kint az álmos kánikulában olvadozott az aszfalt.

— Ugyan milyen esemény jöhetne — legyintett egy idősebb ur és nagy hozzáértéssel magyarázni kezdte, hogy a Balkán-háború befejezésével és az angol-országi ellenfél szerencsés elsimításával az európai egyensúlyt semmi sem fenyegeti felborulással.

Ebben a pillanatban egy fiatalember rontott be a terembe és magából kikelve, izgatottan kiáltotta:

— Meggyilkolták a trónörökösét! Tágranyilt pupillákkal bámultunk egymásra. A politikai expozéznak egyszerre vége szakadt és mi szótlánul mentünk lefelé a lépcsőn. A kultúrpalota előtti térségen már nagyobb embercsoport állott. Bernády polgármester a város notabilitásaitól körülvéve élénk gesztusokkal kommentálta a Pestről néhány perccel előbb érkezett szenzációs hírt.

— Ez háborút jelent — mondotta valaki és bizonyára maga sem tudta, hogy ebben a három szóban a következő évek véres eseményeit sűrítette össze. Egy lassan, elgondolkodva továbbmentünk, Beregi Armin a vállamra tette a kezét:

— Látja öcsém, közelebb vagyunk a világrengető eseményhez, mintsem álmodtuk volna...

Nem tudtam felelni. Már alkonyodott, s a hegyek felől friss légáramot hozott a szél. Összeborzongtam. Kusza, vad, gyermeki félelmek szorították össze a torkomat. Pedig ki sejtette még akkor, milyen szörnyű eseményekkel terhes az idő? Ki sejtette, hogy ebből az embergyilkos kataklizmából a szabadság és megvalósulás lehetősége int majd a zsidó nép felé? Ki mert álmodni Balfour-deklarációról, San-Remóról, héber egyetemről és mindarról, ami azóta testet öltött? Ezt a királyi álmot csak egy férfi hordozta szívében — de ez a férfiú tíz év óta halott.

És akkor, azon a különös, különös nyáréjszakán, szelid csillagok alatt, amikor még csendes és békés volt a világ, de valahol messze már élesítették a fegyvereket, s a gyárakban észrevétlenül shrapnellhüvelyeket kezdtek esztergálni a vasesztergályosok, magam előtt láttam Herzl Tivadart. Két szép nagy fekete szemével rám nézett, finom, fehér ujjjaival megérintett. Egy pillanatra tartott az egész. De szorongó félelmem elmúlt és gyermeki szívembe nyugalom költözött. Egy megfoghatatlan, szavakba nem önthető, még a tudat közbéig sem erős bizonyosság lett urrá rajtam, de ez a bizonyosság elkísért és egyensúlyban tartott a világháború és a forradalmak nehéz évei alatt, a bizonyosság, hogy Herzl velünk van, szelleme él és hat és új irányokat szab sorsunknak. Amikor megjelent a Balfour-deklaráció s a népek visszaitélték Palesztinát a zsidóságnak, szinte természetesen tartottam mindezt, hiszen Herzl így akarta és ő volt az, aki előkészítette a zsidóságot arra, hogy amikor eljön a világot átforgató nagy vihar, ott legyen ő is, ahol a népek sorsa eldőlt.

Azóta sokat írtam Herzlről és szinte mindent elolvastam, amit mások írtak róla. Minden újabb adat friss élmény volt számomra. Ha összejöttem olyanokkal, akik ismerték őt és beszéltek vele, órák hosszat faggattam, meséltek róla, milyen volt, hogyan beszélt, mi érdekelte őt, miként vélekedett sajátmagáról és másokról. Öszinte csodálattal néztem a kézre, amely valaha kezét fogott vele. Majdnem hihetetlennek tűnt fel nekem, csakugyan, lehetséges ez? Két évvel ezelőtt Bázelen szinte megöleltem a „Trois Rois” szálloda egyik öreg takarítóját, aki

ről kiderült, hogy harminc évvel ezelőtt ő takarította Herzl Tivadar szobáját és ő kefélte a ruháit. „Ja, der Herr Doktor war ein sehr pedanter Mensch” — mondotta az öregasszony. Egész különösen hat az emberre, ha ilyen mindennapi dolgokat hall Herzlről. Mert az ő élete rég kilépett már a közönséges embersorsok szűk határok közé zárt kereteiből, és áttevődött abba a szférába, ahol a mesék, legendák és hősi époszok születnek. Milyen találon írta róla Achad Haam: „Herzl öntudatlanul olyasvalamivel is megajándékozott bennünket, amely talán nagyobb mindannál, amit tudatosan alkotott: megajándékozott bennünket önmagával, mint nemzeti megújulásunk époszáinak hőseivel. Egy hőssel, amelyet a képzelet kiragadhat magának és felékesíthet minden kiválósággal és akiben igazi szépségükben teljesülnek meg nemzeti vágyaink”.

Amit Achad Haam közvetlenül Herzl halálakor megjósolt, az hamar, alig 25 év után teljesedésbe ment. Herzl valóban népi époszunk hőisévé vált, akinek alakja gigantikus méretben nőtt a természetes és mindennapos fölé. Herzl minden ifjú zsidó számára közvetlen élmény, amely lángra gyújtja a fantáziát és nemesebb, magasabb ideálok felé vezet. Élmény, mint egy felejthetetlen találkozás, mint egy felvillanó megismerés, mint a ráeszmélés az igazságra, a szépségre. Élmény, amely elkísér tudatunk kialakulásáig. Élmény annak számára is, aki nem kap a fantázia szárnyára, hanem a szürke történelmi tények alapján akarja megismerni Herzl életét és egyéniségét.

Ezt a csodálatos életsorsot igazán nem kell, hogy a fantázia színeze. Olyan ez mint egy izgalmas feszült-ségű dráma, mint egy szokatlan gyorsasággal pergő film. Világokat és korokat ivel át ez a tér- és időbeli gátakat nem ismerő színjáték:

Páris... A Tuillériák kertjében egy német írót sétál. Az írót fiatal és szép. A járókelők szeme megakad rajta s a nők vágyakozó szemmel fordulnak utána. Egy boldog fiatalember. Az élet a tenyerén hordja. Szindarabjait nagy sikerrel játsszák a legjobb német színpadokon, novelláit, cikkeit a legnagyobb német lapok közlik, a társaságban rajonganak érte, — jó felesége van, szép gyermekei. Egy boldog ember. Egy német írót.

A fiatalember az órájára néz, megfordul és határozott léptekkel a belváros felé indul. Átmege a hídon és egy komor épület komor kapuján belép. Törvényszék. Az írót a hivatása hozza ide. Valami tárgyalás lesz itt, arról kell tudósítást írjon lapjának Bécsbe.

Tárgyalóterem. Egy Dreyfuss nevű kapitányt hazaárulással vádolnak. Az írót unottan jegyezi. Egyszer csak megűti a fülét valami, egy furcsa szó: zsidó. Az ügyész menydörögve vádol: Ez a Dreyfuss zsidó, tehát hazaáruló. Az írót felhorkan. Hogyan, Dreyfuss zsidó? Eddig úgy tudta, francia... Hogy a valása? Az más... Vagy mégse? De hiszen akkor... ő is...

Az írót otthon. Iróasztala előtt ül és fejt a tenyerébe hajta. Gondolkodik. Már órák óta ül így. A törvényszékről jött, ahol azt a bizonyos Dreyfuss kapitányt degradálták és száműzésre ítélték. Az utcán tüntetés. „Le a zsidókkal”. Az ismerősök idegenül néznek rá. Furcsa változás. Miért? Miért?

Az írót még mindig ül és gondolkodik. Egyszerre csak felugrik helye-

ről és indulatosan felkiált: Így nem mehet tovább... így megalázó minden perc. Talán kikeresztelkedni...? Nem, ez nem segít. Akkor ki az igazság! Mi egy nép vagyunk, egy nép. E, y nép, amelynek nincs országa. Amelynek vissza kell szerezni az országát! Így lett a német iróból a zsidó nép vezére és profétája.

Pereg tovább a film, de most már egyre tragikusabb gyorsasággal. Az egykori német író elindul hazát keresni a zsidó népek. De a nép nem akarja, hogy hazát szerezzenek neki. Kikacagják. Persze a gazdagok. A szegényeket még nem ismeri. Egyszer azonban meghallja a jalkiáltásukat és meg tudja a nyomort és megaláztatást, amelyben élnek. Ettől kezdve nincsen nyugovása. Császárokhoz, királyokhoz, miniszterekhez jár és perli népe jussát.

Konstantinápoly. Az udvari fogatból magas, feketeszakállas férfi száll le és hajlongó szolgálk sora előtt megy fel szultán palotájának lépcsőjén. Az udvari miniszter elébe jön. A szultán olyan pompával fogadja, mint az igazi nagyköveteiket. Hiszen a zsidó nép követe. 2000 év óta az első. A tárgyalások jól haladnak, csak pénz kellene.

Pérez kellene. Elindul pénzt keresni. Gazdától gazdaghoz megy. Egyik sem ad. Elzárták pénzeszsákjaikat, elzárták szívüket. Csak az ő szíve van mindenki számára nyitva.

Szentpétervár, tárgyalás az orosz kormánnyal, Varsó, Lodz, ezer és ezer zsidó a pályaudvarokon. Öt várják. A messiást várják: Egő kisirt szemek, sóvány, kiaszott karok. Aztán kozákok és kancsuka.

Hazát, sürgősen hazát ennek a szerencsétlen tömegnek! De hogyan? Akik megülnék teremteni, nem akarják, akik akarják, nem tudják.

Ujabb és még gyorsabb hajsz, pénz után, ország után. Ismét Konstantinápoly, aztán Jeruzsálem, London, Páris, Bécs, sehol pozitív eredmény. Csak a szegények reménye és szeretete van vele.

Remények, tervek és munka, munka a megszakadásig.

Mig egyszer a szív, ez a nagy és jó szív csakugyan megszakadt. Királyokkal és fejedelmekkel sikeresen vitta meg csatáját, de a zsidó pénzeszsák ellen folytatott küzdelmében elbukott.

A film lepergett, de vajjon nem vibrálnak-e rezgései tovább millió és millió szívekben? Vajjon az a huszonöt esztendő, amely azóta eltelt, elhalványította-e csak a legkisebb mértékben is a kép nemes tisztaságát és lélettel teljességét? Ellenkezőleg. Az évek növekvő számával Herzl Tivadar alakja is egyre tisztult az egymást követő generációk tudatában és az emlékezés egyre frissebb élmény erejével hat a zsidó lelekre. Ma negyedszázaddal földi elmulása után sokkal közelebb áll hozzá a nép, mint akkor, amikor itt járt, harcolt és szenvedett közöttünk.

A zsidó nép nem emelt szobrot Herzlnek s emlékéit talán sohasem fogja hirdetni köbe, vagy ércbe vésett műalkotás. De Thamuz 20-án a palesztinai fiatalság kivonul a mezőkre és énekszó mellett fákat ültet a Herzl erdőbe. A gálat zsidósága is a KKL-re való áldozással rója le kegyeletét ezen a napon, hogy megváltsa a rabságban szenvedő földet. Hogy új élet fakadjon a földön, lombos erdők és virágos mezők, hogy ez a föld új népet hordozzon hátán, szebbet és igazabbat mint mi vagyunk: Herzl népét.

Második Velence lesz Bukarestből, ha elkészül a Duna-csatorna

Leonida mérnök elmondja az Uj Keletnek terveit, amelyek egycsapásra megváltoztatják a főváros higiénikai, klimatikus és gazdasági viszonyait. Jövőre megkezdik a csatorna kiépítésének munkálatait

(Bucuresti-Bukarest, június 26. Az Uj Kelet tudósítójától). A Bukarest és Duna közötti csatorna tervéről ezelőtt 2-3 hónapjal még úgy beszéltek, mint utópista álomról, amelyet majd valamikor... talán a jövő generációk fognak megvalósítani. Leonida mérnök tervét senki sem vette komolyan a jelenlegi nehéz gazdasági viszonyok között és a kiváló mérnök nagystílű tervei mégis a megvalósulás stádiumába kerültek. A parlament már megszavazott egy törvényt is, amely megszabja a hihetetlen perspektívákkal kecsesített projektum alapvonalaival.

Bukarest, ez a piszkos, poros város, amelyből a szemetet leveztetni ma szinte a lehetetlenséggel határos, második Velence lesz. A Duna két hulláma befognak nyulni a városba s aki este a Mitropoliaról le fog nézni a városra, ott fogja látni a Duna tükreben ragyogni az újjászülött román főváros új arcát. Ma még fullasztón nehezedik a városra a nehéz, rekkenő levegő, amely nem mozdul és amelyet megfertőz a Dambovicából felszálló bűz, de holnap ha majd Leonida mérnök befejezi hatalmas művét, hűs szellő, a Duna-csatorna kellemes párája fogja felfrissíteni a bukarestieket.

Az új generáció úgy fog beszélni a mai Piata Mare-ről, az Oborról és a Stefan cel Mare sosszerűl, mint ahogyan Bucur pásztor kis fatemplomocskájáról beszélnek, amely maradványai még ma is emlékeztetnek a főváros alapítójára.

Bukarest — kibővíti
A véletlen hozott össze Leonida mérnökkel, Madgearu ipar- és kereskedelmi miniszter elbeszélésében.

Negyven-egyenöt év körüli magas és izmos férfi, acélszurke szeméiből akaratérő, energia és zsenialitás sugárzik. Rövid, világos mondatokban beszél és a nagyarányú tervek világosan rajzolódnak a hallgató elé.

Kérésünkre rövid előadásban foglalja össze gondanivalóit:

— Bukarest lakossága meghaladja a 600.000-t. A város rohamosan, de abnormalisan fejlődik. Szükségessé vált tehát megvalósítani azokat a terveket, amelyek már nagyon régen megfogalmazottak az agyamban.

— Az Arges-Bukarest-Duna csatorna felépítése által a dunai hajók feljohetnek Bukarestig. De a terv keresztülvitelével egyidejűleg a főváros teljesen át fog alakulni, esztétikai, valamint gazdasági szempontból is.

A tüdővész és a többi betegségek arányszáma csökkeni fog és Bukarest egyike lesz Európa legtisztább metropolisainak.

— Az élet megolesul, mert a környék kiszélesedik és víziúton is szállítható élelmicikkkel. Új iparágak alakulnak ki, miután a Duna-csatorna kikötőjében szabadraktárakat és szabadtörvényeket létesíthetnek, amelyek területén hatalmas

gyárüzemek fejlődhetnek ki.

Uj higiénia- és energiaforrások

— A város vízellátása, csatornázása és tisztítása egyszerű és könnyű lesz. A város egészségtelen és piszkos északi részei új képet nyernek.

— Megszűnik a munkanélküliség, hiszen a csatornaépítésnél tízezrek nyerhetnek majd alkalmazást. Már ez a szempont is elegendő volna a terv megvalósítása érdekében.

— A csatorna vízesésének lehetővé tételével egyidejűleg jelentős energiaforrások nyílnak meg, úgy, hogy amennyiben a hajózás nem volna eléggé rentabilis a befektetések arányában, az energiaforrások kihasználása ezt az aggodalmat is eloszlatná. A csatornán való szállítások tarifája mindenestre nagyon kedvező lesz s minden más szállítóeszközzel konkurálhat.

— Az energiaforrások kihasználása elősegíti a befektetések amortizációját. A vízesés által előállított villanyáram ára kw-ként 3.20 lesz. Ez az ár igen olcsó de így is nagy jövedelmet biztosít, miután összesen kb. 80-90 millió kw. áramot állíthatunk elő évenként.

mot állíthatunk elő évenként.

Külföldi tőke segítségével

— A bukaresti gyáripárnak árammal való ellátásán kívül elegendő árammal láthatjuk el a csatorna építésével egyidejűleg tervezett Bukarest-Brassó közötti villamosított vasutat is.

— A gyáripár az áram olcsóságára való tekintettel óriási lendületet vesz és versenyképes lesz.

— A tervek megvalósításában a „British and Foreign utilities development corporation” fog segíteni, amely a szükséges 3.000.000.000 lej befizetését magára vállalta.

— A tranzakció egyébként az államra nézve is rendkívül jó üzletet jelent. Mint ahogyan törvénybe is fektették a konzessziót 50 évre kapjuk, amelynek lejártakor az egész csatorna, a villamosvasút valamint áramtermelő komplexum a román állam tulajdonába megy át. A csatorna szállítási jövedelme már 10 év múlva is az államot illeti, amely ennek ellenében azt rendben kell, hogy tartsa.

— Bukarest városa a konzorcium rendelkezésére bocsájtott terület arányában tagja lesz a konzorciumnak és ebben az arányban részesedni fog a jövedelemből. De ezenkívül 50 éven keresztül a bruttó jövedelemből is 3 százalékot kap a főváros.

A miniszteri kabinet ajtója megnyílt és az ajtónálló Leonida mérnököt szólította.

A miniszter és a mérnök megkezdtek a tervek megvalósítása feletti tárgyalásokat. És jövőre már meg is kezdődnek a munkálatok. (h. e.)

talán a vonathan találkozott, vagy ismerkedett meg valakivel és ezzel a férfivel ment a lainzi állatkertbe.

Ha azonban Felner Katalin nagyrégi nő volt is, még sem létezik helyi jel, hogy szerelmi kalandjait ilyen spártai egyszerűséggel boykotálta volna le.

Hízen csak az ékszernek értéke 99 ezer irát tett ki.

Még súlyosabban csik latta Bauer revolvere, amelynek kalibere ugyanolyan volt, mint az a fegyver, amellyel a gyilkosságot elkövették a háztartásán talált kocka-spiritusz, valamint az a körülmény, hogy

Bauer állandó látogatója volt a lainzi állatkertnek.

Tekintetbe kell venni, hogy Bauer nem tudta alibiijét bizonyítani, hogy megsemmisítette mindazokat a levedelt amelyeket Felner Katalin kapott, hogy

a sojfor felismerte benne azt az embert, akit egy hölgygel együtt az állatkertbe vitt és végül a próbámdal, amely ugyanolyan volt, mint amelyet Felner Katalin csejt.

Ezekkel a tényekkel szemben, van még elég rejtélyes momentum is az ügynek. Mindenekelőtt a motívum kérdése: Talán a kellemetlen szerető eltávolítás, aki egy másik viszonyt zavart? A rablógylkosság föltételezése ellen szól Bauer kedvező anyagi helyzete, amellyel a próbámda eladása és az a gyanu, hogy Felnernek a megtaláltakon kívül voltak talán értékesebb ékszerai is. Ezen a téren a nyomozás mindenesetre még teljes jótéséghen tapogatózik.

Figyelembe kell venni, hogy milyen muzsikusan védekezik Bauer: nem beszél nyíltan, nem ad közvetlen felvilágosításokat. Nem mondja: „Ne fáradjanak, abban az időben ilyen és ilyen proméket amelyek ezen meg ezen emberek tulajdonai voltak, ennek és ennek a kereskedőnek adtam el.” Csak azt erősíti meg, amit már ügyi rábizonyítottak, és általában mindent a

„nagy ismeretlenre” hárít, aki ebben az esetben úgy látszik egy nő.

Sajnos a kriminálalista semmit sem tud kezdeni ismeretlenel.

Ha Bauer tényleg egy nő iránti lovagasságból hallgatna, akkor a dolog tragikussá válna és a nyomdörsgnek nem volna nagyon kellemes, ha Bauer érdekében egy olyan fátlyat kellene felidbentenie, ami inkább a szereplők dolga volna.

Milyen tények szólnak Bauer ellen

Brandl bécsi rendőrigazgató összefoglalja a lainzi gyilkosság nyomozásának eddigi adatait

Bécs, július 28. A lainzi állatkertben történt gyilkosság annál titokzatosabbá válik, minél tovább tart a nyomozás. Azt lehet mondani, hogy négy ország rendőrsége hetek óta tartó nyomozás során alig ért el annyi konkrét eredményt, amennyi elégséges volna ahhoz, hogy a bűnügy legalább nagy vonalakban tisztán álljon a nyilvánosság előtt. Az egész bűnügyre vonatkozólag tegnap igen érdekes nyilatkozatot tett dr. Brandl bécsi rendőrigazgató, akinek nyilatkozata tömören összegezi a nyomozás eddigi adatait. Brandl rendőrigazgató megállapítása szerint a bűnügyi osztály a Felner-féle ügyben kénytelen volt megkezdésén homályos bejelentések alapján megindítani a nyomozást és

eredetileg a meggyilkoltnál talált levelek voltak azok, amelyeknek alapján a gyanu Felner ellen irányult.

Most Bauer barátjai mondják azt, hogy ez az ember képtelen a gyilkosságra. A kriminálalista előtt azonban csak a tények számítanak. Az érzés csal, elméletileg minden ember képes a legnemesebb és a leggonoszabb cselekedetre. A tények pedig Bauer Gusztáv ellen szólnak.

Melyek már most ezek a tények?

Felner Katalin 1928 július 16-án este utazott el Triestből és július 17-én délelőtt egynegyed 11 órakor érkezett meg a bécsi Südbahnhofra. Triestet ugyanabban a ruhában hagyta el melyben délután meggyilkolva találták és pedig egy olyan helyen, ahová idegenekkel nem igen megy az ember.

Egyetlen bécsi szállóban sem vett ki lakást. Ebből azt lehet következtetni, hogy Felner Katalint az állomáson egy ismerőse várta, akivel aztán együtt töltötte a napot.

Ennek az ismerősnek tudnia kell, hol tartózkodott Felner Katalin. Az asszony a csomagjait az állomáson hagyta, mivel valószínűleg még nem tudta, hogy mit fog kezdeni Bécsben. Ki lehetett tehát az, aki az állomáson várta őt?

Ha az ember azt akarja, hogy az áll-

lomáson várják, akkor táviratozik. A táviratváltás nyomán a postaigazgatóságon sikerült megtalálni Bauer felismeri ennek a gyanuoknak a fontosságát és a

lemondó expressz-levelel révén akarja ellensúlyozni, de ez az expressz-levelel nem létezik.

A posta, amely az expresszlevelek átadását látalmaztatja, nem tud semmiről. Ezen a részleten nehezen teheti magát túl a bűnügyi nyomozó.

Felner Katalin Bécsben, a hákila előtti időkben senkivel sem érintkezett Bauerrel kívül. Ezért is volt olyan nehéz a holttest agnoszkálása. Arra is lehetne gondolni, hogy Felner Katalin

VÉDJE VEVŐKÉSZÜLÉKET

mind minden más értékűt. A legkötő behatások többszöröseztől védhetők elő az antennában és részegységük vezérlésénél. Jobb az előzetes mint a rántás. Különösen akkor, ha vevőkészülékének sokaszerő alkalmaszról van szó.

A PHILIPS TULFESZÜLTSELEVEZETŐ

megvéd vevőkészülékét a káros légkör behatások ellen. Minden egyes levelezés után ismerő üzemképes, anélkül, hogy meg kellene állítani az abban kezelezhető hullámszűrésre.

PHILIPS TULFESZÜLTSELEVEZETŐ

Hirneves orvosok
által ajánlott csodás hatással bíró **gyógyszap**, különösen köszvény, reuma, idegsokk, isziásban szenvedők áldása. Házilag alkalmazható. Kapható:

BERNAT gyógyiszapfürdő MARGHTA, jud. Bihar.
Prospektus ingyen. Fürdőtulajdonosoknak nagy kedvezmény.
Kilója 10 lei, 25 kiló rendelés esetén díjtalan csomagolás.

Miért izzad??? Vegyen Höfer 3. számú hintőport.

Vasárnap

A Hogg a kedvező sőbb vettél litották le vezető idő e át fog fol alatt tenn nagyszám versenyek sebb és leg Zizevits L találkozás dönté-re.

A Hogg eredménye legtöbb cs be, a lejött velkezők: sítate 4: (Simon) Universita 75: A kezdve m gész nap

A kerül a szövetsé ki, cimár ban kerül szakosztál természeté ugyan a egy bukar lozsvári tak el. H noki vers fog tenni ruletkez t enyedi us jelent ki bavaló ilyen kap nt és ren

KAC — ma délut nyári prof ujárta csapattal. előtt már és elég re és azt his a lelkes a mérkőz zeti.

Berlin ményei eldöntésr létikai m lin a mé igen leve megdönté

Francia ban íent vis Cup dő Fran a francia két egyes rotra L Tilden G

I. A

II. A

Két e

SPORT

A Haggibbor-serleg szombati elődöntői a kedvezőtlen időjárás miatt csak később vették kezdetüket és nehezen bonyolították le a csapatmérkőzéseket. Ma kedvező idő esetén a küzdelem egész napot át fog folyni a Calea Victoriei 117. sz. alatti tennispályákon. Előrelátható, hogy nagyszámu és előkelő közönség fogja a versenyeket megtekinteni. A legérdekesebb és legizgalmasabbnak ígérkező szám Zivovits Lenkének és Pevcsori Ancinak találkozása vasárnap délután kerül előtérre.

A Haggibbor-serlegmérkőzés szombati eredményei. Az esős időjárás miatt a legtöbb csapatmérkőzés nem fejeződött be, a lejátszott meccsek eredményei a következők: NAC—TC 6:0. KAC—Universitatea 4:1. Haggibbor—Tennis Club 1:0 (Simon—Rosenberg 6:1, 6:3). NAC—Universitatea 1:0 (Bleyer—Serb 6:4, 7:5). A versenyek ma reggel 7 óráig kezdve megszakítás nélkül folytatódnak egész napot át.

A kerületi uszóbajnokságok, amelyeket a szövetség eredetileg a mai napra tűzött ki, elmaradnak, illetve későbbi időpontban kerülnek lebonyolításra. Az uszószakosztály, illetve annak rapszodikus természetéről ismert vezetője, Seliceanu, ugyanis az utolsó pillanatban nyilatkozott egy bukaresti turt, amelyre a legjobb kolozsvári uszósok vízpolójátékosok utaztak el. Ilyen körülmények között a bajnokság verseny nem lesz megtartható, mit fog tenni azonban a szövetség ha a kerülethez tartozó marosvásárhelyi és nagyenyedi uszók, a hivatalos lapban megjelent kiiras alapján ideutaznak és hivatalos költseget csinálnak. Nem lehet ilyen kapkodásszerűen jó sportot csinálni és rendszeres munkát kifejtetni.

KAC—Amatőr. A városi sporttelepen ma délután 6 órakor ismét ugyanevezett nyári programban lesz részünk. A KAC fog játszani az újból megalakult Amatőr csapattal. Ez az együttes két évvel ezelőtt már szerepelt a kolozsvári pályákon és elég respektábilis eredményeket ért el és azt hiszik, hogy most is sikerülni fog a lelkes amatörgárdának jól szerepelni. A mérkőzést Ciurel Anrél ismert bíró vezeti.

A Haggibbor uszósakosztályja felhívja az egyesület színeiben szerepelni óhajtó uszósokat, hogy ma vagy holnap délután jelentkezzenek Rubin Miksa szakosztályvezetőnél a Diana-uszodában, hogy a klub nyári programját végleg megállapíthassák. A Haggibbor uszói megleghangú meghívást kaptak egyik külföldi egyesülettől. A klub eleget is fog tenni ennek a meghívásnak és augusztus folyamán felszámgyarországi túrára viszi uszógárdáját.

Berlin—Budapest. A külföldi sporteseményei közül elsősorban a mai napon elődöntésre kerülő Berlin—Budapest atlétikai mérkőzés érdemel figyelmet. Berlin a mérkőzés favoritja, de a küzdelem igen hevesnek ígérkezik és számos rekord megdöntése várható.

Franciaország—Amerika 2:0. Parisban jenteken vette kezdetét a híres Davis Cup ezidei döntője Amerika és a védő Franciaország között. Az első napon a franciák Borotra és Cochet révén mindkét egyes mérkőzésüket megnyerték (Borotra Lot 6:1, 3:6, 6:4, 7:5. Cochet—Tilden 6:3, 6:1, 6:2) és így győzelmi

most már valószínű, sőt az amerikaiaknak csak a párosban vannak kilátásuk.

A dévai Granicsárok Kolozsvárt. Jövő vasárnap Románia egyik legerősebb futbalcsapata, a dévai Granicsárok fognak bemutatkozni Kolozsvárt. Ismeretes, hogy

devarak csapatában az ország legjobb futballistái szerepelnek és így sikerült meglepetésszerű győzelmeket aratni, nemcsak saját pályáikon a Jiul, AMTE, AAC és más kiváló csapatok ellen, hanem haigazolták főlényüket Aradon és Nagyváradon is, ahol a NAC-al és a

Törölvessel szemben is győztek. A dévarakat a Haggibbor látja vendégül, amely ez alkalommal megerősít csapatot és méltó ellenfele kíván lenni a granicsároknak. A nyári szezon nagy eseménye iránt máris igen jelentékeny érdeklődés mutatkozik.

A bukovinal „arcasok“ véresre verték a dornavatrai fürdővendégeket

Két kampós keresztet vitézt letartóztattak a hatóságok

(Ikonavatra, július 27. Az Uj Kelet tudósítójától.) Kedden délután antiszemita demonstrációk zavartak meg a Dorna Vatrán fürdőző vendégek nyugalmát. Horgokeresztes fiatal emberek támadták meg a fürdő sétányán a zsidó kinezésű gyantulan járókelőket és véresre verték őket. Az antiszemita fiatal emberek „Ar-

casok“ bandájának nevezik magukat, akik nap-nap után kampós keresztet zselővel vonulnak fel a fürdőhely parkjába, zsidó és nemzsidó vendégek között egyaránt pánikot idézve elő.

A tegnap délután a vitész „Arcasok“ nem elégedtek a járókelők molesztálásá-

val, hanem a tettek mezejére léptek és a városka több üzletét, amelynek tulajdonosában zsidót sejtettek, lerombolták. A hatóságok, amelyek eddig ölgett kezekkel nézték a fiatal emberek garázdálkodásait, kénytelenek voltak közbelépni és két letartóztatást fogantatosítani.

Umberto trónörökös élesen szembefordult Mussolinivel

A fascista nagytanács megfosztja a trónörököszt méltóságától, ha Mussolinivel nyílt konfliktusba kerülne

(Berlin, július 27. Az Uj Kelet tud.) A Chicago Tribune értesülése szerint Emanuele olasz király és Umberto trónörökös között súlyos konfliktus tört ki. A konfliktus állítólag már régebbi eredetű és a királyi családnak a fascista regimittel szemben elfoglalt különböző álláspontjából fakadt. Umberto trónörökös ugyanis szeméhsányásokat tett apjának, hogy lemondott Mussolini javá-

ra a korona fontos előjogairól és ily módon kompromittálta az olasz uralkodó dinasztiát. Sőt a trónörökös kijelentette állítólag, hogy Viktor Emanuel király helyzete a mai körülmények között tarthatatlan.

Umberto trónörökös, írja a Chicago Tribune, úgy él, mint a walesi herceg. Igen sokat utazik az országban, gyak-

ran vesz fel kontaktust a néppel és különböző ünnepeken vesz részt, de kerüli, hogy olyan helyekre menjen, ahol Mussolinivel találkozhatik. Hir szerint a nagy fascista tanács elhatározta, hogy Apulia herceget fogja trónörökösnek nyilvánítani, ha megtörténik az hogy a trónörökös és a fascista párt között nyílt ellenségeskedés törne ki.

Az orosz-kinai határon újra helyreáll a békeállapot

Az oroszok és a kínaiak is visszarendelik a mozgósított csapatokat

Berlin, július 27. Moszkvai jelentés szerint a népbiztosok tanácsa tegnap ülést tartott, amelyen a távolkeleti helyzetet vitatták meg. Karachan és Vorosilov népbiztosok bejelentették az ülésen, hogy a keleti orosz határt nem tartják fenyegetettnek. A tanács ezután helyeslőleg tudomásul vette a hadügyi népbiztosságnak a határok védelmére fogantatosított intézkedéseit.

London, július 27. A Daily Mail tudósi

tójának jelentése szerint a szovjet írásban kéri Kinától a kifogásolt vasuti alkalmazottak névlistáit, mert teljesíteni akarja azt a kínai részről kifejezett követelést, hogy a távolkeleti vasutakon olyan vasutasok utján irányítsassa a forgalmat, akik ellen a kínai hatóságoknak kifogásuk nincsen.

Charbinból érkezett jelentések szerint a megegyezés elérése nem lesz könnyű, de itt is biznak, hogy sikerülni fog a bé-

két megteremtési.

Kinában illetékes helyen kijelentették, hogy amennyiben a hatalmak java solnák a tett határvédelmi intézkedések likvidálásait, ennek nem szegülnének ellene és ugyanabban az arányban visszazállítják a csapatokat az ország belsejébe, mint ahogyan az erre vonatkozó felhívásnak a szovjetkormány eleget tenne.

A párisi kommunisták a munkások és parasz- tok bankbetétjeit használták fel az augusztus elsejei zavargások előkészítésére

Moszkvából semmi sürgetésre sem érkezett elegendő pénz. Bécsben augusztus 1-én tilos minden felvonulás

Páris, július 27. Az augusztus elsejei kommunista zavargások előkészítésének leleplezésével a rendőrség előtt világos képe alakult ki a Moszkvából irányított nagyarányú propagandának. Megállapítást nyert, hogy a párisi és vidéki kommunista szervezetek állandóan pénzt sürgették Moszkvából, de miután az általuk kívánt pénzösszegnek csak csekély töredékét kapták meg, a munkás és paraszt bankok betétjeinek egy-

részt használták fel augusztus elsejének előkészítése céljaira. A bankoknál megejtett vizsgálat nyomán megállapítást nyert, hogy a pénztárakból az utóbbi egy hónap leforgása alatt a bankok alaptőkéjéhez, mert aránylag nagy összegeket vettek fel egyszerű bonok alapján és anélkül, hogy ezeket a tételeket a bank könyvvezetésében bármily cím alatt is feltüntették volna. A kommunisták összefogódása ugy a fővárosban, mint a vidéki városokban tovább

tart.

Bécs, július 27. A hatóságok tilalma folytán augusztus elsején felvonulást a tüntetést nem lehet rendezni az osztrák főváros utcáin, a kommunisták ezért most abban az irányban fejtenek ki agitációt, hogy a munkásságot a tüntető felvonulások eltiltása miatt egynapos tiltakozó sztrájkban való részvételre bírják rá. Még nem lehet tudni, hogy agitációjuk tényleg sztrájkra fog-e vezetni augusztus elsején.

Magyar Színház
Hétfőn és kedden kettős műsori

I. Mind szamarak a férfiak.
(Amerikai vígjáték 8 felvonásban. A legragyogóbb ötletekkel.)

II. A singaporei titok. (Roman Novarro óriási filmje,

III. Kisérő műsor.

Két és fél óráig tartó **Itéki** Szünet nincs! Előadások: 4, fél 7 és 9 órakor.
Helyárak: 30, 20 és 10 lei.

A szatmári tejcsarnokban

vegetáriánus konyha nyílt, hol a tejtermékeken kívül állandóan hús- és zsirmentes **ebéd és vacsorák** kaphatók igen szolid árák mellett.

KAUFMANN BÉLA.

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdeyl és bansági zsidóság napilapja.
 Főszerkesztő: Dr. Marton Ernő.
 Felelős szerkesztő: Jámbor Ferenc.
 Bukaresti szerkesztőség: Hátszegi Ernő, Str. Lipszani 91.
 Az Uj Kelet cikkeinek utánnyomását csak a forrás megjelölésével engedjük meg

A kolozsvári Mizrahi hírei. A Mizrahi ifjusági egyesületek vasárnap este folytatják a nagy érdeklődés mellett a „Szociálistizmus mizrahi szemszögéből” címen megkezdett előadássorozatát. Ez alkalommal Stern József, a Mizrahi helyicsoport főtitkára fogja az előadó szerepét betölteni. A vezetőség — a nagy melegekre való tekintettel — az előadást a Schwarc-féle vendéglő helyiségében (Cal. Reg. Ferdinand 62. Neolog templommal szemben) fogja megtartani, este pont 9 órai kezdettel. Az előadás előtt Klein Eliahu tanár emlékbeszédet fog tartani Herzlről. Érdek lödököt szívesen lát a Mizrahi ifjusági egyesületek vezetősége

Csehszlovákiában kommunista lázadást tartanak. Prágából jelentik: A kommunista propaganda és puccstervek miatt letartóztatott 187 kommunista kishalgaasa most van folyamatban. Az eljárás ellenük államellenes tevékenység és az állami és társadalmi rend elleni összeesküvés vádjai alapján folyik le ellenük. A Lidové Noviny közlése szerint a kommunisták Brnóban augusztus negyedikére akarják puccsot megkísérteni. Ez a tervük meghiúsultnak tekinthető, mert a rendőrségnek sikerült őket és terveiket lelepleznie. Ennek ellenére hírek vannak arról, hogy a brnói helyőrséget és a rendőri karhatalmat a közelnapokban lényegesen megerősítik.

Nagy zivatar Franciaországban. Párisból jelentik: Clermont Ferrandban ma hatalmas zivatar volt. A számos villámcsapások egyike a külváros országrajzi kijáratánál levő egyik terebélyes fába ütött bele, mely alatt hat ember keresett menedéket az eső elől. A villám öt embert halálra sújtott s a hatodikat is súlyosan összeégette.

A Zeppelin próbaujtja. Berlinből jelentik: Friedrichshafenből jelentik, hogy a Graf Zeppelin 8 óra 50 perckor, a rendkívül heves széljárás miatt, megrövidítette levegőben tartózkodását s lezuhant a légi kikötő árbozához. A leszállás nehezen ment végbe. Megelőzően le kellett dobni minden vízbázisot, hogy a léghajó lerögzíthető legyen. Az utat alát maximális teljesítőképességre állították be a motorokat s Eckenert, aki a próbauton személyesen is részt vett a zt irányította, a leszállás után teljes megelégedéssel beszélt a motorok teljesítményéről. Eckenert tudatja a sajtó munkatársaival, hogy minden valószínűség szerint a léghajó holnap reggel 7 óra körül utolsó próbapülést végez, ha a körülmények ezt engedik meg, körülbelül tizenkét órai időtartammal.

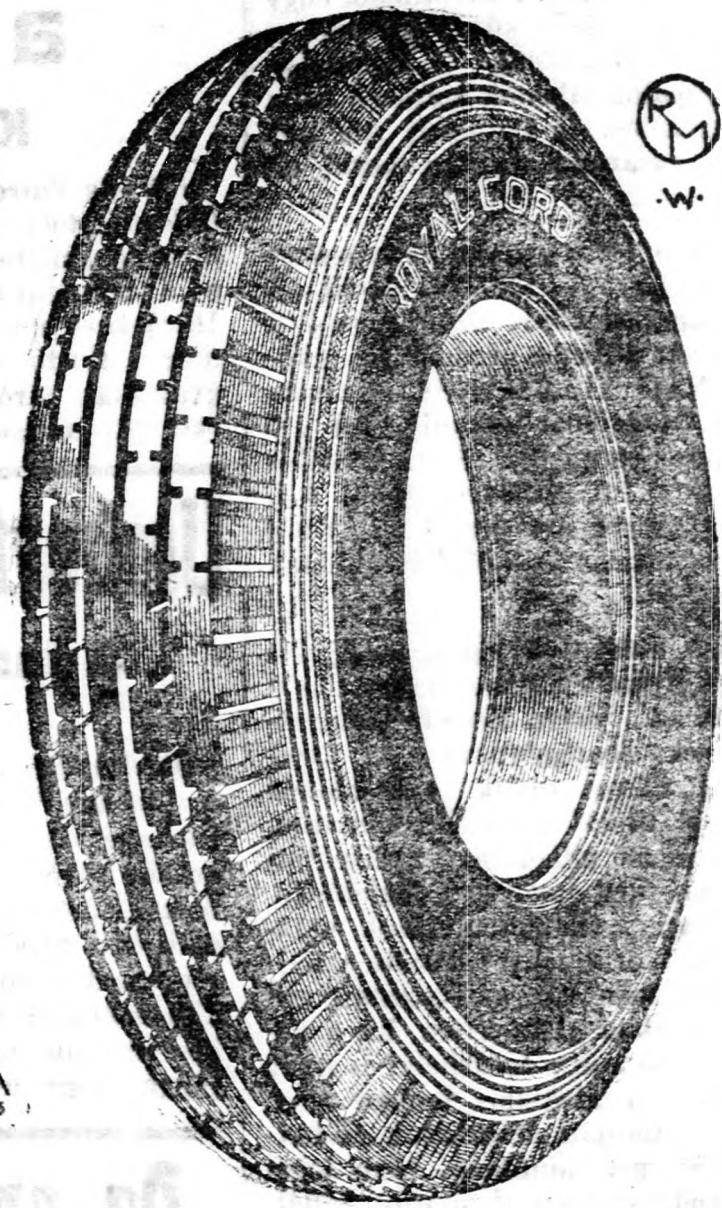
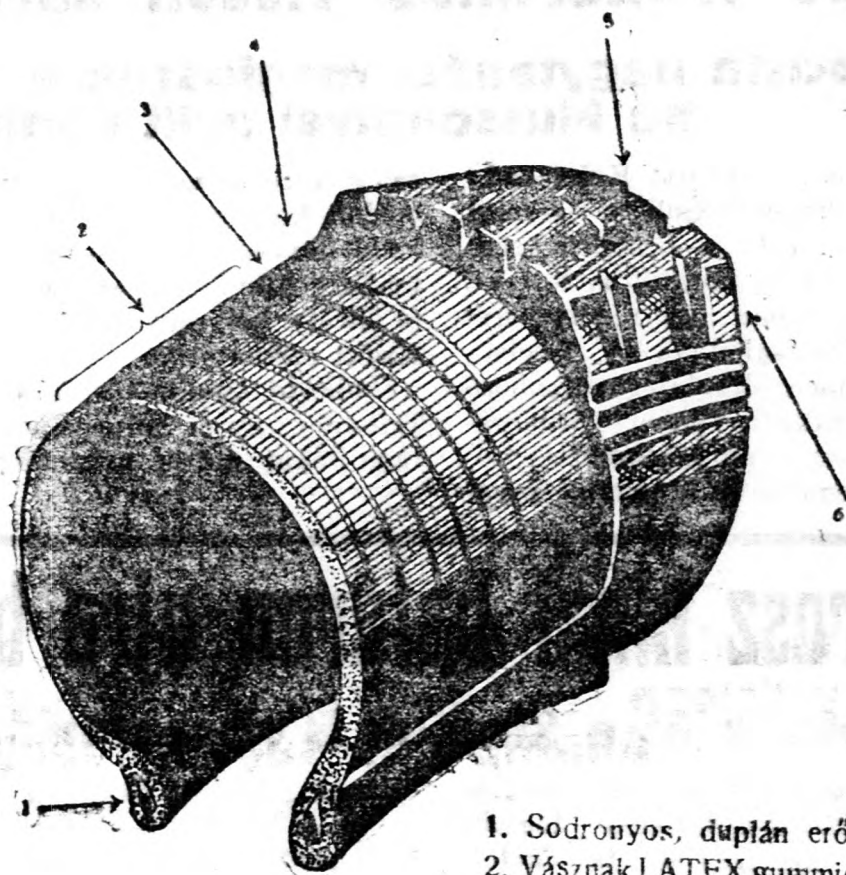
Vérszegény, sápadt, étvágytalan, legyekkel és állandó fejfájásban szenvedők ne használjanak mást, mint a dr. Földes-féle Ferron Vastáplikort, mely elősegíti a vörös vérszettek képződését, kitűnő étvágyat idéz elő és ennélfogva a legjobb hizlaló szer. A beteg, gyengélkedőt erős és életvidámmá teszi, a munkakedvet fokozza; vérszegény nőknél a havi-bajj szabályozza és a görgecsős fájdalmakat megszünteti. Vérszegény, sápadt, sovány gyermekeket meghizlalja; vérszegény, gyenge férfiaknak erőt ad. Egy kúrára hat üveg szükséges. Postán, utánvéttel megrendelhető dr. Földes gyógyszerára és vegyszertári laboratóriumából Arad, Strada Eminescu 21. Egy üveg ára 95 lej. Hat üveg rendelésénél postai díj nem lesz számíva.

Az új autógummi

U.S. ROYAL CORD

A tudomány legújabb eredményei alapján összeállítva.

Az 1929. év legjelentősebb eseménye az automobilizmus terén.

1. Sodranyos, duplán erősített perem.
2. Vásznaq LATEX gummioldattal préselve.
3. Felső védő ruganyos gummióbl.
4. Oldalfalak erősítése.
5. Futófelület recézése és körvonalai könnyű tapadást adnak és oldalcsuszás ellen védőül szolgálnak.
6. Az oldalrecézés az ütéseket elhárítja.

Kizárólagos árusítás:
„ANILIN” S. A. R.
 BUCURESTI I.
 Calea Victoriei 75.

Földrúgések. Londonból jelentik: A Baleari szigetcsiporthoz artozó Maiorca szigetén katasztrófális földrúgés volt, amely hatvan ember életét követelte. — Tokió és Jokahama között nagy földrúgés volt, amely azonban emberéletben nem okozott pusztítást.

Letartóztatták a francia szocialista újság igazgatóját. Párisból jelentik: ügyességi megbízás folytán ma Reimsban is házkutatást tartottak a kommunista vezetőknel, s nagyszámu röpiratot foglaltak le. Több kommunista vezetőt őrizetbe vettek. Párisban ma a Humanité új vezérigazgatóját, aki még jóformán át sem vehette az ügyek intézését, letartóztatták.

„MIRA” a légyfogók királya.

Merénylet löbb párisi kaszárnya ellen. Párisból jelentik: A köztársasági gárda hat kaszárnyája és a rendőrségi közötti földalatti telefonkábeleket ismeretlen tettesek elvágák. Késégtelen, hogy a vezetékek elleni merénylet a kommunisták augusztus elsejére tervezett akciójával van összefüggésben.

Az osztrák kancellár merénylőjét beállították a törvényszékre. Bécsből jelentik: Leitner Antalt, aki Streerwitz kancellár ellen merényletet akart megkísérteni, ma átállították az országos törvényszékre.

Bicsad fürdő nyitva június 1-től. Elsőrangú orvosi szaktekintélyektől ajánlva a gyomor, bél, gége hurutos megbetegedése, gyomorfekély, vese stb. bajoknál. Ivókúra, meleg ásványvíz és szénavas fürdők, hidegvíz gyógymód és inhalatórium. Strandfürdő. Állandó fürdőorvos. Napi pensió 240 lej. Diétás konyha. Gyógy- és zenedíj nincsen. 25 százalék vasuti kedvezmény. — Baile Bicsad, jud. Sátmar.

Megnyílt a liberális és demokrata pártok nemzetközi kongresszusa. Stockholmól jelentik: A liberális és demokrata parlamenti pártok nemzetközi kongresszusa tegnapi kezdődött Stockholmában. A megnyitó ülés után a kongresszus szakkonferenciává alakult, a melynek ülésében a tegnapi első napon a munkanélküliség problémájával és az európai agrárreform kérdéseivel foglalkoztak.

41 esztendő a kórházban töltött. Genfből jelentik: Egy zürichi kórházban most halt meg egy Elise Utzinger nevű 61 esztendő asszony, akit még 1888-ban szállítottak be a kórházba és egészen a most bekövetkezett haláláig a kórházban feküdt. Az asszony egy ismeretlen betegségben szenvedett és az orvosok máig sem tudták megállapítani, hogy mi volt a baja. A betegség az asszony arcának színváltozásában nyert kifejezést. A holttest feltanecolásánál megállapították, hogy Utzinger né betegsége agyverésből származott.

Végzetes lögyakorlatok. Rómából jelentik: A Földközi tengeri angol flottabázis közelében ma egyik hadihajón lögyakorlat közben a lövedék egy tizenöt centiméteres kaliberű új hajóágyu csövét szétvetette. A robbanás következtében egy tiszt és három tengerészal-tiszt meghalt s számosan többé-kevésbé súlyosan megsebesültek.

Kommunista összesküvés Jáva szigetén. Párisból jelentik: A Havas távirati iroda bataviai jelentése szerint Jáva szigetén a holland közbiztossági hatóságok 50 kommunista beenzűlötlet letartóztattak, akik összesküvést szöttek a holland uralom ellen.

Két kecskével a világ körül. Berlinből jelentik: Nap-nap mellett a legkülönbözőbb ötletekkel indulnak utnak fiatal emberek, akik elhatározzák, hogy gyalog, vagy valamilyen járművel bejárják a világot. Ezek között feltűnt a legérdekesebb egy Zeljko Péter nevű dalmáciai ember. Zeljko ugyanis egy kocsiba két idomított kecskét fogott be, amelyeket azonban előbb megpatkolatott. Ezután a legkülönbözőbb zaslókat akasztotta a kocsira és falujából megindult, hogy az exotikus kecskefogaton bejárja a világot.

Láb-, kéz-, hónaljizzadás ellen
PODOL.
 Hatasa biztos, üdít, frissít, a bőrt puhán tartja.

Vasárnap
 — A vá
 bar jzleti
 nál csak a
 értékelik;
 gazdasági
 nek föl. A
 a termelőt
 adóval kén
 lítás céljál
 hogy a vá
 vül az indi
 rüljön, me
 vásári utó
 levő fogya
 hátsza. Tó
 letek, mely
 nek és meg
 üzleteket
 rendelés e
 és ez a nag
 ten a vasá
 kontaktus
 adó között
 és a nagy
 is. A fogy
 kek márká
 előnyeit be
 vásárlási
 állító előtt
 irán; helyt
 lőnek a le
 tőmeggel:
 lémi, am
 ekkék irá
 bír.

felü
 az
 B
 papiro

APRO
 Egyszeri k
 betűvel k
 Állástker
 Ap öhi det
 levelet csa
 melletteve

Ajánok a
 frissen

L I I
 — saját
 kilogram
 Fried
 Piata

Forgalmas
 furdőhelye
 fennálló jö
 ort. kö er
 felszerelés
 egülettel o
 Ertekezni V
 Cluj, Str. G

Syphilis d
 Pathologic v
 kologie, Mal
 pe (Berd) s
 nak írta és
 DR. GO I
 vk. szakkör
 zető főorvos
 Saguna 5.

Sibiuban 2,
 való, diák
 ligen ortod
 nál kitűnő h
 kényelmes l
 dőszoba ha
 kaphat — G
 Erzsébet-ut

Előrend
 ková, jó h
 felsőbb osz
 oktatására
 tett, ittkez
 vek vezet
 telt, jó
 (P)ker
 áll.st. Sziv
 totat. Meg
 lére a ki

A vásári propaganda értéke. A vásár üzleti eredményét némely kiállítóknál csak a vásáron elért forgalom után értékelik; míg néha más, nagyon értékes gazdasági komponensnek nem becsülnék föl. A vásár főcélja abban áll, hogy a termelőt a nagykereskedővel és az eladóval kényelmes és gyors üzleti lebonyolítás céljából összehozza. de szükséges, hogy a vásáron elért direkt haszon kívül az indirekt haszon is számításba kerüljön, mert ez jelenti az úgynevezett vásári utóüzletet, amely a vásáron jelen levő fogyasztók propagandájának a kiáltása. Többségben vannak azok az üzletek, melyeket a vásáron csak bevezetnek és megbeszélnek, sokszor csak próbaüzleteket kötnek, míg a végleges megrendelés csak a vásár után következik és ez a nagyobb számu megrendelés szintén a vásár eredménye. A vásáron a kontakus nemcsak a kiállító és az eladó között jön létre, hanem a termelő és a nagy tömeg: a fogyasztók között is. A fogyasztók figyelme az egyes cikkek márkáira irányul, a készítmények előnyei beigazolást nyernek és ezáltal a vásárlási kedv meleskedik. Némely kiállító elotelate az úgynevezett „nézők” iránt helytelen, mert a vásáron a termékek a legjobb alkalom kinálkozik a piacra: a fogyasztókkal érintkezésbe lép, amelynek érdeklődése az egyes cikkek iránt a forgalomra befolyással bír.

Felségsértés miatt bűnvádi eljárás indult Grigore Filipescu ellen

Az „Ordinea” szerkesztőjét Stereről irt cikkéért gyilkosságra való felbujtásáért vonják felelősségre

Bucuresti-Bukarest, július 27. — Az ügyesség kormányfelhatalmazására bűnvádi eljárást intézett Filipescu Grigore ellen, az Epocában megjelent „Lacul Talaz” című cikke miatt, amelyben Mária királynének Károly extrónörökkel történő találkozását kommentálja a királyi családra sértő módon. A vizsgálóbíró már kihallgatta Filipescut, aki vállalta a cikk szerkesztését. Az eljárás felségsértés címen folyik ellene. Ugyancsak bűnvádi eljárás indult meg Burileanu, az

Ordinea című lap főszerkesztője ellen is, aki Stere ellen irt cikkében gyilkosságra uszít és Miklós királyi herceget sértő kitételekkel illeti egy másik cikkében.

A pénzügyminiszter nem akar hallani az esküt nem tett tisztviselők nyugdíjáról szóló javaslatról

Popovici miniszter szerint az államkassza nem bírja el ezt a megterhelést. Maniu intervenciója sem tudta jobb belátásra bírni a pénzügyminisztert

(Bucuresti-Bukarest, július 27. Az Uj Kelet tud.) 3 napja tárgyalja a parlamenti bizottság a nyugdíjtörvényt, amely tudvaleg 6 havi határidőt ad a régi törvény szerinti szerelkek elleni panaszok benyújtására és az annak idején esküt nem tett, de román állampolgárrá lett és most esküre hajlandó volt tisztviselők nyugdíjgényét is elismeri. A javaslatot a minisztertanács elfogadta, aláírta a régensztanis is, úgyhogy

sorsa biztosítottak látszott. Ma mégis váratlan nehézségek merültek fel a javaslatnál szemben, még pedig Popovici pénzügyminiszter részéről. Popovici ugyanis kijelentette, hogy ennek a javaslatnak törvényerőre jutása rendkívüli terheket jelent az államnak, amelyeket az általa előirányzott költségvetés keretébe nem lehet beleilleszteni. A magyar képviselők erre a miniszterelnökhöz fordultak intervencióért, de ze

a közbelépés nem vezetett eredményre. Végül dr. Boila Romulust, a javaslat készítőjét kérték fel, aki rámutatott Popovici előtt arra, hogy ezt a javaslatot már nem lehet visszavonni, és rámutatott arra, hogy milyen jó hatást tenne mindennél a kormány nemes gesztusa ennek a javaslatnak megszavazásával. Popovici miniszter Boila újabb intervenciójára kijelentette, hogy ma, vasárnap délelőtt fogadmi végleges választ.

Könyvek felülbélyegzését
az új törvény értelmében
BERNÁT
papírosáruházz gyorsan eszközfi.

APRÓHIRDETÉSEK
Egyszer közlésnél egy szó 5 lej, vastagabb betűvel 10 lej. Legkisebb apróhirdetés 5 lej. Álláskeresőknek 30 százalékos kedvezmény. Apóhirdetések díja előző fizetésű jelölés levételéig csak egy további díj, ha portó dílyeg mellékelve van. Eljegyzés díja 250 lej.

Ajánlják a legolcsóbb napi árak mellett frissen ovasztott és tisztán kezelt
LIBASIRT
— szőlő sport-bőlőssomben szállítva — 5 kilogramm 6. kezdve minden mennyiségben.
Friedmann M. Oradea
Piata Mihai Viteazul 11. sz.

Forgalmas erdélyi furdóhelyen 30 éve fennálló jól bevezetett ort. kóer vadegelő felszereléssel, lakással, erdülettel olcsón eladó. Értekezni Weisz Mór Cuij, Str. Gojdu 9.

Syphilitis dynamische Pathologie v. Pharmakologie, Malariathe appe (Berd) orvosoknak írta és megküldi DR. GO DBERGER v. szakkörnyezetű vezető orvos Csuj, Str. Saguna 5.

Sibiában 2. jó házból való, diákéany intelligens ortodox családnál kitűnő házköszöt, kényelmes lakást, furdószoa használati, kaphat — Grünberger, Erzsébet-utca 17.

Előrendő előmádkozó, jó hitű, a feladott oszályok hitoktatására is képesített, hitköszeti könyvek vezetésében perfükt, jó reingelő (بازار) keres megfélelő állást. Szives ajánlatokat „Megfelelő” jellegre a kiadóba kérek.

Két új jelölt is van az erdélyi direktorságra

Ha Voicu Nitescu nem vállalja a tisztséget, Hatiegan Emil, vagy Crisan lesz a direktor. A fogászati, a sorsjáték és az állampolgársági törvény öszre marad

(Bucuresti-Bukarest, július 27. Az Uj Kelet tud.) A kamarában ma délután a birtokforgalmi törvényjavaslat tárgyalását folytatták.

Mihalache beszéde után a törvényjavaslatot megszavazták, majd elfogadták Bukarest város újjászervezési javaslatát is.

A szenátus délutáni ülésén a szenátus költségvetését tárgyalják és meg szavazták.

A minisztertanács átszervezésével kapcsolatosan mind újabb kombinációk merülnek fel, amelyeknek autenticitásáról nehéz meggyőződni. Így újabban az

a hír járja, hogy Voicu Nitescu nem fogadja el az erdélyi direktori méltóságot és e helyett Hatieganu Emillel fogják betölteni. Az erdélyiek mozgalmat indítottak, hogy dr. Crisan, a nemzeti párt pártfőtitkárát is vegyék be a kormányba, valószínű azonban, hogy Crisan Mironescu külügyminiszter kívánságára Berlinbe megy Románia meghatalmazott minisztereként.

Ugyancsak híre járja, hogy Boiu Sever sem megy Temesvárra, hanem Prágában lesz Románia követe, míg Saneuc Saveanu belgrádi követünk lesz. Egyelőre an Hatieganról tartják valószínűnek,

hogy elfogadja a kisenevi direktorium vezetését. Juniánról még nem tudják, hogy melyik tárcát veszi át, vagy megmarad igazságügyminiszternek. Voicu Nitescut is kombinálják egyik tárcára. Az erdélyiek ragaszkodnak ahhoz, hogy Dan Sever feltétlenül helyet foglaljon az új kormányban is.

Bucuresti-Bukarest, július 27. A kormány a következő törvényjavaslatokat halasztotta öszre: a fogászati törvény, az állami sorsjátékokról szóló javaslat, az állampolgársági törvény és esetleg a nyugdíjtörvény.

Ujjajta gázzal kísérleteznek az amerikai elmeorvosok. Newyorkból jelentik: A wisconcini egyetem elmeorvosainak tanárai most egészen különös dolgokkal kísérleteznek. A kísérlet célja: súlyos elmebaj gyógyítása. Azokról a betegekről van itt szó, akiknek elmeje teljesen elborult és akik teljesen öntudatlan állapötban élnek. A kísérletük már eddig is némi eredménnyel jártak, mert egy egészen különös módszer szerint sikerült a legsúlyosabb elmebetegek öntudatát két-három percre, sőt sok esetben 20-25 percre is helyreállítani. A tudósok különleges öszzetérfü gázzal dolgoznak. A gázt a gégen keresztül vezetik be a szervezetbe és hatása abban nyilvánul, hogy az agyvelő normális működése rövid időre visszatér. Ez a gáz széndioxiddal és oxigénnel van keverve. A gáz hatására a dühöngő elmebetegek kényszermozdulatai, arcfintorai megszűntek és a betegek teljesen értelmesen beszéltek és logikusan feleltek a feltett kérdésekre. Waters professzornak sikerült a gáz segítségével beszéltetésre bírnia egy súlyos elmebeteget, aki már hat év óta senkihez egy szót sem szólt. A gáz hatása alatt a beteg agyvelője 25 percig tökéletesen működött. Elmondotta a beteg, aki hat év óta most beszélt először, hogy mielőtt a té-

holydáb került, megszokta az erős fizikai munkát és most ez nagyon hiányzik neki. Az amerikai elmeorvosok nagy várakozásokat fűznek ezeknek a kísérletezéseknek a továbbfejlesztéséhez.

Herzl-ünnepély Bécsben. Bécsből jelentik: Herzl halála 25 éves fordulója alkalmából tegnap este a Continental-szálloda nagytermében emlékünnepet tartottak, amelyen részt vettek a cionista kongresszusra árutazó delegátusok is. Az emlékünnep vezérszónoka dr. Oskar Rosenfeld volt, utána Beer Hoffmann „Jacob Alma”-t mutatták be. Stricker mérnök „Zurück zu Herzl” címen tartott nagyhatásu beszédet, amelyben a zsidó állam kidomborításának eszméjét propagálta, szemben a humanitárius tendenciával. Utána Ehrenkranz színész Herzl két hatásos cikkét olvasta fel. Az ünnepséget egy hölgyekből álló szavalókorus előadása zárta be.

Meggyilkoltak egy különös párisi nőt. Berlinből jelentik: Boulogne sur Mer mellettj erdőben megtalálták Mária Huguet 56 éves párisi asszony holttestét, aki egész életében a legkülönböb életmódot folytatta. A holttest fel volt darabolva és azt egy zsákban a földbe temítették. Huguet asszony nagy vagyon-

nak volt ugyan az ura, mégis szegényen élt. Házát bérbe adta és maga egy odusszerű lakásban töltötte idejét. Az asszony értékpapírjait és készpénzét gyakran magánál tartotta. Valószínűnek tartják, hogy az asszonyt rablógyilkosok teté el láb alól.

Hőmérséklet-süllyedés várható. Budapestről jelentik: A meteorológiai intézet időjárásprognóza szerint változó-kony időjárás várható, északnyugati szelekkel, egyes helyeken zivatarokkal és hőmérséklet-süllyedéssel.

Makacs székrekedés, vastagbél kataris, gyomorhaj, puffadás, vértorlás, sárgaság, aranyeres csomók, csipőfájás eseteiben a természetes „Ferenc József” keserűvíz, raggel és este egy-egy kis pohárral bevéve, rendkívül becses házirser. Klinikai megfigyelések tanúsága szerint a Ferenc József víz még ingerlékeny belső betegeknek is fájdalom nélkül hat. Kapható gyógyszerárakban, drogériákban és fűszerüzletekben.

Hirdessen az Uj Keletben

929 július 28.
R.
L. 75.
Rómából
Havas táv-
észe szerint
késztossági
összeesküvés
ellen.
körül Ber-
mellett a leg-
ulnak utnak
rosszak, hogy
armével bejár
t feltétlenül
ó Féier nevű
vanis egy kis
tét fogott be,
megszakol-
sabb asszó-
és falujából
a kőszefogó
L.
pohán tartja.

Közgazdaság

Augusztus 1-ével megdrágul a CFR áruszállítási tarifája

(Bucuresti-Bukarest, július 27. Az Uj Kelet tudósítójától). Augusztus elsejétől kezdve életbelépnek az államvasutakon a felemelt áruszállítási illetékek. Az emelést tulajdonképpen már hosszabb idővel ez-életi cirendelte a CFR vezérigazgatósága, ám a kezelési illetékeket, amelyek az augusztus elsejével megdráguló tarifa és a rég tartó közötti különbséget képviselik, mindezekig nem alkalmazták. A kezelési illetékeket alkalmazták úgy a normális tarifa szerint, mint a 45 szá-

zalekos redukciónál szállított árakra. Ezzel egyidejűleg a 7. és 8. csoportba tartozó árak kezelési illetékét 3 lejről 2 lejre szállították le kilogrammonként. Az olyan szállítmányoknál, amelyeknek le-szállítása megsemmisítéssel történik és a rendeltetési állomások mellékvonalakon vannak, a kezelési költségeknek csak 50 százalékat fogják szedni. Tranzitszállít-mányoknál a kezelési költségeket egyál-talan nem számítják fel.

Németországban és Angliában nagy a hiány kvalifikált munkásokban. Bécs-ből jelentik: Az utóbbi időben Berlinben és Bécsben a kvalifikált munkások ban nagy hiány mutatkozik. Különö-sen az építőiparban, a fémiparban, a textil- és bőriparban egyes ágában mutatkozik nagy hiány. Igyekeztek ugyan ezekben az iparágakban a szakmai erőket iskolázattal pótolni, azonban az erre irányuló törekvések nem sikerültek. Bécsben és Berlinben most a munkanélküliek közül kiválasztják azokat, akiknek rokon iparuk van az említett szakmákhoz és külön kurzusokon képez-tetik ki őket.

A lodzi textiliparban kiélezedett a vál-ság. Varsóból jelentik: A nyári hóna-pokban a lodzi gyapottfeldolgozó ipar válsága kiélezedett. Számos gyár kény-telen volt beszüntetni üzemét, mások viszont a heti munkaidőt leszállították néhány napra. Ezzel egyidejűleg a mun-kások számát is erősen redukálták. A

krízis kiélezésének fő oka abban rejlik, hogy a lodzi gyapottipar nincs ab-ban a helyzetben, hogy hosszulejáratu hitelt adjon az oroszországi megrende-lőknek.

A terméskilátások a világpiacon. Lon-donból jelentik: A nemzetközi termény-tőzsdeken az utóbbi napokban a tendencia bizonytalan volt. Felmenő és balse momentumok váltakoztak és a spekulá-ció nem tudott kellőképpen kifejlődni. A kanadai búzatermő vidéken az utóbbi napokban erős esőzések voltak, ami va-lószínűvé teszi, hogy ezen a vidéken a krízis, amitől tartottak, el fog maradni. Argentínából ismét erős szárazságot jelentenek. A világpiacon búzában na-gyon lecsökkent a behajózott árú meny-nyisége. Nagy érdeklődés nyílvánul meg a dunamenti gabona iránt.

Uj kémiai részvénytársaság alakult. Amszterdamból jelentik: A napokban Amszterdam városában holland rész-vénytársaság alakult kémiai vállalkozá-

sok finanszírozására. A részvénytár-saság alaptőkéje 10 millió holland forint. A társulat 10.000 részvényt adott ki és 100 elsőbbségi részvényt. A csoport tag-jai két amszterdami és egy svájci tan-kár. A svájci bankár vállalta a részvé-nyek túlnyomó többsége átvételét. A részvénytársaság nem csak új gyárakat fog létesíteni, hanem érdekeltséget vál-lal számos németországi gyárban is.

SZÍNHÁZ — MŰVÉSZET

A Magyar Színház mozi-műsora:

(Minden előadás keretében két teljes műsor!)

Vasárnap délelőtt 11 órakor: Négy új ka-cagató hobozat. Pinty-Ponty. (Má-sfél óráig tartó kacagás, Helyárak 15 és 10 lej).

Vasárnap 3, 5, 7 és 9 órakor: A singaporei titok. (8 felvonásos drá-ma Ramon Novarróval). Allah kert-je. (8 felvonásos dráma Petrovics Szvetislávval és Alice Terryvel). Kettős műsor. Folytatólagos előadá-sok. Helyárak 30, 20 és 10 lej.

Hétfőn 4, 6 és fél és 9 órakor: I. Mind számarak a férfiak. (8 felvonásos amerikai vígjátékújdonosság. Fősze-replő: Marion Davies). II. A singa-porei titok. (8 felvonásos dráma. Főszerelő: Ramon Novarro). III. Kísérő műsor: Burleszkek. (Kettős műsor. Két és félórás tartó elő-adások). Helyárak: 30, 20 és 10 lej.

Kedden 4, 6 és fél és 9 órakor: I. Mind számarak a férfiak. (8 felvonásos amerikai vígjátékújdonosság. Fősze-replő: Marion Davies). II. A singa-porei titok. (8 felvonásos dráma. Főszerelő: Ramon Novarro). III. Kísérő műsor: Burleszkek. (Kettős műsor. Két és fél órás tartó elő-adások. Helyárak: 30, 20 és 10 lej).

Irodának 3 egymásba nyíló, világos-tágas szoba Wesselényi-utcában — orvosi rendelésnek alkalmas — azonnali kiadó. Mó: kovits és Tarsánál, főpostával szemben.

MOZI

CORSO-filmszínház műsora:

Vasárnap 5, 7, 9 órakor: Royal cirku-s tragédiája. Ingelmas cirku-sdráma. Főszerelő: Bernhardt Goetako, a legnagyobb filmszínész. Előjáték: A legújabb Ufa journal.

Hétfőn 6 és 9 órakor: Spion. A legzsal-masabb és legnagyobb bűnügyi film. Főszerelő: Rudolf Klein Rogge. Gerda Maurus és Willy Fritsch. Előjáték: Ufa journal — 3 óras előadás.

Kedden 6 és 9 órakor: Spion. Lang Fritz mesterműve. A legzsalma-sabb bűnügyi világfilm. 3 óras elő-adás. Főszerelő: Rudolf Klein Rogge, Gerda Maurus és Willy Fritsch. Előjáték: Ufa journal.

Szerda 6 és 9 órakor: Spion. A legzsalob és legzsalmasabb bűnügyi világ-film. 3 óras előadás. Főszerelő: Rudolf Klein Rogge, Gerda Maurus, Willy Fritsch. Előjáték: Ufa journal.

GRAND

nyári mozgó műsora, városkóza udvarán Szombati, vasárnap, hétfő, kedd este 8 órakor:

Szenzációs premier: A vöröshajú. Fő szerepben a világ-zsépességverenyi nyert Clara Bow legújabb filmje. A férfi főszerepben Lane Chlunker. 2 Jegesmedve és rozmár-vadászat. Erdőti felvétel. — Ezenkívül nagy-üzéri kísérő műsor. Helyárak: 30, 20, 25 és 15 lej.

Szűnet alatt Sámson a vaskirály mo-zikoztatja a közönséget csodálatos erő-mutatványaiival.

SZÉP LESZ

HA

Germandrée

PUDERÉT HASZNÁLJA

EZT A VILÁGHIRŰ
PUDERT A 100 ÉV ÓTA
FENNALLÓ PÁRIZSI
GYÁR KÉSZITI

A

Germandrée

PARFŰM GYÁR

PÁRISBAN 1818 ALAKULT

MINDENÜTT KAPHATÓ

AZ kérdés gár

Dr.
vár

A mi

(Bucuresti
Kelet tud.)
sén, napirend
emelkedett
ti Klub ne
oivastá fel:

»Amikor
mat, prog
benne volt
rendezése,
tői mindig
évi államp
és kiegészít
elvének ne

A Zsidó
menyi üle
lag felhi
mét és ig

Az igazságt
ta a helyze
lamenti biz
uj állampo
Sajnálatl
stálni, ho
kül, hogy
bekövetkez
sokat szent
ték, hogy s
nyer és tül
elkövetett
Ez a remen

A kormán
fontos törv
nie, úgy
az állampo
is igen for
igen jelent
A Zsidó
tekintettel
ter urát, h
nyes elinté

az érdeke
szag szín
laphozato
ország p
meginog

Az igazs
gos kijele
arra, hogy
sen megny

A kamar

Fizeté

Hir
Braşov,

Megbizha
sen ismer

S
divat

1 m.
1 m.
1 m.

Kér

A Zsidó Parlamenti Klub deklarációban kéri számon a kormánytól az állampolgársági törvényjavaslat elmaradását

Dr. Fischer Tivadar a parlamenti klub nevében precíz választ vár az igazságügyminisztertől, hogy miért maradt el az állampolgársági javaslat és mikor kerül rá sor

A miniszterek nem tudnak megegyezni, hogy ki legyen a kormányátszervezés áldozata

(Bucuresti-Bukarest, július 27. Az Uj Kelet (ud.) A kamara ma délelőtti ülésén napirend előtt dr. Fischer Tivadar emelkedett szószra és a Zsidó Parlamenti Klub nevében az alábbi deklarációt olvasta fel:

"Amikor a kormány átvette a hatalmat, programjában kihangsúlyozottan benne volt az állampolgárság ügyének rendezése. A nemzeti parasztpárt vezetői mindig hangsúlyozták, hogy az 1924 évi állampolgársági törvény rendezésre és kiegészítésre szorul és a demokratikus elveknek nem felel meg.

A Zsidó Parlamenti Blokk a parlamenti ülésszak megnyitása után újlag felhívta erre a kormány figyelmét és ígéretet is kapott a kedvező elintézésre.

Az igazságügyminiszter maga is belátta a helyzet tarthatatlanságát s egy parlamenti bizottsággal ki is dolgoztatta az új állampolgársági törvény alapelveit. Sajnálatosul kell mindezek dacára konstatálni, hogy az ülésszak vége van, anélkül, hogy a várt törvényes szabályozás bekövetkezett volna. Sok ezer család, sokat szenvedett szegény emberek remélték, hogy sorsuk, ügyük végre elintézésre kerül és türelmetlenül remélték a velük elkövetett igazságtalanság jóvátételét. Ez a remény ma teljesen szertefoszlott.

A kormány arra hivatkozik, hogy sok fontos törvényjavaslatot kellett elintéznie, hogy meg kell állapítanunk, hogy az állampolgárság ügyének szabályozása is igen fontos az állam lakosainak egy igen jelentékeny részére nézve.

A Zsidó Parlamenti Blokk erre való tekintettel felkéri az igazságügyminiszter urat, hogy ha már a kérdés törvényes elintézése halasztást szenvedett,

az érdekeiket megnyugtatóra az ország színé előtt tegyen megfelelő nyilatkozatot, ha nem akarja, hogy az ország polgárainak nagy részében megintogjon a bizalom a kormány irányában.

Az igazságügyminiszter precíz, világos kijelentései lesznek csak képesek arra, hogy ebben a kérdésben idejleglenszen megnyugtassák a közvéleményt.

A kamara ezután folytatta a birtokfor-

galmi törvényjavaslat vitáját, amelyben Kornert szász képviselő szólalt fel, aki rámutat arra, hogy az agrárreformot igen radikálisan és gyakran politikai szempontok szerint hajtották végre. Sokan nem képesek megmunkálni a nekik kiosztott földet, sokan nem kaptak földet, akiknek járt volna. A törvényjavaslat intenciói jók, reméli, hogy a kisebb-ségekkel szemben elkövetett igazságtalanságok orvoslására is alkalmat fognak találni a törvény alkalmazása alkalmán.

Raducanu Lothar szociáldemokrata szólalt fel ezután, aki szerint a kormány jobbra tolódott, pedig a parasztság emelte utalomra, nem pedig az oligarchia.

Az agrárreform szociális oldaláról beszél és a demokratizmus győzelme látja bekövetkezőnek, de nem a konzervatívizmusét.

A szenátusban az állami számvevőszék átszervezéséről szóló javaslatot tárgyalják. Boila Romulus előadó után Popovici Mihály pénzügyminiszter ismertette a javaslat előnyeit, mire a szenátus elfogadta a törvényjavaslatot.

Ezután beterjesztették kutaszreform módosító javaslatát, a kamarában megszavazott módosítások tudomásulvétele vegett.

Nemerover főrabbi kijelenti, hogy a

Szép üzlethelyiség,

raktárhelyiségekkel és 2 nagy kirakattal, Cluj legszebb helyén, hosszabb szerződéssel, berendezéssel együtt,

eladó.

Érdeklődők irjanak: Rudolf Mosse Rt. hirdetési irodának Cluj, „Központ” jellegre.

Javaslat jelen formájában sem kielégítő a zsidóságra nézve és azt nem szavazza meg.

Bucuresti-Bukarest, július 27. A lapok szerint a kormány tagjai nem tudnak megegyezni arra vonatkozólag, kik lépjenek ki a kormányból. Az Adeveral tudomása szerint az a terv merült fel újabban, hogy Voicu Nutescu vegye át az igazságügyi tárcát, Juman belügyminiszter lenne, Vaida pedig külügyminiszter, míg Mironescu a közoktatásügyi minisztériumot venné át. Moldovan Juliu dr. az egyesített egészségügyi, munka és népjóléti minisztérium alminisztere lesz. Beavatottak szerint bizonyos, hogy Vlad Aurél és Dan Sever távoznak a kormányból.

Poincaré lemondása miatt az egész francia kormány beadta lemondását

Hónapokig huzódható betegsége miatt mondott le Poincaré, akinek visszalépése súlyos válságot robbantott ki. Valószínűleg Briandot fogják dezignálni miniszterelnöknek

Páris, július 27. A kormány Párisban időző tagjai tegnap este 10 órakor minisztertanácsra ültek össze, amelyen Barthou igazságügyminiszter felolvasta Poincaré miniszterelnök levelet, amelyben betegsége való hivatkozással, a mely esetleg 3-4 hónapig is ágyhoz kötheti, bejelenti kormányelnökségéről való lemondását. A minisztertanács hosszasan vitatta a lemondást bejelentő levelet és azt a határozatot hozta, hogy Poincarét elhatározásának megmáltására kell rábírn. Ebből a célból a minisztertanács megbízta Briand külügyminisztert és Barthou igazságügyminisztert, hogy ma a kora délelőtti órákban

keressék fel Poincarét és közöljék vele az összkormány azon óhaját, hogy a miniszterelnökséget továbbra is tartsa meg.

Ma délelőtti 11 órakor a kormány újabb minisztertanácsot tart, amelyen Briand és Barthou beszámolnak küldetésük eredményéről.

Páris, július 28. Poincaré miniszterelnököt ma délelőtti meglátogatták orvosai s a vizsgálat után konziliumot tartottak. Kiszivárgott hírek szerint nincs kizárva, hogy az orvosok műtéti beavatkozást tartanak szükségesnek s ajánlani fogják a miniszterelnöknek, hogy vesse ennek alá magát. Egyik kezelő orvos odanyilatkozott, hogy az orvosok a prostata eltávolítása mellett foglalt állást.

Az orvosi látogatás után Briand és Barthou a minisztertanács megbízásából keresték fel a miniszterelnököt s felkérték az összkormány nevében lemondási elhatározásának revízió alá vételére.

Poincaré erre kijelentette, hogy betegsége miatt kénytelen elhatározása mellett megmaradni.

A sajtó megállapítja, hogy a kormányelnök lemondása miatt politikai körökben nagy az izgalom. Az Echo de Paris cikke szerint Briand és Tardieu feltétlenül tagjai lesznek az új kormánynak is.

Páris, július 27. A mai minisztertanács ülésén Barthou és Briand miniszterek bejelentették, hogy az akció Poincaré miniszterelnök lemondási szándékának elhárítására nem járt sikerrel. A minisztertanács ekkor elhatározta az összkormány visszalépését.

A minisztertanács után a kormány négy tagja megjelent Doumergue elnöknel és benyújtott az összkormány lemondását. Doumergue elnök a lemondást tudomásul vette s az új kormány kinevezéséig felkérte a kormány tagjait részortjaik tovább vezetésére.

Délben a köztársasági elnök fogadta a szenátus és a kamara elnökeit, akikkel a válság megoldásáról folytatott megbeszéléseket.

Valószínűnek tartják, hogy a helyzet még a mai nap folyamán annyira tisztázódik, hogy Doumergue késedelem nélkül még ma magához kéretheti azt a személyiséget, akit kormányalakítás-sal meg fog bizni.

Legutolsó kombinációk szerint is e tekintetben leginkább Briand nevére emlegetik.

Páris, július 27. Politikai körökben váratlanul jött kormányválság izgalomban tartja. Egyesek rámutatnak arra, hogy tulajdonképpen a kormánynak meg kellene maradnia jelenlegi összetételében, mert nem buktatták meg, mások viszont teljesen új kormány alakulását várják s azt hangoztatják, hogy csak a radikálisok bevonásával megalakított középpárti tömörülésnek lehet létjogosultsága és többsége a törvényhozó testületekben.

Fizetése képtelenségeket
gyorsan egyeztet

Hirsch Dávid
Braşov, Str. Porţii (Kapu-u.) 31.

Megbízhatóságáról 33 év óta előnyösen ismert. — Iparigazolványos kereskedelmi ügynök.

A MATILD-viz
borral keverve a legkellemesebb italt ad.

'ROYAL' amerikai írógép legújabb modelljei szenzációcsak

Mielőtt írógépet vásárolna, saját érdekében feltétlenül kérje ezen gép vételkényszer nélküli bemutatását. — **Royal nagy gép 92 betűvel.** **Royal Portable 88 betűvel.** Minden nagyobb városban képviselve. Vezérképviselő: **Goldstein, Oradea, Str. Avram Jancu 5.** **Telefon 9-97. szám.**

Szabó Jenő
divatkülönlegességek nagyáruház a CLUJ.

Saison utáni árak:

1 m. szerb vászon — — — — — Lei 25.—	1 m. mintás crepp pongyolára — — — — — Lei 39.—	1 m. mintás grenadin — — — — — Lei 68.—
1 m. opalin minden színben — — — — — " 29.—	1 m. mosó delain Cosmanos — — — — — " 39.—	1 m. zephir ingekre — — — — — " 39.—
1 m. fehérnemű vászon — — — — — " 29.—	1 m. 100 cm. szövet ruhára — — — — — " 88.—	1 m. crepp pastel színekben — — — — — " 29.—

Kérem kirakataim megtekinteni!

Rádió műsor

Idő: közép-európai

VASÁRNAP, július 29. Budapest 12: Déli harangszó, utána az Operaház tagjából alakult zenekari hangverseny. 16: Rádió szabadegyetem. Magyar népdalok a XVI., XVII. és XVIII. századból. 19: Az I. honvédegyezred zenekari hangversenye az Angol Parkból. 21.25: A Milissaa Hawai trió hangversenye. 21.50: Gramofonhangverseny. Barcelona. 21.15: Zenekari hangverseny. 22: Táncczene. **Ésel:** 20.30: Zongorahangverseny. 21.15: Zenekari hangverseny. **Berlin.** 18.30: Híres hegedűművészek gramofonlemezről. 19: A vonósnyégys előadása. 19.30: Híres csellisták. **Brestau.** 18.50: Orosz románcok és népdalok. 22.30: Táncczene. **Linn.** 18: Hangverseny. 19.45: Népszerű hangverseny **Dancburg.** 21: Kórozzzene hangverseny. **Genova.** 21: Costa „Sognizza” című operettjének előadása. **Koppenhága.** 20: Hangverseny katonadalokból. 22: Operetttrészetek. 23: Táncczene. 24: Harangjáték **Köln.** 16.30: Esti hangverseny. 20: Mozart Don Juan című operájának előadása. **Milano.** 20.25: Verdi A végzet hatalma című operájának előadása. **München:** 14.30: Orosz zene gramofonlemezekről. 20: Hangverseny Schubert műveiből. 22.45: Hangverseny és táncczene. **Nápoly:** 17: Jazz band. 21.02: Operaközvetítés. 23: Jazz band. **Prága.** 18.05: Német művészek hangversenye. 19: Fuvós zenekar. **Róma.** 17: Délutáni hangverseny. 21: Mascagni Silvano zeneművének előadása. **Stuttgart.** 21.15: Esti hangverseny, utána táncczene. **Bécs.** 20.05: Operetttrészetek. **Zürich:** 20: Hangverseny. Mozart műveiből. 21.30: Keringők és indulók.

Baltiiban letartóztattak egy házasságszédelő főhadnagyot

Kétszáz ezer lej házassági előleg felvétele után megszökött menyasszonyától

Kisenev, július 27. Baltiiban letartóztatták Nicolae Filipovici főhadnagyot, akit egy Cleopatra nevű bukaresti hölgy jelentett fel házasságszédelésért. A főhadnagy Bukarestben töltötte szü-

badságát, ahol összeismerkedett az ur-hölgygel és házassági ígérettel 200.000 lejt kapott előlegül, majd otthagya menyasszonyát, elutazott Baltiba.

„Igen” helyett „nem” Meghamisították a covurlui esküdték marasztaló ítéletét és a semmitőszék felmentette a gyújtogató kereskedőt

(Bucaresti-Bukarest, július 27. Az Uj Kelet tud.) A covurlui törvényszék főügyész szencziós felfedezést tett a napokban, amely az egész ország igazságszolgáltatási köreit élénken foglalkoztatja. Malho galaci kereskedőt gyújtogató ítélet megsemmisítette, anélkül, hogy újabb tárgyalást rendelt volna el. A gyújtogató kereskedő ilyen körülmények között megszabadult volna a büntetéstől.

A dossziét a hét elején küldötte le Galacba a legfőbb semmitőszék. Parascu főügyész, akinek feltűnt és érthetetlennek tetszett a semmitőszék

döntése, alaposan átanulmányozta az aktákat s eközben szencziós felfedezést tett. Az esküdték marasztaló ítéletében egy olyan kérdésre, amelyre az esküdték „igen”-nel válaszoltak, Malho büntettségét kimondva, az „igen” „nem”-mel volt helyettesítve. A hamisítás alapján a legfőbb semmitőszék Malho ártatlanságát konstataálta és így a marasztaló ítéletet megsemmisítette. Parascu főügyész széleskörű vizsgálatot indított meg annak megállapítására, hogy ki követte el a hamisítást. Manoliu vizsgálóbíróval egyetemben kihallgatták a törvényszék összes tisztviselőit, mára pedig beidézték mindazokat az esküdtéket akik Malho perének tárgyalásán résztvettek.

Amerika is részt vesz a hágai kormány-konferencián

Valószínűleg az összes érdekelt államok elfogadják a Young-tervezetet

London, július 27. — Az alsóház tegnapi ülésén Snowden kincstári kancellár ismertette a Young tervezetet és ezzel kapcsolatban kiemelte, hogy Nagy-Britannianak amennyiben európai összes adósa teljesíti fizetési kötelezettségét, az érvénybelépő tervezettel kapcsolatban nem maradnak pénzübeli felelősei, míg a Young-terv Franciaországnak vég eredményben pénzübeli felelőseket juttat. Noha a kormány keze nincsen megkötve a Young-tervezet elfogadását illetően, a kormány a külügyminiszterek konferenciáján a tervezetet a jóvátétel végleges rendezésére elfogadandónak javasolja s a maga részéről elfogadja.

Páris, július 27. — A Quai d'Orsay hivatalos közleményt adott ki, mely szerint a Young-tervezet megvitatására hivatalos jóvátételi konferencia augusztus hatodikán Hágában kezdődik: miután a konferencia egybehívásának helye felelt

a kormányoknak sikerült megegyezésre jutniok és az érdekelt hatalmak válaszaik között most már Belgium hozzájárulása is megérkezett.

A Le Matin közlése szerint a kormány előre küldött több minisztériumbeli tisztviselői Hágába, hogy a konferencia előkészítésében és a megjelenők elszállásolásában a holland hatóságoknak segítőkészenek

Hágában a konferenciát vagy a békepalotában, vagy a királyné nyári palotájában tartják meg, amely utóbbi most üresen áll.

Páris, július 27. — A Chicago Tribune washingtoni tudósítójának közlése szerint Stinson előterjesztése alapján Hoover hozzájárult ahhoz, hogy Amerika is részt vegyen a kormánykonferencián. Amerikát Dawes londoni és Gibbons brüsszeli nagykövetekek fogják képviselni a Hágában megtartandó értekezleten.

Súlyos elégedetlenséget keltett az ügyvédek körében a gyorstalpaló módszerrel készült bélyegtörvény

A törvény önkényes magyarázata érzékenyen károsítja meg az érdekelteket

(Cseh-Kolozsvár, július 27. Az Uj Kelet tudósítójától.) Alig pár nappal ezelőtt szavazták meg Bukarestben a bélyeg és az illetékek 10 százalékos emeléséről szóló új törvényt, amely a napokban már életbe is lépett. A törvény általános elkeseredést váltott ki a kolozsvári ügyvédek között. Amint az ugyanis egy ilyen egy-két nap alatt elkészült munkától elvárható volt, a törvény a legkülönbözőbb magyarázatokra adhat

alkalmat és ami a legfontosabb, a törvény szövegéből egyáltalán nem tűnik ki, hogy a sok interpretáció közül tulajdonképpen melyik is volt a törvény megszerkesztőjének az eredeti intenciója. Az egyszakaszos bélyegtörvény kategorikus intézkedése az, hogy 10 százalékkal felméli a bélyegilletékeket. Tudott dolog az, hogy ezt az új bélyegilletékemlést pár hónappal ezelőtt egy másik törvény előzte meg, amely az eredeti be-

lyegilletéket 20 százalékkal emelte. Ennek értelmében egy egyszerű körvényre a bélyegilleték 8 lejről 10 lejre emelkedett. Az új 10 százalékos bélyegilleték emelés természetesen ezon 20 százalékos emelésen felül értendő. Ami a konfuziót okozza, az ezuttal az, hogy a törvény nem határozza meg, hogy az eddigi bélyegilletékeknek a 10 százalékaival emelése a jövőben a bélyegilletékeket, vagy pedig magát a bélyegzési procentuást. A pénzügyigazgatóság természetesen rágszkodik az utóbbihoz, mert hiszen ez érthetően többet hajt az államkasszának. A pénzügyigazgató érvelése az, hogy a bélyegilletéktörvényt azért szavazták meg, hogy az államnak több jövedelme legyen és a törvényt ugy kell magyarázni, hogy ennek alapján maximális bevételt el lehessen érni. Az ügyvédek természetesen nem hajlandók ezt az érvelést akceptálni, nemcsak azért, mert a differencia meglehetősen horribilis összeget tesz ki egy év alatt, hanem azért em, mert technikailag sem tudnak a pénzügyigazgató érvelésnek megfelelően a felhelyezést elvégezni. A pénzügyigazgató számítási módozatát elfogadják ugyanis rendszerint egy lejtnek tört részre jönnek eredményül, sokszor például 65 lani vagy 45 banival kéne felülhelyezni az aktát, ilyen okmánybéllyeg viszont ma egyáltalán nincs forgalomban. Természetesen nincs más mit csinálni, felfelé kell kikerekíteni az amugy is megrögdrága bélyegilletéket. Látszatra e egy bagatell összeg, azonban valójában egy hónap alatt valamire való egyvédi írodában ez a kis differencia ezrekkel terheli meg az ügyvédet.

Az ügyvédek értesüléseink szerint az ügyvédi kamarán keresztül erélyes akciókat akarnak megindítani egyrészt annak tisztázására, hogy tulajdonképpen hogyan is kell bélyegezni, másrészt viszont követelni fogják, hogy a felkerekítés rendszere helyett az állam nyomáson a törvénynek megfelelő értékű bélyeget.

Rágyújtotta a házat férjére. Buda-pestről jelentik: Hadadi László csendőrkaportanót már régóta rossz viszonyban élt feleségével. A házastársak között napirenden voltak a civódások. A 22.ről 23.ára virradó éjszaka a tanító felesége röviddel éjfél után felkelt ágyából, felöltözött és bétéves kis fiával, valamint hathónapos esese-moméjével titokban távozott a házból. Az asszony előbb rágyújtotta a házat, azután gondosan bezárta a kaput, nehogy férje elmenekülhessen. Az épület néhány perc alatt lángokban állott. A tanító felébredt, menekülni próbált, a kaput azonban zárva találta. Miután a ház ablakai vasrácsesal voltak ellátva, az ablakon keresztül menekülhetett. A szerencsétlen tanító jajveszékésére végül is felébredtek a szomszédok, de mire behatoltak a házba, már csak megüszkösödött tetemet találtak ott. Hadadi német csendőrség nyomában letartóztatták. Az asszony azzal védekezett, hogy nem tudott férjével tovább együtt élni és ezért elhatározta, hogy elteszi láb alól. Hadadiné ellen az ügyészség előre megfontolt gyilkosság miatt fog vádat emelni.

Füredőre, nyaralóhelyekre utazó előfizetőinket felkérjük, közöljék pontos címüket a kiadóhivatallal, hogy az Uj Keletet fönnakadás nélkül küldhessük.

Figyelem! A Zárda-utcai zsidó templommal szemben Schächter Abraham-féle zsidó könyvkereskedésben mind a név **imakkönyvek, Machszor, stb.** nagy és német fordítással, valamint új kiadású és antik könyvek. **Talalások gyári áron.** Mize Tiffin és mas inaszerek engross és detail legelőcsöb-ban beszerezhetők. **Schächter Abraham Oradea.**

Hirdessen az „Uj Kelet”-ben

Leányotthon

BUDAPEST
Vilma királynő-ut, Fasor 50.

Kereskedelmi szaktanfolyam.

Továbbképző tanfolyamok.

Kiképzés világnyelvekben.

Zene. Sport. Iparművészet.

Szabás, varrás.

Vallásos nevelés.

Ort. kóser ellátás.

Mérsékelt árak.

Kitűnő referenciák.

A
eml
rabl
moz
zsir
A szo
melynek k
három köz
lévi Alkab
Lőchő dőc
előadásába
hangok ve
siralmas k
Ab hó k
a zsidó né
juk, Cion
és illami
várának e
mankban
latba jól i
a szombat
zsidó nép
ma, aki me
cos orosz
azonul so
szelene
te nagysz
valóulásá
magára es
tetében, s
is a gyász
nem a me
tott rész
mint holn
rint Móze
tézett Iste
Menj föl
válaszja e
rodalmát
legtöbbek
országa s
része az
et haerec
„Es lásd
rael fiaina
adtam a z
natiozassa
nyaire. V
gam áttá.
gyűjtetni
a legnagyobb
látásos ké
diadalát,
keven látá
Ez ve
ő megdic
tében kez
évvél ere
népet meg
de korsz
állam hely
ban is ig
alkalmaz
ugyancsak
Mózes ki
Is ac
lem van
a legrégi
Onkelos
kiben a
Midón e
elénk tár
nek egész
„Mi
nép vagy
örökvet
Herzl éle
mivel ne
jelentőse
Izrael tö
lapiján va
ve e sza
hajjom h
és hallja
néppé”.
fiai az i
hogy ott

A HUSZONÖTÖDIK HERZL-ÉVFORDULÓ

Herzl Tivadar emlékezete

Írta: Dr. Eizler Mátyás

Az alább következő költői szépségű emlékbeszédet Dr. Eizler Mátyás főrabbi 1929 július 26-án, pénteken este mondotta el a Ferdinand Király uti zsinagógában.

A szombatköszöntő szent este, amelynek küszöbén állunk, az első ama három közül, amelyeken Selomóh Hálevi Alkabeec szárnyaló hymuszának a **Lécho dódi** kilencszerkettő párrésznéek előadásába a rendestől elütő elégikus hangok vegyülnek, mint előhangjai ama szabványos kínálatoknak, amelyekkel Ah hó kilencedikének gyásznapján a zsidó nép örök nagy fájdalmát zengték. Cion falainak kétszeri leomlását a szellemi létünk utolsó erőssége, Betar bukásának elesését gyászoljuk el templomunkban világszerte. Ebben a hangulatban jól illik bele s így nem csorbitja a szombat szent tönkét az, hogy a zsidó nép nagy holt fiáról emlékezünk ma, aki most 25 éve hajtotta le szép dacos országnak a halál kebelére, hogy azóta is soha ennyire muló életet éljen szellemi maradandó hatásaiban és élet nagyszerű álmának dicsőséges megvalósulásaiban éppen úgy, mint az ismét magára eszmélt zsidó nép hálás szeretetében, szeretettel emlékezősében. Nem is a gyásznap ünnepe tehát a mai, hanem a megdicsőülésé, amely akkor jutott részül Herzl Tivadarunk, midőn mint holnapi tóraolvasmányunk szerint mint Mózeshez, hozzá is ily szókat intézett Isten: **Ale al hárvárím haze.** Menj föl ama határhegyre, amely elválasztja egymástól az élet és halál birodalmát és amelyen túl kezdődik a legbővebb számára a szomorú feledés országa s csak a kevés kiválasztottak részére az örökemlékezet hona. **Vöré et haarec aser nátaü livné Jisráél.** És lásd meg az országot, amelyet Izrael fiainak adtam — amelyet visszaidétem a zsidó népnek, mondhatjuk vonatkozással a ma és a holnap eseményeire. **Vöráü óta vónászáfü el améché gam áttá.** „És meglátván azt, be fogsz gyüjtetni népedhez Te is”, mint sokan a legnagyobbak közül, akik csak álomlátások képeiben szemlélhették eszméik diadalát, de azok megvalósulásában ezeken a látásokon nem gyönyörködhetek.

Ez volt Herzl sorsa is, de azért az ő megdicsőülése voltaképpen már életében kezdődik, attól fogva, hogy 34 évvel ezelőtt a világ elé tárta a zsidó népet megváltó gondolatát ama kicsiny, de korszakos művében, mely a zsidó állam helyreállításáról szól s egymagában is igazoltta teszi, hogy szerzőjére alkalmazzuk azt a jellemzést, amelyet ugyancsak a holnapi tóraszakasz illeti Mózes kiszemelt utódját, Józsuát:

Is aser ruach bó „férfiu, kibén szellem van” abban az értelemben, ahogy a legrégebbi aramnyelvű tórafordítás, Onkelos targuma adja vissza: „férfiu kibén a prófétaság szelleme honol”. Midőn e jellemzés igazságát vizsgáljuk, élénk táru Herzl kivételes egyéniségének egész nagysága.

„Mi zsidók egy nép vagyunk, e gy nép vagyunk”. Ily egyszerű és ép ezért örökveretű formában fogalmazta meg Herzl élete művének alap gondolatát, amivel nem mondott bár újat, de annál jelentősebbet. Nem mondott újat, mert Izrael történetének már legelső buválapján vannak arany vonásokkal beültetve e szavak: **Hatkém usmá Jisráél hajjom haze hajjt löam.** „Figyelmezz és halljad Izrael, e mai napon lettél néppé”. Az a nap volt ez, midőn Izrael fia az ígért szent földjéhez értek, hogy ott megvessék nemzeti létük a-

lapját. Évszázadok múltán a végzet kiragadta bár a zsidó népet otthonából és elsodorta a lakott világ minden tájára, a zsidó nép mégsem szűnt meg egész szívből felfohászni Istenéhez, mind e mai napig: **Unofucoténu kanész méarkati erac.** „szétszortjainkat óh gyűjtsd egybe a föld széleiről”. Mi más nyilatkozik meg ez ezerszeres visszhangot vert imádságos sóhajban, mint az a tudat, hogy egyek vagyunk és egymáshoz tartozunk a föld minden fáján és a történelem minden korszakában, hogy egy nép vagyunk, hogy egy nép vagyunk.

Am nem mindig élt e tudat ily tisztán és világosan a zsidó nép szívében, mert a történelem viszontagságai, a gátlat szenvedései megtörték a zsidó nép lelkét úgy, hogy mikor idén-kint föl is ocsudhatott aléltásgából, egy-egy emberségesebb korszakban, szeme akkor is lehunyna maradt és füle bedugulva, sőt szíve el is hájasodott a jólét zsiájától, hogy érzéketlenné vált minden iránt, ami a jelen szükségletén s az egyén érdeken túl megyen, érzéketlenné vált amaz örök nagy érték iránt, mely népiségének tudatában rejlik. Már a babylonai fogságból visszatérők, kik megalapították a második zsidó államot — már ók sem képviselték az egész akkori zsidó nemzetet; a Makkabeusok szabadságharcában nem vettek részt a zsidó helleniszták, sőt az ellenséggel szövetséges armánykoddak a népszálláság hősei elén; és Agrippa zsidó király zsoldosai együtt ostromolták Jeruzsálem falait Tíjusz jéioival. Midőn pedig a felvilágosodás és embertestvériség, ez ősi zsidó eszmék fokozatos térdhódításával párhuzamosan enyhült a zsidóságra évszázadok óta nehezülő nyomás s a jogegyenlőség irjával igyekeztek gyógyítani a zsidóság testén ejtett fájó sebeket; midőn az egyetemes kulturától hosszú idő a elzárt zsidóság előtt megnyitlak a modern művelődés forrásai s ók a rég szomjuhozónak mohóságával szivták magukba a fölséges italt: akkor minden nél fenyegetőbbé vált az elzsidótlandás veszedelme, mert egyidejűleg meglazultak az ősi zsidó vallásos érzés kötelei is s a zsidó nép olyanná lón, mint az oldott kéve, amelynek gyakran épen legdusabb, legértettebb, legértékesebb kalászait hordta el az idők szele; avagy úgy is mondhatjuk: azzá lón, amitől már Mózes is féltette népét; **Kacón aser én lo róe** „nyáj, amelynek nincs pásztora” amely ép ezért minden irányban tilosba téved.

Ebben a válságos időben lépett föl Herzl, mint „férfiu, kibén a prófétaságnak ama szelleme honol”, amelynek fuvallatától, mint Ezékiel próféta látomásában, életrekeltek az elszáradt csontok és talpra állott egy mind nagyobbodó tábor, amely addig a lemondás bus haláldalát zengte: **Jivsa acnoténu avda tikvaténu.** „Elszáradtak csontjaink, elvesztett reménységünk”. Ezzel szemben a próféta jövőbelátásával hangoztatta Herzl az életakarát diadaléneket. **Od lo avda tikvaténu.** Nem, nem hervadt el reménységünk!

Csak akarnia kell a zsidó népnek és élni fog, élni a maga erejéből, a maga céljának, az egész emberiségért. Abban van Herzl felejthetetlen érdeme, hogy önmagára eszméltette a zsidó népet, midőn arra tanította, hogy mi zsidók e gy nép vagyunk, akik mind ahányan egy tövön fakadtunk, amelytől önértetünk föladása, becsületünk elarúlása nélkül el nem szakadhatunk. Az

ugynevezett zsidó érzés helyett, amelynek mellverdeső hangoztatása közben a jellemtelen hittagadás szedi tömegesen áldozatait sorainkban, zsidó öntudatot követelt, az üres hordó öblös, de kongó hangján szóló zsidó érzés helyett zsidó akaratot, mely áldozatos cselekvésre kész és nehézségtől nem riad vissza. Ilyen zsidó akarat vezette Herzl abban, hogy a zsidó népet számára nemzeti otthon létesítését szorgalmazza, hogy a csüggedőkkel és kishíűekkel szemben hangoztassa: „Föl, föl az ősök hazájába az ígért szent földjére, mert birtokba fogjuk venni”, csak akarnunk kell. De oda meredeken fölfelé viszen az ut, az erkölcsi tökélyesbülés emelkedő ösvénye; valamint Bölcséimk szerint **Erec Jisráél gövohá mikol háaracót.** „Izrael országa magasabb fekvésű a többi országoknál”, úgy lakóinak erkölcsi színvonala is a legmagasabb kell hogy legyen. Nincs ott helye a nyereség lovagjainak és a megalázkodás embereinek, hanem csak a tiszta erkölcs bátor, önértetes bajnokainak. Az új zsidó nemzeti otthon talajából oly új nemzedéknek kell sarjadnia, amely minden tekintetben különb a régienél, testben és lélekben erős és ép, hogy „elmondható legyen az új Cionról: férfi és férfi, csupa egész férfi és igaz ember származik belőle”. A zsidó népnek lélekben teljes megújodását követelte Herzl, mert a prófétaság szellemében való feltámadásának, föltétele amaz ígért megvalósulásának: „Ime én megnyitom sirjaitokat és fölhozlak benneteket sirjaitokból, népem és elviszlek Izrael földjére”.

Herzl „oly férfiú volt, kibén a prófétaság szelleme élt”. A prófétákat jellemző majd minden vonást megtalálunk benne. Ilyen vonás mindjárt fellépésének meglepő, tüneményeszerű volta, amely emlékeztet Amoszra, akivel Herzl méltán szólhatott volna: „Nem születtem én a zsidóság prófétájának és atyám sem volt próféta”. Se származása, se nevelése, se környezete, se foglalkozása, se tanulmányai, se érdekei nem terelheték őt arra az útra, melyen a zsidó nép vezérévé lón, sőt inkább arra voltak alkalmasak, hogy eltérítsék erről az útról. Milyen valódi lehetett tehát a próféta hivatottság abban a férfiuban, aki minden készség nélkül, annyi ellenhatással szemben, egyedül egy belső ellenállhatatlan erőttől hajtva lépett ama tövises útra, amelyen meg kellett válnia egy fényesen indult írói

pálya babérjától, le kellett mondania a föld hatalmasainak, a pénzkirályok barátságáról, hogy az elnyomott zsidó nép testi-lelki felszabadításának szentelje minden erejét. De ebben része van az ő nagy nemes szívének is, amelynek hurrjait rezgésbe hozta a guny és gyűlölet üldözött zsidó nép szenvedése. Maga mondta: „A zsidó inség a zsidó államalkotás mozgató ereje”. Ennek az inségnek szemlélete érlelte meg benne ama nagy szabású tervet, melyet a zsidó állam helyreállításáról kidolgozott. S hogy erre valóban prófétai szellem ihlette meg lelkét, mutatja, hogy oly merész mint nemes gondolata ma már a diadalmas megvalósulás küszöbén áll. És így Herzl nemcsak nevelője, hanem vigasztalója is lón az ő népének, ami ismét kifejezetten prófétai vonás benne: egész élete műve voltaképpen merőben **divré nachama** egy hatalmas vigasztaló beszéd porig alázott népéhez, melyet a remény szárnyain ragadott magával egy magas cél, önmaga megújodása felé.

Több van megírva Herzl élete könyvében, mint amit elmondhattam. De talán az előadottak is elegendőképpen igazolják, hogy ma is kegyeletesszeretettel emlékezünk róla s hogy reá alkalmazzuk, ami Megilla hőséről, a hagyomány szerint színtén prófétai képességgel felruházott Mordechájról van mondva: hogy „egyik legnagyobbika volt a zsidó férfiaknak és hódoló szeretet tárgya zsidó testvérei nagy részének”. „Testvérei nagy részének, de nem valamennyinek”, jegyzik meg Bölcséimk, mert a zsidóság akkori vezetői nem értettek egyet Herzl gondolatával és távolmaradtak az ő kezdeményétől. Sőt még ma is sokan nem látják tisztán az ő nemes és nagyságos alakját, mert a föllépése nyomán támadt pártmozgalmakkal kapcsolatos pártszenvédélyek gőzéből kód ereszkedett egyéniségének képére, amely máiglan sem oszlott még el teljesen. A történelem fog majd csak teljes igazságot szolgáltatni Herzlnek. De annyit már most is el kell ismerni különbség nélkül mindenkinek, hogy teljes mértékben reá illenek a Mordecháj jellemző ama továbbbi mondások: **dorés tov löamó, vödavar salom lödiol zöráv.** „népe javára törekedett és a béke nyugalmát hirdette minden nemzedéknek”. Békét és boldogságot kíván szerezni és biztosítani a saját szenvedett zsidó népnek saját nemzeti otthonában és meg is nyitotta neki az odavezető utat. Aki ilykép a remény tüzeit gyujtotta meg a zsidó nép elborult szívében és holtiglan tartó megfeszített munkával a megvalósulás elé vitte, ami elegendig csak egy szép álom volt: Herzl Tivadar neve s emléke áldott legyen, áldott! Amen.

A jeruzsálemi zsidó nemzeti könyvtár Herzl-kiállítására

Herzl halálának 25-ik fordulója alkalmából a jeruzsálemi zsidó nemzeti és egyetemi könyvtár Herzl kiállítását rendez. Ez a kiállítás rendkívül érdekes és becses anyagot ölel fel. Herzl saját művein és a róla írott könyveken kívül rengeteg dokumentumot gyűjtöttek egybe. Az Achad Haam archívumból származik Herzlnek Achad Haamhoz 1897 július 24-én saját kezűleg írt meghívója, amelyben a zsidó nép nagy filozófusát az első kongresszuson való részvételre szólította fel. A kiállítás másik érdekessége a könyvtár vendégkönyve, ama delegáció tagjainak aláírásával ellátva, akiket Vilmos császár Jeruzsálemben fogadott és akit 1918 november 1-én Herzlrel együtt a könyv-

tárt meglátogatták. Ezen felül több kép örökíti meg Herzl akkori palesztinai útját.

Herzl irodalmi kísérletei abban a levélben tükröződnek vissza, amelyet 1898 augusztus 10-én Schlenkerhez, a Vicsi Hof-Burgtheater igazgatójához írt és amelyben Herzl bejelenti, hogy elkészült négy felvonásos drámájával. A kiállításnak egyik legnagyobb érdekessége Herzlnek, az ötödik kongresszuson elmondott beszédének kéziratja, amely ezeket az emlékezetes szavakat tartalmazza: „Önök azt hitték: kezdetben legyen a pénz. Nem! Kezdetben van az eszme!” Az Uganda konfliktus idejéből származik Herzlnek „A zsidó néphez írott levele”, amely

1903 november 11-én kelt és amelyben Herzl közli azt az elhatározását, hogy ő visszalép a vezetéstől, mert „szíve a cionistákhoz húzza, értelme pedig az afrikaiakhoz”. A Wolffsohn archívumból származik Herzlnek 1901-ben kelt végrendelete, amelyben Herzl kéri Wolffsohnt, hogy halála után, ha még a zsidóságnak — melyért annyit dolgozott — friss emlékezetében van, indítsa gyűjtést „Nemzeti ajándék Herzl gyermekeinek” címen. „En — írja Herzl végrendeletében — nemcsak egy vagyont adtam ki a mi cionista ügyünkre, de elmulasztott ez idő alatt azt, hogy gyermekeim számára valamit is félre tegyek”. Meghatóak azok a levelek, amelyek Herzl kevéssel halála előtt Franzesbadból és Edlachból anyjához írt. Az edlachi szálloda, ahol Herzl meghalt egy képpel szerepel a kiállításán. A Herzl nekológok gazdag és értékes gyűjteménye bizonyítéka annak a mély gyásznak, amelyet Herzl halála az egész világon kiváltott.

Az én irodalmi végrendeletem

(1897 február 12-én)

Most jelent meg a brüni Buch- und Kunstverlag kiadásában Dr. T. Nusseblatt: „Zeitgenossen über Herzl” című könyve. Ebben a könyvben került először nyilvánosságra Herzl irodalmi végrendelete.

Ugy illik, hogy az ember mintig fel legyen készülve a halálra.

Nem akarok nagy szavakat.

Azt, hogy mi voltam a zsidók számára, egy eljövendő kor jobban fogja megítélni, mint a jelen nagy tömege.

Legtöbben hagyatékomat a zsidó ügyben kifejtett munkásságomról szóló naplószerű feljegyzések képezik. Eddig négy kötetnyi van belőlük és részint apámnál, részint nálam vannak. Később talán biztosabb helyre fogom őket depozálni. Ezeket az emlékiratokat meggyart halálom után nyilvánosságra kell hozni. A kiadásukra, a szöveg megrostálására, stb. bizottságot alakítsanak. Ebbe a bizottságba az osztrák cionista szervezet két tagot küldjön ki, míg egy irodalmi tanácsadót aki lehetőleg barátaim köréből való legyen, gyermekeim gyámja fog kinevezni. Valamennyik tisztességes kiadválalattal szerződést kell kötni a naplónak német és angol nyelven való megjelenítésére. A vagyoni jogi része a dolognak gyermekeim gyámjára tartozik. Lehet, hogy szükségessé válik cionista írásaim és beszédeim gyűjteményes kiadása is. Erre vonatkozólag ugyanazon feltételek irányadók, mint a memoárjaimnál.

Ajánlom még, hogy egyéb írásaimra is keressenek kiadót. Ugy gondolom, hogy színdarabjaimat gyűjteményesen jelentessék meg. Legkedvesebb darabom a „Gethó”. A „Házassági Komédia” töredéke, amelyet Wiesbadenben kezdtem meg, szintén kerüljön be ebbe a gyűjteménybe; függelékül sorozzák be azokat a jegyzeteket, amelyek kuriózmént fognak hatni a teremtő művészek előtt. Egy másik kötet foglalja majd magában azokat a tárcákat és cikkeket, amiket Franciaországból írtam a Neue Freie Presse számára és könyvalakban meg nem jelentek meg. A többi könyvalakban men nem jelent tárcám alighanem több kötetet is meg fog tölteni.

A nevem halálom után nagyra fog nőni. Éppen ezért úgy hiszem, hogy akadni fog kiadó összes műveimre. Ma is, éppen úgy, mint minden pillanatban volt, amióta írok, az a meggyőződésem, hogy mindig becsületes emberként kezelték a tollat. A tollamat soha el nem adtam, soha ocsmányságból, de még barátságából sem írtam vele. Ezt az utolsó akaratomat nyilvánosságra hozhatják. A halálom után sem fog akadni senki, aki hazugsággal megvádolhatna.

Herzl irodalmi végrendeletén van egy hivatalos záradék, amely magyar fordításban így szól: „Kihirdetve a wáhringi császári és királyi kerületi bíróságnál, 1904 július 4-én. Dr. Bendel s. k.”.

Stefan Zweig Herzlről

A „Pester Lloyd” egyik legutóbbi tárcáját Herzl Tivadar emlékének szentelte. Stefan Zweig, a világhírű író rendkívül érdekes visszaemlékezéseket közöl a budapesti születésű Herzl Tivadarról, aki már cionista működése előtt is egyik legkedveltebb írója volt a „Neue Freie Presse”-nek.

„Amikor Judenstaat című röpirata megjelent — írja Zweig — barátai sajnálkozással emlékeztek meg ennek a nagytehetségű írónak „elvévelődéséről”. Sokan tréfálkozással vélték elintézhetni a dolgot. Karl Kraus egy gunyos röpiratban támadt Herzlnek, akit „Cion királynak” nevezett el. Ebben az időben mindenütt, ahol Herzl megfordult, minden tekintetből ez a guny név szikrázott Herzl felé. Talán senki sem mosolyogtak le ennek az évszázadnak az elején Bécs városában annyira, mint Herzl, legfeljebb még az ő nagy sorstársát, Freud Zsigmondot kezelték így az ő különleges orvosi elméletei miatt. Előtte a legnagyobb tekintély volt Herzl, az író és amikor a gimnáziumból kikerültem, hozzá vittem el legelső novellámat. Rögtön olvasni kezdte kéziratomat és én szívzorongva lestem arckifejezését. Amikor az utolsó oldalt is elolvasta, méltóságteljes gesztussal jelentette ki: „A novellát elfogadom”. Később gyakrabban tájálkoztam vele és amikor nagy írói hí-

névét említtem előtte, lemondóan mondom: „Mit ér a hírnév, odaadnám az egész dicsőségemet, ha újból fiatal lehetnék és öszülő hajszálaimat eltüntethetném. Sokat kellene még dolgoznom, bárcsak előbb kezdenem volna meg munkámat”. (Herzl akkor 40 éves lehetett. A szerk.). Azután nem találkoztam vele, csak egyszer, amikor a temetőbe kísértém ki. Különös nap volt ez, egy júliusi nap, felejthetetlen mindenkinek, aki átélte. Hirtelenül a város minden pályaudvarán, minden vonattal, éjjel és nappal, a világ minden országából özönlöttek az emberek, nyugati, keleti, orosz és török zsidók; a fájdalmas hír fölötte kétségbeesés még ott ült az arcukon. Soha világosabban nem volt érehető, mint most, hogy egy hatalmas mozgalom vezére esett el. Végtelen hosszú menet kísérete Herzl a temetőbe. Bécs most látta, hogy nemcsak egy író, egy költő halt meg Herzlben, hanem az eszméknek egy olyan alakja, aki egy népen csak ritka időközökben győzedelmeskedik. A temetőbe érve, a menet fölbomlott, mindenki jajgatva, sírva rohant a kordonon keresztül, minden rend megszűnt és ebből az egész nép millióiból vihárszerűen kitörő fájdalomból volt látható, hogy mennyi szenvedést és reményt vitt ez a sajtáságos ember a gondolat erejével a világba...

Könyvtárakra rug már a Herzl-irodalom

Ahhoz, hogy Herzl nagyságát és jelentőségét a maga teljességében megismerhessük és értékelhessük, feltétlenül ismerünk kell egy az ő irodalmi műveit, mint a róla megjelent írásokat. Az eddig megjelent Herzl-irodalom: valóságos könyvtár tesz ki és az alábbiakban felsoroljuk ennek az irodalomnak legfontosabb és legismertebb alkotásait.

A) Herzl írásai.

Ezek két csoportba foglalhatók: cionista és más zsidó munkák, valamint általános irodalmi művek csoportjába. Herzl cionista és zsidótárgyú írásai a következők:

1. Kongresszusi javaslatok, (összeállította Nellie Straus, New-york, 1927).
2. Cionista írások.
3. Herzl naplója, 3 kötet.
4. A zsidó állam (megjelent a világ minden kultúryelvén).
5. Ósüföld. Regény. (Megjelent német nyelven, lefordították héberre, jiddisre, angolra, magyarra).
6. Új gettó. Dráma. (Lefordították jiddisre és magyarra).
7. A bázei kongresszus. Wien, 1897. (Héberül is megjelent).
8. Herzl-mondások. (Theilhaber, Berlin, 1923).
9. Az 1897-es kongresszuson előterjesztett javaslatok francia fordítása. Páris, 1899.

Az általános Herzl-irodalom főbb munkái a következők:

1. Tárcák, két kötet. (Héberül is megjelent).
2. Palais Bourbon. Képek a francia parlamenti életből.
3. Filozófiai elbeszélések.
4. Sokon Lydiában, dráma.
5. A mi Katóánk, vigjáték.
6. Bolondok könyve.
7. Az új Vénusz.
8. Glossza, vigjáték.
9. A szökevény, vigjáték.
10. I love You, egyfelvonásos.
11. Zseni-hercegek, vigjáték.
12. Mit szól hozzá a világ? (Vigjáték).

13. Mama kedvence, vigjáték.
14. Vadszerelem, vigjáték.
15. A Hirschkom-eset.
16. Tabarin of Tarascon.
17. Ófensége.
18. A feketeruhás hölgy.
19. Gretel.

B) Herzlről megjelent cikkek és tanulmányok.

1. Az „Ost und West” c. folyóirat 1904-ben megjelent Herzl-száma. Buber, Berta v. Suttner, dr. Beck és mások írásait közli.
2. A „Die Welt” 1910-beli Herzl-száma Nordau, Osias Thon, Oppenheimer és mások írtak cikketek.
3. Az 1914. évi „Die Welt” Herzl-száma Sokolow, Blumenfeld, Lichtheim és más kortársak írásaival.
4. Dr. M. Glücksohn: Herzl és Achad Haam. (Die Welt 29. száma, 1917).
5. Dr. Elias Auerbach: Herzl Háifában. (Die Welt 29. sz. 1917).
6. Sigmund Werner: Herzl, a hős. (Jeschurun ünnepi száma, Troppau, 1910).
7. Achad Haam: Herzl halála u.án. (Írások. Előszó a második kötethez).
8. M. Ussischkin: Első találkozás Herzllel. (Keren Kajemet-kiadvány).
9. Max Nordau: Herzl a zsidó történelemben. (Hickls Volkskalender, Brünn).
10. „Unsere Hoffnung” 1910. Herzl-émlékszám.
11. Az igazság szava. (Gyűjteményes írások Marmorektól, Friedlander-től és Lippétől Herzlről).
12. Dr. Paul Diamant: Herzl Tivadar családfája. (Wiener Morgenzeitung 3. és 7. száma 1927 július).
13. Tolstoj Leó: Herzl és a zsidó állam. (Megjelent Davis: Judenstaat című gyűjteményes kötetében, Wien, 1921).
14. Dr. Josef Klausner: Herzl. (Hasiloch 1909).
15. Z. F. Finkelstein: Herzl, a tárcáiról. (Lengyelül jelent meg az Almanach Zydowski 1916-os kötetében. Ugyanettől a szerzőtől, akitől egyébként ezt a Herzl-irodalmi összeállítás is ered, megjelent a „Herzl anyja” című írás Stürmer des Ghetto című kötetében).
16. M. Ehrenpreis: Herzl. (Hasiloch 1904. héber).

C) Könyvtudomány Herzlről.

1. Leo Kellner: Herzl Tivadar tanulmányai. (Wien, 1922).
2. Adolf Friedemann: Herzl Tivadar élete. (Berlin).

3. Ruben Brainin: Dr. Theodor Herzl. (Héberül, Wilna, 1921).
4. S. L. Zitron: Dr. Herzl. (Héberül, Wilna, 1921).
5. Dr. Osias Thon: Dr. Th. Herzl. (Berlin, 1914).
6. De Haas: Dr. Herzl. (Angolul, New-York, 1927, két kötet).
7. Baruch Hagani: Herzl, a cionizmus megalapítója. (Páris, 1918. franciául).
8. Dr. M. Lurie: Dr. Herzl és szociálpolitikai szemléletei. (Héberül, Tel Aviv, 1927).
9. Joschua Barzilai: Binjamin Zeév Herzl. (Héberül, Jaffa, 1914).
10. Rabbi Benjamin: Theodor Herzl életkézdele. (Héberül).
11. Samuel Zitron: Herzl élete. (Héberül).
12. Adolf Kurrein: Dr. Herzl célja. (Németül, Brünn, 1904).
13. Dr. Sigmund Münz: Th. Herzl, egy kortárs megfigyelése. (Németül, 1924).
14. Scholem Alejchem: Herzl élete. (Jiddis, Odessza, 1904).
15. Julius Uprimny: Intimitások Herzlről. (Angolul a new-yorki „Ma-cebean” c. folyóiratban, 1902).
16. A. E. Zimmer: Th. Herzl és a zsidó reneszánsz. (Angolul, London, 1905).
17. S. H. Margulies: Theodor Herzl és a cionizmus. (Olaszul a Rivista Israelite I. évfolyamában).
18. I. Neumann: Dr. Th. Herzl, az új Messiás. (Vitairás Herzl ellen, Wien, 1897).
19. J. Mjasnick: Herzl életrajza. (Héberül, Wilna, 1905).
20. Löw-Vogel: A mennyek országa. (Herzl-dráma. Héberül, Wien, 1912).
21. Z. F. Finkelstein és Adolf Stand: Herzl-könyv. (Lengyelül, Lemberg).

D) Forrásmunkák.

1. Dr. Gorelik: Zsidó fejek.
2. Georg Hecht: Irodalmi kisérlet az „Új Zsidó”-ban.
3. Dr. Abr. Robinsohn: David Wolffsohn. (Berlin, 1918).
4. A. Ludripol: Herzl. (Achiasaf, Varsó, 1905).
5. P. Kohn: Herzl Vilnában. (Az osztrák Bné Brit-pályolyok 1928. évi kiadványában).
6. Dr. N. M. Gelber: Herzl leveleiből Wolffsohnhoz. (Wiener Morgenzeitung, 1924).
7. Adolf Böhm: A cionista mozgalom, I és II. kötet.
8. Mordechai ben Hillel Hakóhn: Memoárok. (Héberül, III-V. kötet, Tel Aviv).
9. L. D. Lewontin: Beerec Avoténu. (Jeruzsálem, 1924—28).
10. J. Kreppel: Mai zsidók a mai zsidóság. (Wien, 1926).
11. Yorck-Steiner: Művészet zsidóul élni. (Frankfurt, 1928).
12. Nachum Sokolow: A cionizmus története. (Angolul, London, 1918. két kötet).
13. N. Safir: A cionizmus története. (Németül, Odessa, 1908).
14. Efraim Demard: Toldót Chibat Zion. (Héberül, New-york, 1918. második kötet).
15. Achad Haam levelei (II—V. kötet).
16. Leib Jaffe: Széfer Hakongressz. (Héber, 1922).
17. Als wir zum ersten Kongress gingen. (Berlin, 1922).
18. Max Nordau: Emlékezések. (Wien, 1926).
19. Sidney Whiteman: Th. Herzl. (Az angol Contemporary Revue-ból).
20. A cionista kongresszusok jegyzőkönyvei.

Bankok! Gyárak! Vállalatok!

Kereskedők! Iparosok!

Saját érdekében felhívom b. figyelmüket

m. dernül felszerelt

nyomdámra és gummi-

bélyegző gépáramra.

Modern kisüzem, olcsó árak, izlésees munkák!

Kérjen árajánlatot!

EUGEN KATZ CLUJ,

Strada Regina Maria 37. szám.

Budapesti körökben ként emleg augusztus szabásu ki életbe, amé tia nyújtás ar szerint ban reszes munista bi mar tiz év

Kéts

A háb

(Iszure) Kélt tudó pokban a csakugyan kritikussz vényt szav nátorok, a lehetőségét mányozzák laszók sze menyben a parlame ját a köz zek. Nem amennyire ezek. Vlad vitája sor nem tetsz szedésen szesszió be

Az a Fuad

(London) Az angol vihart tár egy bejék angol alsó Egyiptom dását.

Egy ko Hendersol dást bará közötté és das egyél volt anna te (Hende új kormát kezteben Lord Cl közlést? kényszeri dott voln totta volt

Henders re nem padsorábó — Fele Hender zésre vég — A s küldötter hogy a gyaráazb kormány vetezme ként legi delmes ment elé

Church ladéktala váltást, dersohn A minisz teheti, m

1903 november 11-én kelt és amelyben Herzl közli azt az elhatározását, hogy ő visszalép a vezetéstől, mert „szíve a cionistákhoz húzza, értelme pedig az afrikaiakhoz”. A Wolffsohn archívumból származik Herzlnek 1901-ben kelt végrendelete, amelyben Herzl kéri Wolffsohnt, hogy halála után, ha még a zsidóságnak — melyért annyit dolgozott — friss emlékezetében van, indíson gyűjtést „Nemzeti ajándék Herzl gyermekeinek” címen. „En — írja Herzl végrendeletében — nemcsak egy vagyont adtam ki a mi cionista ügyünkre, de elmulasztott ez idő alatt azt, hogy gyermekeim számára valamit is félre tegyek”. Meghatóak azok a levelek, amelyeket Herzl kevéssel halála előtt Franzesbadból és Edlachból anyjához írt. Az edlachi szálloda, ahol Herzl meghalt egy képpel szerepel a kiállításon. A Herzl nekrológok gazdag és értékes gyűjteménye bizonyítéka annak a mély gyásznak, amelyet Herzl halála az egész világon kiváltott.

Az én irodalmi végrendeletem (1897 február 12-én)

Most jelent meg a brüni Buch- und Kunstverlag kiadásában Dr. T. Nusslenblatt: „Zeitgenossen über Herzl” című könyve. Ebben a könyvben került először nyilvánosságra Herzl irodalmi végrendelete.

Ugy illik, hogy az ember mindig fél legyen készülvé a halálra.

Nem akarok nagy szavakat. Azt, hogy mi voltam a zsidók számára, egy eljövendő kor jobban fogja megítélni, mint a jelen nagy tömege.

Legtöbbször hagyatékomban a zsidó ügyben kifejtett munkásságomról szóló naplószerű feljegyzések képezik. Eddig négy kötetnyi van belőlük és részint apámmal, részint nálam vannak. Később talán biztosabb helyre fogom őket deponálni. Ezeket az emlékiratokat nyugart halálom után nyilvánosságra kell hozni. A kiadásukra, a szöveg megrostálására, stb. bizottságot alakítsanak. Ebben a bizottságba az osztrák cionista szervezet két tagot küldjön ki, míg egy irodalmi tanácsadó aki lehetőleg barátaim köréből való legyen, gyermekeim gyámja fog kinevezni. Valamennyik tisztességes kiadovállalattal szerződést kell kötni a naplónak német és angol nyelven való megjelentetésére. A vagyoni része a dolognak gyermekeim gyámjára tartozik. Lehet, hogy szükségessé válik cionista írásaim és beszédeim gyűjteményes kiadása is. Erre vonatkozólag ugyanazon feltételek iránnyadók, mint a memoárjaimnál.

Ajánlom még, hogy egyéb írásaimra is keressenek kiadót. Ugy gondolom, hogy színdarabjaimat gyűjteményesen jelentessék meg. Legkedvesebb darabom a „Gettó”. A „Házassági Komédia” töredéke, amelyet Wiesbadenben kezdtem meg, szintén kerüljön be ebbe a gyűjteménybe; függelékül sorozzák be azokat a jegyzeteket, amelyek kuriózumként fognak hatni a teremtő művészek előtt. Egy másik kötet foglalja majd magában azokat a tárcákat és cikkeket, amiket Franciaországból írtam a Neue Freie Presse számára és könyvalaktan még nem jelentek meg. A többi, könyvalakban nem fog jelenteni tárcám alighanem több kötetet is meg fog tölteni.

A nevem halálom után nagyra fog nőni. Éppen ezért úgy hiszem, hogy akadni fog kiadó összes műveimre. Ma is, éppen úgy, mint minden pillanatban volt, amióta írok, az a meggyőződésem, hogy mindig becsületes emberként kezelték a tollat. A tollamat soha el nem adtam, soha ocsmányságból, de még barátságából sem írtam vele. Ezt az utolsó akaratomat nyilvánosságra hozzák. A halálom után sem fog akadni senki, aki hazugsággal megvádolhatna.

Herzl irodalmi végrendeletén van egy hivatalos záradék, amely magyar fordításban így szól: „Kihirdetve a wáhringi császári és királyi kerületi bíróságnál, 1904 július 4-én. Dr. Bendel s. k.”.

Stefan Zweig Herzlről

A „Pester Lloyd” egyik legutóbbi tárcáját Herzl Tivadar emlékének szentelte. Stefan Zweig, a világhírű író rendkívül érdekes visszaemlékezéseket közöl a budapesti születésű Herzl Tivadarról, aki már cionista működése előtt is egyik legkedveltebb írója volt a „Neue Freie Presse”-nek.

„Amikor Judenstaat című röpirata megjelent — írja Zweig — barátai sajnálkozással emlékeztek meg ennek a nagytehetségű írónak „eltevélyedéseiről”. Sokan tréfálkozással vélték elintézhetni a dolgot. Karl Kraus egy gunyos röpiratban támadt Herzlnek, akit „Cion királynak” nevezett el. Ebben az időben mindenütt, ahol Herzl megfordult, minden tekintetből ez a gunynev szikrázott Herzl felé. Talán senkit sem mosolyogtak le ennek az évszázadnak az elején Bécs városában annyira, mint Herzl, legfeljebb még az ő nagy sorstársát, Freud Zsigmondot kezelték így az ő különleges orvosi elméletei miatt. Előtte a legnagyobb tekintély volt Herzl, az író és amikor a gimnáziumból kikerültem, hozzá vittem el legelső novellámat. Rögtön olvasni kezdte kéziratomat és én szívszorongva lestem arc kifejezését. Amikor az utolsó oldalt is elolvasta, méltóságteljes gesztussal jelentette ki: „A novellát elfogadom”. Később gyakrabban találkoztam vele és amikor nagy írói hí-

nevét említettem előtte, lemondóan mondom: „Mit ér a hírnév, odaadnám az egész dicsőségemet, ha újból fiatal lehetnék és öszülő hajszálaimat eltüntetném. Sokat kellene még dolgoznom, bárcsak előbb kezddhetem volna meg munkámat”. (Herzl akkor 40 éves lehetett. A szerk.). Azután nem találkoztam vele, csak egyszer, amikor a temetőbe kísérték ki. Különös nap volt ez, egy júliusi nap, felejthetetlen mindenkinek, aki átélte. Hirtelenül a város minden pályaudvarán, minden vonattal, éjjel és nappal, a világ minden országából özönlöttek az emberek, nyugati, keleti, orosz és török zsidók; a fájdalmas hír fölötti kétségbeesés még ott ült az arcukon. Soha világosabban nem volt érehető, mint most, hogy egy hatalmas mozgalom vezérére esett el. Végtelen hosszú menet kísérte Herzl a temetőbe. Bécs most látta, hogy nemcsak egy író, egy költő halt meg Herzlben, hanem az eszméknek egy olyan alakja, aki egy népen csak ritka időközökben győzedelmeskedik. A temetőbe érve, a menet fölbomlott, mindenki jajgatva, sírva rohant a kordonon keresztül, minden rend megszűnt és ebből az egész nép millióiból vihárszerűen kitörő fájdalomtól volt látható, hogy mennyi szenvedést és reményt vitt ez a sajtáságos ember a gondolat erejével a világba...

Könyvtárakra rug már a Herzl-irodalom

Ahhoz, hogy Herzl nagyságát és jelentőségét a maga teljességében megismerhessük és értékelhessük, feltétlenül ismernünk kell egy az ő irodalmi műveit, mint a róla megjelent írásokat. Az eddig megjelent Herzl-irodalom valószínűleg könyvtárak teszik ki és az alábbiakban felsoroljuk ennek az irodalomnak legfontosabb és legismertebb alkotásait.

A) Herzl írásai.

Ezek két csoportba foglalhatók: cionista és más zsidó munkák, valamint általános irodalmi művek csoportjába. Herzl cionista és zsidótárgyú írásai a következők:

1. Kongresszusi javaslatok, (összeállította Nellie Straus, New-york, 1927).
2. Cionista írások.
3. Herzl naplója, 3 kötet.
4. A zsidó állam (megjelent a világ minden kultúrnyelvén).
5. Ósüfföld. Regény. (Megjelent német nyelven, lefordították héberre, jiddisre, angolra, magyarra).
6. Új gettó. Dráma. (Lefordították jiddisre és magyarra).
7. A bázei kongresszus. Wien, 1897. (Héberül is megjelent).
8. Herzl-mondások. (Theilhaber, Berlin, 1923).
9. Az 1897-es kongresszuson előterjesztett javaslatok francia fordítása. Páris, 1899.

Az általános Herzl-irodalom főbb munkái a következők:

1. Tárcák, két kötet. (Héberül is megjelent).
2. Palais Bourbon. Képek a francia parlamenti életből.
3. Filozófiai elbeszélések.
4. Solon Lydiában, dráma.
5. A mi Katóánk, vigjáték.
6. Bolondok könyve.
7. Az új Vénusz.
8. Glossza, vigjáték.
9. A szökevény, vigjáték.
10. I love You, egyfelvonásos.
11. Zseni-hercegek, vigjáték.
12. Mit szól hozzá a világ? (Vigjáték).
13. Mama kedvence, vigjáték.
14. Vadszerelem, vigjáték.
15. A Hirschkom-eset.
16. Tabarin of Tarascon.
17. Öfensége.
18. A fekete ruhás hölgy.
19. Gretel.

B) Herzlről megjelent cikkek és tanulmányok.

1. Az „Ost und West” c. folyóirat 1904-ben megjelent Herzl-száma. Buber, Berta v. Suttner, dr. Beck és mások írásait közli.
2. A „Die Welt” 1910-beli Herzl-száma Nordau, Osias Thon, Oppenheimer és mások írtak cikkeket.
3. Az 1914. évi „Die Welt” Herzl-száma Sokolow, Blumenfeld, Lichtheim és más kortársak írásaival.
4. Dr. M. Glücksohn: Herzl és Achad Haam. (Die Welt 29. száma, 1917).
5. Dr. Elias Auerbach: Herzl Hailában. (Die Welt 29. sz. 1917).
6. Sigmund Werner: Herzl, a hős. (Jeschurun ünnepi száma, Troppau, 1910).
7. Achad Haam: Herzl halála u.án. (Írások. Előszó a második kötethez).
8. M. Ussischkin: Első találkozás Herzllel. (Keren Kajemet kiadvány).
9. Max Nordau: Herzl a zsidó történelemben. (Hicks Volkskalender, Brünn).
10. „Unsere Hoffnung” 1910. Herzl-emlékszáma.
11. Az igazság szava. (Gyűjteményes írások Marmorektól, Friedlander-től és Lippétől Herzlről).
12. Dr. Paul Diamant: Herzl Tivadar családfája. (Wiener Morgenzeitung 3. és 7. száma 1927 július).
13. Tolstoj Leó: Herzl és a zsidó állam. (Megjelent Davis: Judenstaat című gyűjteményes kötetében, Wien, 1921).
14. Dr. Josef Klausner: Herzl. (Hasiloach 1909).
15. Z. F. Finkelstein: Herzl, a tárcáiról. (Lengyelül jelent meg az Almanach Zydowski 1916-os kötetében. Ugyanettől a szerzőtől, akitől egyébként ezt a Herzl-irodalmi összeállítás is ered, megjelent a „Herzl anyja” című írás Stürmer des Ghetto című kötetében).
16. M. Ehrenpreis: Herzl. (Hasiloach 1904. héber).

C) Könyvirodalom Herzlről.

1. Leo Kellner: Herzl Tivadar tanulmányai. (Wien, 1922).
2. Adolf Friedemann: Herzl Tivadar élete. (Berlin).

3. Ruben Brainin: Dr. Theodor Herzl. (Héberül, Wilna, 1921).
4. S. L. Zitron: Dr. Herzl. (Héberül, Wilna, 1921).
5. Dr. Osias Thon: Dr. Th. Herzl. (Berlin, 1914).
6. De Haas: Dr. Herzl. (Angolul, New-York, 1927, két kötet).
7. Baruch Hagani: Herzl, a cionizmus megalapítója. (Páris, 1918. franciaul).
8. Dr. M. Lurie: Dr. Herzl és szociálpolitikai szemléletei. (Héberül, Tel Aviv, 1927).
9. Joschua Barzilai: Binjamin Zeév Herzl. (Héberül, Jaffa, 1914).
10. Rabbi Benjamin: Theodor Herzl életküzdelme. (Héberül).
11. Samuel Zitron: Herzl élete. (Héberül).
12. Adolf Kurrein: Dr. Herzl célja. (Németül, Brünn, 1904).
13. Dr. Sigmund Münz: Th. Herzl, egy kortárs megfigyelése. (Németül, 1924).
14. Scholem Alejchem: Herzl élete. (Jiddis, Odessza, 1904).
15. Julius Uprimny: Intimitások Herzlről. (Angolul a new-yorki „Macedonian” c. folyóiratban, 1902).
16. A. E. Zimmern: Th. Herzl és a zsidó reneszánsz. (Angolul, London, 1905).
17. S. H. Margulies: Theodor Herzl és a cionizmus. (Olaszul a Rivista Israelite I. évfolyamában).
18. L. Neumann: Dr. Th. Herzl, az új Messias. (Vitairás Herzl ellen, Wien, 1897).
19. J. Mjasnick: Herzl életrajza. (Héberül, Wilna, 1905).
20. Löw-Vogel: A mennyek országa. (Herzl-dráma. Héberül, Wien, 1912).
21. Z. F. Finkelstein és Adolf Stand: Herzl-könyv. (Lengyelül, Lemberg).

D) Forrásmunkák.

1. Dr. Gorelik: Zsidó fejek.
2. Georg Hecht: Irodalmi kísérlet az „Új Zsidó”-ban.
3. Dr. Abr. Robinsohn: David Wolffsohn. (Berlin, 1918).
4. A. Ludripol: Herzl. (Achiasaf, Varsó, 1905).
5. P. Kohn: Herzl Vilnában. (Az osztrák Bné Brit-pályók 1928. évi kiadványában).
6. Dr. N. M. Gelber: Herzl leveleiből Wolffsohnhoz. (Wiener Morgenzeitung, 1924).
7. Adolf Böhm: A cionista mozgalom, I és II. kötet.
8. Mordechai ben Hillel Hakohán: Memoárok. (Héberül, III—V. kötet, Tel Aviv).
9. L. D. Lewontin: Beerec Avoténu. (Jeruzsálem, 1924—28).
10. J. Kreppel: Mai zsidók a mai zsidóság. (Wien, 1926).
11. Yorck-Steiner: Művészet zsidóul élni. (Frankfurt, 1928).
12. Nachum Sokolow: A cionizmus története. (Angolul, London, 1918. két kötet).
13. N. Safir: A cionizmus története. (Németül, Odessa, 1908).
14. Efraim Demard: Toldót Chibat Zion. (Héberül, New-york, 1918. második kötet).
15. Achad Haam levelei (II—V. kötet).
16. Leib Jaffe: Széfer Hakongressz. (Héber, 1922).
17. Als wir zum ersten Kongress gingen. (Berlin, 1922).
18. Max Nordau: Emlékezések. (Wien, 1926).
19. Sidney Whiteman: Th. Herzl. (Az angol Contemporary Review-ből).
20. A cionista kongresszusok jegyzékonyvei.

Bankok! Gyárak! Vállalatok! Kereskedők! Iparosok!
Saját érdekében felhívom b. figyelmüket m. dernül felszerelt

nyomdámra és gummbélyegzőm gyáramra.
Modern kislitem, olcsó árak, izléses munkák!
Kérjen árajánlatot!

EUGEN KATZ CLUJ,
Strada Regina Maria 37. szám.

Mag

Budapest, kai körökben ként emleget augusztus n szabásu kien életé, améltia nyugtásár szerint ban részesümunista bümgr tiz év.

Kéts

A háb

(Incurest Kelet tudós pokban a csakugyan kratikus szívényt szava nátorok, an lehetőségét, mányozzák lasztók szer menyben m a parlamen ját a közér zék. Nem is amennyire ezet. Vlad vitája sorá nem tetszik szédesen ig szesszió bef

Az a Fuad

(London, Az angol a vihart tám egy bejelen angol alsól Egyiptom dasát.

Egy kon Hendersohrdást baráts közötté és dás egyébk volt annak te (Hender új kormány kezében ch Lord Ch közlést? Le kényszeríté dott volna totta volna

Henderso re nem t padsorából — Feleh Henderso zésre végü — A sü küldöttem, hogy a le gyaráazha kormányzó vötközmen ként legkó dalmas jel mont elő

Churchil ladéktalan váltást, a dershon és A miniszte tetheti, mi

Magyarországon politikai amnesztia készül

Hazaengedik az emigránsokat, ha a szociáldemokrata-párt tagjává ismeri el őket

Budapest, július 28. Budapesti politikai körökben napok óta befejezett tényként emlegetik, hogy a Bethlen-kormány augusztus negyedikén ugynevezett gazdasági kiengesztelési programot léptet életbe, amely általános politikai amnesztia nyújtásában fog megnyilvánulni. E szerint mindazok fognak amnesztia-ban részesülni, akik ugynevezett kommunista bűncselekmények miatt ülnek már tíz év óta a magyar börtönökben,

de hír szerint pertörléssel fognak élni azokkal a szociálista munkásvezérekkel szemben is, akik emigrációban élnek. Többiakkal a pertörlés feltétele az lesz, hogy a magyarországi szociáldemokrata párt ezeket az emigránsokat tagjává nyilvánítja, ami azt jelenti, hogy az amnesztian kívül rekednek azok, akik a külföldön a kommunista mozgalom érdekében exponáltak magukat. Budapesti politikai körökben már napok óta nem

titok az a tény, hogy Bethlen miniszterelnök augusztus negyedikén nem a saját jószántából fogja egyengetni a kibékülést a magyar munkásság pártja felé, erre a külpolitikai viszonyok kényszerítik rá. Bethlen miniszterelnök nem folytathatja tovább eddigi politikáját a külföldi munkásmozgalommal szemben, mióta az angol munkáspárt megint hatalomra jutott.

Kétszázharminc új törvényt szavaztatott meg héthónapi működése alatt a kormány

A háború óta tiz parlament 2297 új törvényt adott az országnak

(Budapest-Bukarest, július 27. Az Uj Kelet tudósítójától). Ami az utóbbi napokban a parlamentben történt, annak csakugyan nem volt túlságosan demokratikus színe. Naponta négy öt törvényt szavaztak meg a képviselők és szenátorok, ami már eleve kizárta annak lehetőségét, hogy ezeket alaposan tanulmányozzák és meghányják-vessék a választás szempontjából is, akik végeredményben mégis csak azért küldték őket a parlamentbe, hogy a kormány munkáját a közérdek szempontjából ellenőrizzék. Nem is annyira megszavazott, mint amennyire elrendelt törvények voltak ezek. Vlad Aurélnak a kultusztörvény vitája során tett kijelentése: „Akinek nem tetszik, az lépjen ki a pARTHÓL” beszédesen igazolta, hogy a parlamenti szeszszó befejező napjának lényegesen

kájában a kormány elfeledkezett a demokrácia principiumairól. Nem is ez az, amivel itt foglalkozni akarunk. Egy bukaresti lap statisztikai kimutatást közöl a nemzeti parlamenti héthónapos munkájának törvényekben kifejezett eredményéről. Hét hónap leforgása alatt nem kevesebb, mint 230 új törvényt szavazott meg a nemzeti parlamenti. Ez azonban távolról sem jelent rekordszámot, mert a háború utáni esztendő törvényhozási lázában nem egy szesszió volt, midőn még ennél is jóval több törvényt gyártottak a törvényhozás háza. Az alábbi statisztikai kimutatás tanulságos képet nyújt arról, hogyan gyártották a háború után a törvényeket:

1920—21-ben	..	387
1921—22-ben	..	77
1922—23-ban	..	316
1923—24-ben	..	281
1924—25-ben	..	194
1925—26-ban	..	214
1926—27-ben	..	216
1927—28-ban	..	119
1928—29-ben	..	230

törvényt. Összesen tehát 2297 törvényt szavaztak meg a háború óta, ami alighanem egyedülálló eset a parlamentáris mus történetében. Ezeknek a törvényeknek az az egyetlen fogyatékoságuk van, hogy senki sem törődött az alkalmazással s ezért nagyon igazza volt Mihailichének, aki kijelentette az egyik javaslat tárgyalásánál, hogy törvényhozás helyett sok jobb volna gazdálkodni.

Az angol kormány elbocsátotta Egyiptom kormányzóját

Fuad királlyal szemben való energikus magatartása miatt

Az első nagy vihar a munkáspárti kormány ellen

(London, július 27. Az Uj Kelet tud.) Az angol alsóház tegnapi ülésén nagy vihar támasztott Hendersohn miniszter egy bejelentése. A miniszter közölte az angol alsóházzal, hogy lord Lloyd, Egyiptom kormányzója beadta lemondását.

Egy konzervatív képviselő kérésére Hendersohn kijelentette, hogy a lemondást barátságos levélváltás előzte meg közöttük és a kormányzó között. A lemondás ebből természetesen folyamánnya volt annak a politikanak, amely között (Hendersohn) és lord Lloyd között az új kormány egyiptomi politikája következtében ellentétet okozott.

Lord Churchill: Hogy értsük ezt a kijelentést? Lord Lloydot talán lelépésre kényszerítették? Vagyis, ha nem mondtott volna le, akkor a kormány elbocsátotta volna állásából?

Hendersohn a hozzáintézett kérdésekre nem felelt, mire a konzervatívok padsorából élesen feléje kiáltottak:

— Felelni felelni!
Hendersohn a sürgetésre és követelődésre végül felállott és kijelentette:

— A sürgönyt, amit lord Lloydnak küldöttem, úgy volt megszerveve, hogy a legtöbb ember abból nem magyarázható volna ki mást, mint hogy a kormányzó vállalja politikájának következményeit és mondjon le. En egyébként legközelebb ebben az ügyben terjedelmes jelentést fogok tenni a parlament elé

Churchill erre azt követelte, hogy ha ladektalanul tegyék közzé azt a levélváltást, amely ebben az ügyben Hendersohn és a kormányzó között történt. A miniszter kijelentette, hogy ezt nem teheti, minthogy megállapodása van

lord Lloydal, a levélváltás titokban tartására. A levelezésnek ugyanis olyan előzményei vannak, amelyek beleyulnak az előző kormány idejébe és ha nyilvánosságra kerülőnének, ez sokat árthatna az angol-egyiptomi jóviszonynak.

Churchill erre követelte a munkáspárti képviselők állandó lármája közepette, hogy Hendersohn adjon bővebb információkat az esetről. A lármá erre elementáris erővel tört ki, Churchill azonban szilárdan megmaradt követelése mellett és kijelentette, hogy órák hosszat fogja megismételni kérését, mindaddig, amíg nem kap választ. Hendersohn végül engedett. Kijelentette, hogy máshelyütt nagyon szívesen ad felvilágosítást a konzervatív pártvezérnek itt azonban nem találja a terjedelmes választ most időszerűnek.

A képviselőház ülése után a konzervatív párt vezetési értekezletet tartott lord Lloydal, aki kijelentette, hogy szívesen hozzájárul ahhoz, hogy nyilvánosságra hozzák a közöttük és Hendersohn között lefolytatott levelezés egy részét. A levelek közül kettőt Hendersohn erre egy sajtóügynökség útján nyilvánosságra hozott. Az első levél az, amelyet lord Lloyd írt Hendersohnnak június 23-án és amelyben a kormányzó kijelenti, hogy alaposan megvizsgálta azokat a politikai irányelveket, amelyek alkalmasak arra, hogy a normális viszony Egyiptom és Anglia között fennálljon. „Azt kívántam és reméltem — így szól a levél, — hogy az új kormány alatt is folytathatom munkálkodásomat és csak benső harcok után jutottam arra a következtetésre, hogy véleményem nincs összhangban a kormány véleményével.” Azt írja továbbá,

hogy igyekezett a kormány politikai principumaival összhangba hozni saját politikáját is, tisztára azért, hogy a királyt lelkiismeretesen szolgálhassa.

Hendersohn erre még ugyanazon nap azt felelte, hogy a király elé terjesztette lord Lloyd lemondását. A kormány egyúttal elismerte teljes mértékben lord Lloyd jóhiszeműségét és tisztelttel adózik ama szolgálatok iránt, amelyet hivatalában kért meg.

Lloyd lord távozását nagy jelentőségűnek tartják a parlamenti helyzet szempontjából is. Lord Lloydot, aki most 50 éves és 1925-ben neveztek ki Egyiptom és Sudán kormányzójává, kiváló gyarmatügyi politikusnak ismerté,

aki a háboruban a közelkeleti kémiroda vezetője volt, Kairóban Kitchenernek s lord Alhembynnek felmérhetetlen háborús szolgálatait teljesített és ennek jutalmazásául már 38 éves korában Bombay kormányzójává nevezték ki. Indiában nagyon erősen hangsúlyozta ki az indiai nacionalistákkal szemben az angol álláspontot.

Lord Lloyd Kairóban Fuad királlyal szemben rendkívül energikus és merev magatartást tanúsított. A parlament folyosóján általában az a vélemény alakult ki, hogy lord Lloyd elbocsátását Fuad király számára adott ajándéknak tekintik. Fuad király ugyanis hat hét tel ezelőtt Angliában tartózkodott és miniszterelnöke sokat érintkezett a kormány tagjaival. Uglátszik, ezeknek a tanácskozásoknak eredménye most a kormányzó elbocsátása.

Cserépkályhák

legszebb kivitelekben színekben, modellekben és nagyságban. **Elsőrendű gyári árak.** Kérjen árajánlatot!! **'Terracotta'** cserépkályha gyári lerakat Brassó, Vasut-u 3/a

Kénsav, sósav, salétromsav, accumulator sav
minden erősségben, vágótevelben és ballonokban, gyári lerakatonban, legolcsóbban kapható:
Ullmann József és Fia
vegyláru import Oradea. — Telefon: 6-77.

A CLUJ!
Tacamul
ezüstárugyárban
készült minden darab evőeszköz és dísz tárgy ezen gyárral van ellátva.
800-as finomság!
Gyártmányaink minden jobb ékszerüzletben megrendelhetők. — Viszonteladónak: „TACAMUL” ezüstárugyár Cluj, Strada N. Iorga 11/A
יהודי עריצונות אים עכמס זילבער: כל קודש תורה אונד אנדערע ליכטער. אתרום העלמער, סעקר-שמשאל אונד זעמל-בער ימוע לרע נעגעשענעדע

Nyílt levél!

A mélyen tisztelt vevőközönség szives tudomására hozom, hogy textil nagykereskedéssel párhuzamosan **Clujon a Cal. Regele Ferdinand 11/a szám alatt detail-üzletet** rendeztem be. Előnyös gyári összeköttetésem és engros osztályom révén módomban áll a legkiválóbb minőségű női divatcikkeket **közvetlenül engros árban** a nagyközönség rendelkezésére bocsátani. Arucikkeim mindenkor a szezon különlegességei lesznek, szenzációsan olcsó áram pedig versenyen felül állanak.

BIRÓ ANDOR
textil nagykereskedésének
Cal. Regele Ferdinand 11/a alatti detail-osztálya

Eladás hétfő reggel 8 órától!
Tessék figyelemmel kísérni hírdetéseimet!

A római nemzetközi mezőgazdasági intézet jelentése a világ termésének kilátásairól

Az északi földtekén közepes termés várható, a déli földtekén esőre van szükség. Erős ingadozás a csikágói gabonatőzsdén

Róma, július 27. Az újra fellángolt hozza a csikágói gabonatőzsdén igen rövid lélegzetű volt. A tőzsde ugyan szilárd irányzatban indult meg, mert újabb hírek érkeztek terméskárokról, azonban erős leadások és likvidációk következtében a szilárd irányzat nem tudta magát tartani és igen hamar gyenge irányzat kerekedett felül. Újabb nyomást az árakra gyakoroltak azok a hírek, hogy az árakra gyakoroltak azok a hírek, hogy az ajánlatok argentinai gabona iránt sokkal kisebbek, mint északamerikai buza iránt, ennélfogva az egész vonalon erősebb tempóban folytak az eladások és a veszteség az előző napi záróárfolyamokkal szemben 2-2,5 pontot tett ki. A tengeri piac irányzata a csikágói tőzsdén barátságos és a barátságos irányzat az egész forgalom folyamán meg is maradt, az árfolyamképződés továbbra is felfelé irányult, mivel Argentínából a hosszra kedvező hírek érkeztek. Mindamellett az árfolyamnyereség az előző napi árakkal szemben nem tett ki többet egy pontnál.

Az új termés kilátásai

A Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet Rómában a termés kilátásairól a következő jelentést adta ki:

Közép- és Dél-Európa legtöbb országában június hó folyamán igen meleg idő uralkodott, június hó második felében sok eső is volt, amelyet éjjel hűvösebb idő követett. A meleg általánosságban a mezőgazdasági termények számára kedvező volt és a visszamaradt fejlődést ösztönözte, ami egyes vidékeken túlságosan gyors érettséget is vont ma-

ga után. Az esőzések egyes vidékeknek amelyekben a szárazság túlságosan nagy károkat okozott, igen jól tettek, dacára annak, hogy másrésztől jégverések és viharok károkat is okoztak. Észak-Európában a hőmérséklet normális alul volt és az esőzések aránylag ritkák voltak. Általánosságban tehát a kilátások a július hó eleji kilátásokkal szemben csak helyenként valamivel jobbak voltak.

Az első termésbecslések igazolják, hogy a buza termés Magyarországon, Romániában és Bulgáriában jelentősen kisebb, mint a tavalyi igen jó termés és körülbelül az ezt megelőző öt esztendő átlagának felel meg. Az az összeredmény 55,2 millió métermáza a tavalyi 72,2 millió métermáza és az ezt megelőző öt évi 54,2 millió métermázas átlaggal szemben. A termésnek ezt a csökkenését részben a kisebb vetési terület idézte elő és a csökkenés a három említett ország részére együttesen körülbelül 1 százalékot tesz ki összesen. Sokkal jobb, mint a tavalyi igen gyenge termés, az ezidei eredmény Spanyolországban, amely azonban még mindig nem éri el az utolsó öt esztendő átlagát. Európát egységnek tekintve az a benyomás uralkodik, hogy az ezidei termés bőséges, jobb — a tavalyi rekord-terméstől eltekintve, — az utolsó öt esztendő átlagánál és ha a csökkent terméseredmény a tavalyi eredménnyel szemben, a dunai államokban is befolyásolja a végleges eredményt, a különbség a tavalyi esztendővel szemben nem lesz nagyon jelentékeny.

A többi gabonafajta számára, így elsősorban árpa és zab számára a kilátá-

sok igen jók, sőt e két ekkben a román termés talán még a tavalyi termést is felül fogja mulni.

Az orosz Szovjetunióban is kedveztek az időjárási viszonyok és a legújabb jelentések szerint gabonában jó termésre lehet számítani.

A terméskilátások Kanadában és az Egyesült Államokban érzékenyen rosszabbodtak. Téli buza termésbecslése az Egyesült Államokban a júniusi becsléssel szemben valamivel csökkent, de július elején még mindig magasabb termést vártak, mint tavaly. Ezzel szemben azonban a nyári buza esők hiánya miatt rosszabbodott erősen és a legújabb becslések már sokkal kisebb termésről számolnak be. Ezen állapot és a vetésterület figyelembevételével Kanada és az Egyesült Államok részére július hó elején oly termésre számítottak, amely métermázására átszámítva, kb. 65 millió métermázával kevesebb, mint a tavalyi termés és 14 millió métermázával kevesebb a megelőző esztendők átlagánál. Ki kell azonban emelni, hogy ezek a becslések végeredményben még változást szenvedhetnek és épen az utolsó esztendők tanulságai megmutatták azt, hogy a legmegbízhatóbb becslés és a végleges eredmény között igen nagy eltérések lehetnek, mert az aratást megelőző idő igen nagyban befolyásolhatja a tényleges termést. Ugyáztalán, hogy Észak-Amerikában az árpa és zabtermés is kisebb lesz, mint tavaly.

Észak-Amerikában a legújabb jelentések szerint búzában igen bőséges termésre lehet számítani, amely Tuniszban, Algírban és Marokkóban a tavalyi igen jó termést negyemillió métermázával és az azt megelőző öt évi átlagot 6 millió métermázával mulja felül. A kilátások az egyiptomi termés számára az eddigi jelek után itélve kitünőek.

Az ázsiai termésről eddig csak Indiából, Japánból és Koreából érkeztek tudósítások, amelyek szerint ezeknek az országoknak a buza-termése ezidén jobb, mint volt tavaly, azonban mindamellett kisebb, mint az utolsó öt esztendő átlagában.

Az új selyemharisnya,

amely az amerikai és európai elegáns nők világában általános csodálatot keltett a

HÁROM KORONA

Felülmulhatatlan szépségben és finomságban.

Az összes hírek egybevetése alapján meg lehet állapítani, hogy a termés az északi féltekén ezidén kisebb lesz, mint volt tavaly, legalább buza és zab számára, azonban mindamellett az ezidei termés nem fog lényegesen elütni az utolsó esztendők bőséges termésétől. Mivel azonban a legutóbbi időben Észak-Amerikában és Kanadában a nyári buza kilátásai tovább rosszabbodtak, ezidén az északi féltekén közepes termésre lehet számítani. Ami a déli félteke országait illeti, ugy a túlságosan száraz idő az argentinai és ausztráliai vetemények fejlődésére nem volt kedvező hatású és általánosan bőséges esőzésekre igen nagy szükség volna.

A kevésbé optimisztikus hírek a nyári gabona fejlődéséről Észak-Amerikában és esőhiányról a déli féltekén idézték elő azután a gabonaárak nagymértű emelkedését, amelynek épen tanui vagyunk még most is, a nagy ingadozások dacára.

A Halhatatlan Könyvek

40 kötetes sorozatának

írói:

Barbusse
Bulwer
Daudet
Dickens
Dorgeles

Gobineau
Pierre Loti
Gogoly
Hermant
Victor Hugo
Emil Ludwig

Th. Mann
Meredith
Ppus
Remarque
Renan
Reymont

R. Rolland
Strindberg
Szántó
Turgenyev
Wassermann

valamennyi a legjobb, reprezentáló munkájával.

Kiállítása

finom, hófehér papír,
pompás félbőr luxuskötés

Kozma Lajos, Végh Gusztáv, Galambos Margit könyvdiszeivel.

Ára

hihetetlenül olcsó!

E szelvény beküldése Önt semmire sem kötelezi.

Vágja ki és küldje be
ezt a szelvényt!

Dante Könyvkiadó, Budapest.

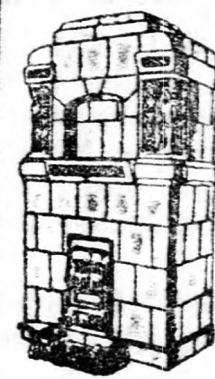
Vidor Manó könyvkereskedése
Oradea, Bóul Reg. Ferdinand 2.

U. K.
Sziveskedjék velem közölni, milyen kedvező feltételek mellett szállítja a Halhatatlan Könyvek 40 kötetes sorozatát.
E szelvény beküldése engem semmire sem kötelez.

Aláírás

Pontos cím

LEGÜJABB MODELLEK!

Figyelem!!

Baranyai György

alsótömösi cserépkályha gyárának
lerakata és központi irodája
Brassó,

Vasut-utca 58. szám,
a vámmal szemben.

Legszébb kivitel!

Gyári árak!

LEGSZÉBB SZINGEK!

Értesítés!

Megnyit Bucurestiben, a főváros központjában a

„Hotel Venetia“

Str. Pictor Grigorescu 12. szám
A királyi palota mögött. — Bejárat a Calea Victoriei.

100 modern berendezésű szobával, központi fűtés, minden szobában hideg- és melegvíz. Lift, fürdő és telefon áll a vendégek rendelkezésére. Nagyon előnyös árak. Utazó utak a tarifából 25% rabatot élveznek. Tisztelettel

„Venetia-szálloda“ vezetősége
MO. SESCO tulajdonos.

Női és férfiruhákat vegyileg fest, a színt Unió Cluj

Minden J

Először
házbán já
következő

Herzl Tivada
Julia
Boillieux
Montignon
Marmorek
Lucie Descu
Max Nordau
Inas
Hans
Egy titokzatos

Történelm
Herzl lakás
együttal a
szerkesztőség
leommal. Ba
ben, jobbra,
utára. Baló
s szózáiba
körül a szin
tek és val

A szin
BOILLIEUX:
Négy és
kettől
SZINESZNO
MONTIGNO
BOILLIEUX:
retém,
sen ránc
SZINESZNO
Tessék.
nem azt
óra?

MONTIGNO
BOILLIEUX:
SZINESZNO
nem jár
BOILLIEUX:
jem.
SZINESZNO
BOILLIEUX:
MONTIGNO
értelme.
SZINESZNO
zett, szé
Julia!
BOILLIEUX:
MONTIGNO
szani).

JULIA: (mag
huzza m
fektettem
SZINESZNO
engem u
JULIA: O,
mogatja
són jon
hogy les
BOILLIEUX:
ton dóm

JULIA: Mon
SZINESZNO
MONTIGNO
pokból)
JULIA: Les
MONTIGNO
dámát. I
ja és ha
nesen le
coeur!
SZINESZNO
matt) (O
BOILLIEUX:
MONTIGNO

JULIA: De
SZINESZNO
ges vag
laki nyu
BOILLIEUX:
a jogcin
MONTIGNO
SZINESZNO
itélhez

Herzl párisi éjszakája

Életrajz két jelenésben

Irta: Ben Ami

Minden jog fenntartva

Először a Kolozsvári Magyar Színházban játszották 1929 május 17-én a következő szereposztásban:

Herzl Tivadar	Kemény L.
Julia	Benes Ilona
Boillieux	Hoykó Ferenc
Montignon	francia publicista Mészáros B.
Marmorek	orvos, H. barátja Mihályi L.
Lucie Descaves	színésznő Székelyhídy A.
Max Nordau	író Tóth Elek
Inas	o
Hans	Herzl kistia o
Egy titokzatos ur	o

Rendezte Imre Sándor

Történet Párisban 1894 decemberében, Herzl lakásának dolgozószobájában, amely egyáltalán a bécsi Neue Freie Presse párisi szerkesztősége. Jobbra, elől íróasztal kis teklommal. Balra asztalka fotellekkel. Szem- ten, jobbra, ajtó, szemben balra ablak az utcára. Baloldalon középen ajtó, Herzlék bel- ső szobába. Késő este. A baloldali asztalka körül a színésznő, Boillieux és Montignon ül- nek. É. valami kártyajátékot játszanak.

I. jelenet.

A színésznő, Boillieux, Montignon.
 BOILLIEUX: (kis szünet után) Coeur betes! Négy ász! Három király! — az hetven- ketől!
 SZINESZNŐ: Huszotöt. Veszíttem.
 MONTIGNON: Hetven. Két frankot kap.
 BOILLIEUX: Es ontól, Mademoiselle? Szer- tetem, ha nem pénzben fizetne. (Erős- sen tántor.)
 SZINESZNŐ: Pedig épen ezzel kényszerít. Tetsék. Negyvenöt frank. (Idegesen) Ha- nem azt hiszem, abban hagyhatjuk. Hány- ra?
 MONTIGNON: Félüzeneg.
 BOILLIEUX: De miért hagyjuk abba?
 SZINESZNŐ: (az ablakhoz megy) Már senki nem jár az utcán. Szakad a hó.
 BOILLIEUX: A legjobb idő, hogy hazakísér- tem.
 SZINESZNŐ: Még várok.
 BOILLIEUX: „gunyosan”. Hahaha!
 MONTIGNON: En is azt hiszem, nincs sok értelme. A tárgyalás reggelig eltarthat.
 SZINESZNŐ: (aki eddig nyugtalanul kiné- zett, széthúzza a lakásba vezető ajtót) Julia!
 BOILLIEUX: Mi folytatassuk!
 MONTIGNON: Három kört. (Leül, k ját- szani).

II. jelenet

Voltak, Julia.
 JULIA: (magas, szeldarcú hölgy). Pszt! (Be- húzza maga mögött az ajtót) Hansot le- traktáltam. Még nem jött?
 SZINESZNŐ: Nem. Kedves, kedves Julia, engem úgy nyugtalanít!
 JULIA: Ó, igazán milyen drága is! (Még si- mogatja a fejét) En már megszoktam. Amióta ez a per tart, mindég ilyen késő- sön jön haza. (Az urakhoz) Gondolják hogy lesz ma itélet?
 BOILLIEUX: (süketen) Kérek, kérek, foly- ton dámákat. Csak dámákat kérek.
 JULIA: Montignon —
 SZINESZNŐ: Ugyan hagyja őket!
 MONTIGNON: (szórakozottan feléz a la- pokból) Parancsol?
 JULIA: Lesz ma itélet?
 MONTIGNON: Nem tudom. Nem adok több dámát. Itélet? Lehet. Herzl majd elmond- ja és ha megengedik, akkor innen egye- nesen le is adom a lapoznak. Itt van, coeur!
 SZINESZNŐ: En meg összedobom a kártyái- mat! (Összedobja).
 BOILLIEUX:
 MONTIGNON: (értelmetlenül néznek Lu- cienne)
 JULIA: De kedvesem!
 SZINESZNŐ: Nem. Elég volt. Ha én ide- ges vagyok, nem nézhetem, hogy va- laki nyugodtan játszik!
 BOILLIEUX: Rendben van. Egyre több lesz a jogomem, hogy követeljek magától.
 MONTIGNON: No és? És mi van most?
 SZINESZNŐ: Maga meg elmehetett volna az itélethez! Most se késő!

MONTIGNON: Még mindig elég korán fo- gom megtudni.
 JULIA: (aggódva) Gondolja, hogy —
 MONTIGNON: Azt hiszem, nagyon súlyos lesz.
 BOILLIEUX: Mindegy. A fő, hogy már vége legyen és az ember nyugodtan végig- játszassa a partiját. Hetek óta nem le- het rendesen játszani. Ez a Dreyfuss már- csak ezért is megérdemli, hogy elítéljék.
 SZINESZNŐ: De kérem!
 BOILLIEUX: A — az embernek első a ké- nyelme! (Csengetnek)
 MONTIGNON: Vége! (Papirt, ceruzát ko- tor elől).
 SZINESZNŐ: Ah! (Szívére szorítja kezét).
 JULIA: Ezek nem az ő lépései.

III. jelenet.

Voltak, inas.
 INAS: Megint az az ur van itt, aki délután.
 SZINESZNŐ: Ki az?
 JULIA: Küldje bel!
 INAS: (El)
 MONTIGNON: Biztosan valami szomszéd. (Utánozva). Na mi van? Szerkesztő ur már biztosan tud valamit! (Rendesen) Az újságíróknak egészen különálló házak- ban kellene lakniok. Legalább emyiben legyünk megközelíthetetlenek.
 BOILLIEUX: Hahaha!
 SZINESZNŐ: (megvetően) Nohát a maguk francia sajtója! —

IV. jelenet.

Voltak, egy titokzatos ur.
 EGY TITOKZATOS UR: (hivatalos kin, z, s)
 Dr. Herzl Tivadar szerkesztőt keresem.
 JULIA: Ön volt itt délután?
 TITOKZATOS UR: Igen.
 JULIA: Még nem jött haza. Milyen ügyben?
 TITOKZATOS UR: Csak azt akartam tudni, hogy nincs itthon. Köszönöm. (El).

V. jelenet.

Voltak, előbbi nélkül.
 SZINESZNŐ: Dehát ki volt ez?
 JULIA: Érthetetlen. Ma délután már kétszer volt itt. Nem ismerik?
 MONTIGNON: Személy szerint nem. De azt hiszem, magát a harmadik köztár- saságot volt szerencsénk benne üdvö- zölni.
 BOILLIEUX: Csak nem gondolja, hogy —
 MONTIGNON: De igen. Az. Rendörkém.
 SZINESZNŐ: Nahát, mondhatom, gyönyö- rüen nézünk ki!
 JULIA: De mit akar Herzltől?
 MONTIGNON: Semmit. Mit akarhat? Egy kicsit megfigyeli. Vagy ön azt hiszi, hogy az ügyészségem nem olvassák a Neue Freie Pressét?
 JULIA: Ó, mindig mondom neki, hogy ne írjon olyan erősen. És ezek az estü tele- fonhívások! Valóssággal külön védőbeszé- deket tart.
 MONTIGNON: Es a vonalat hallgatják.
 BOILLIEUX: Ugyan mit beszélnek itt össze- vissza? Igazán kezd nevelteses lenni, hogy ennek a Dreyfussnak milyen nagy fontosságú tulajdonitának.
 JULIA: En roppant nyugtalan vagyok.
 BOILLIEUX: De kérem!
 SZINESZNŐ: (aki ismét az ablaknál áll) Kér- lek, Julia, szabad egy percre... ott, lá- tod? Amögül a lámpavas mögül... va- laki feléz ide. —
 JULIA: (az ablakhoz siet. Kiles).
 BOILLIEUX: Már valóssággal halucinálnak! Montignon! Még egy kört!
 MONTIGNON: Nem. Mostmár valóban nem.
 JULIA: Látom. Ugyanaz, aki az előbb itt volt. Kedves Montignon, nem menne e- lébe az uramnak?
 SZINESZNŐ: Most beugrott egy mellékut- cából!
 MONTIGNON: Kicsoda? (Csengetnek) Nó dehát már itt is van! (Lépések).
 SZINESZNŐ: (figyel, rajongva) Igen, ezek az ő hatalmas, férfias lépései!
 BOILLIEUX: Nagyon ismeri!
 SZINESZNŐ: Az álomban is megismer- ném!
 JULIA: Jón!

Dr. Marton Ernőnek ajánlom

VI. jelenet.

HERZL: (magas, sudár alak, barna szakál- lal. A legszebb férfitípus. Lassan lép be és egy pillanatra szótlanul áll a küszö- bön. Hirtelen leejti a fejét).
 JULIA: (elébe megy) Kérlek — történt ve- led valami?
 MONTIGNON: Beszéljen!
 BOILLIEUX: (fotelbe ül, közömbösen ciga- retttára gyujt).
 SZINESZNŐ: Az itélet? —
 HERZL: Ha megengedtek... semmi... egy pillanatra csak... le fogok ülni...
 SZINESZNŐ: (gyorsan egy fotelt tol feléje és szorongó rajongással néz rá).
 HERZL: Köszönöm... (Hirtelen beleomlik a fotelbe, mint egy fa. Roppant fájdalom és összetörtség, egyetlen hangban): Ó!
 MONTIGNON: Majd én felhívom Bécsbe. Érdekes az anyag?
 HERZL: (értelmetlenül) Az — anyag?... Nem tudom... Persze... most telefonálnom kellene...
 MONTIGNON: (a telefonhoz ment) Halló- interurban! Kérem jegyezni: Bécs Neue Freie Presse. Sürgős!
 SZINESZNŐ: Doktor! Mi történt?
 HERZL: Bocssáznak meg... majd mindjárt... egy kicsit szédülök. (Fejét fogja).
 MONTIGNON: Az embernek igazán próbára teszi az idegeit, doktor! Dehát — volt itélet, vagy nem volt?! Ön elfeledkezik, hogy tizenegy óra van és a világon min- denütt zárják a lapokat.
 JULIA: (jön egy flakonnal) Igyon egy kor- tyót. Rögön jobban fogja magát érezni.
 HERZL: Fázom... (Iszik egy kortyot. Hir- telen élesen szól a telefon).
 MONTIGNON: Bécs. Tessék — (átnyújtja a kagylót).
 HERZL: Ki az?
 MONTIGNON: Bécs, a Neue Freie Presse...
 Halló, igen... Kérdezik, hogy van-e ité- let?
 HERZL: Mondja azt, hogy... (Lassan fele- melkedik)... Várjon, majd én — (jas- san átreszi a kagylót, reszket a keze)...
 Halló... igen... jegyezze... (Mély léleg- zetet vesz) — É — É — É — (nem bírja mondani, leírja egy papírszalagra, Mon- tignonnak nyújtja). Nem... talán mégis... maga. (Ujra a foteibe dől).
 MONTIGNON: (hangosan beleolvassa a te- lefonba) Életfogytiglani deportálás az Ördögsgizetre. —

degen) Jóestét!

JULIA: Ön már megy?
 BOILLIEUX: (élel) Azt hiszem elég késő.
 JULIA: Majd az estélyünkön látjuk akkor.
 BOILLIEUX: Igen. Meglehet.
 JULIA: (meglepetten) Nem fog eljönni?
 BOILLIEUX: Jóestét! (El).

VII. jelenet.

Voltak, Boillieux nélkül.

HERZL: Boillieux nem fog többet járni hoz- zánk. Ez okosabb ember, mint Montig- non, aki most tudósítást ír.
 JULIA: Mire előz?
 HERZL: Délután, amikor a tárgyalásra men- tem, benéztem a postámért. Nézze csak mit kaptunk. (Néhány levelet vesz ki a zsebéből és olvassa) Közbejött akadályok miatt szerdai elfogadó-napjukon nem le- hetünk jelen. Lefévre báró és neje". (Hirtelen kiáltás csattan fel az utcáról: Száműzték a hazaáruló Dreyfust! Rend- kívüli kiadás").
 SZINESZNŐ: Mi az?
 HERZL: Egy új lap. Action Francaisenak hívják. (Ujra végső az utcáról, halkulva: „A zsidó kapitány...”).
 JULIA: Ezt még nem hallottam a párisi utcán.
 HERZL: (folytatja az olvasást) „Szerdai es- télyünkön nem jelenhetünk meg. Perrier miniszteri tanácsos és felesége”. És Du Merciernek egy lemondó levele: „Veg- hívásunknak, sajnálatomra, ezentul nem áll módomban eleget tenni”.
 JULIA: Nem fognak eljönni?..
 HERZL: Nem. (Kis szünet után) Azt hiszem, mi is elköltözzünk Párisból.
 JULIA: Vissza fogunk menni Bécsbe?
 HERZL: Bécsbe? Nem tudom... Luger —
 SZINESZNŐ: Ó, doktor, maga rémképeket lát!
 (Hirtelen zaj az utca felől: „Le a zsidók- kal! Vesszenek a hazaárulók!”).
 HERZL: (megrezzen) A rémképek megle- vednek...
 JULIA: A függőnyt húzza be!
 SZINESZNŐ: (gyorsan összehúzza az ablakon a függőnyt). Dehát mi történik ebben a városban?
 HERZL: Rájöttek arra, hogy nem vagyunk franciák és Dreyfussal együtt ma vala- mennyiünket száműznek.
 JULIA: Tulságos fontosságot tulajdonit —
 HERZL: Gondolja? A concierge, amikor most kinyitotta a kaput, alig köszönt. Máskor kétszer is utánam kiáltotta: bonne nuit, Bonne nuit! Ma nem kívánt nekem jóéjszakát...
 SZINESZNŐ: Attól még nyugodtan aludhat. (Csengetnek).
 JULIA: Ki jöhet ilyen későn?
 HERZL: Nem tudom. Most már mindig vár- hatunk majd meglepetéseket.

VIII. jelenet.

Voltak, Marmorek.

MARMOREK: (besét) Jóestét... Ne haragud- janak —
 HERZL: Marmorek!
 MARMOREK: Gyorsan kinyitattam a kaput és beugrottam ide. Látni még őket? (Az ablakhoz megy, kiles a függőnyön).
 SZINESZNŐ: (aki szintén ott áll) Most vo- nulnak a Rivoli felé.
 MARMOREK: Ahogy kitódult a tárgyalóte- remből a tömeg... a csöcselékek együtt... mint egy hullám! — Doktor, ön hogy ke- rült haza?
 JULIA: Ne kérdezze, borzasztóan ideges.
 HERZL: Csöcselékek... hahaha!... De milyen előkelő „csöcselékek” akkor...!
 MARMOREK: A király rikkancsai. Ez az új elnevezésük. (Elmosódva az utcáról: „Vesszen a köztársaság!”).
 SZINESZNŐ: Nagyszerűen rikkoltanak.
 HERZL: Es én holnap reggel a miniszterek- hez megyek interjuét. Faure elnökhöz. Hahaha!
 MARMOREK: Ha ugyan fogadja.
 HERZL: (sértett büszkeséggel) Engem?!
 MARMOREK: Még ha levágná a szakállát — talán igen. De ezzel a barnasággal izgat- ni fogja őket.
 HERZL: (ránéz, az első szúrás).
 SZINESZNŐ: Nem, erre nem szabad ottlét fogni!
 MARMOREK: Es jó lesz, ha nem igen beszé- lémelül.
 HERZL: (forr) Hogy én —
 JULIA: De ne... kérem... ne beszéljünk erről!
 HERZL: — ne fogadjon —?
 MARMOREK: Vagy legalábbis óraszámra fog- ja várakoztatni.
 HERZL: Engem? — Aki a Palais Bourbonba

arisnya,
 európai ele-
 alános csodá-
 a

RONA
 pségben
 an.

elése alapján
 a termék az
 bb lesz, mint
 es zab száma-
 az ezidei ter-
 mitni az utolsó
 51. Mivel azon
 kammerikában
 a kilátásu to-
 az északi fel-
 et számolni.
 zait illeti, ugy
 argentiniai
 jódésére nem
 alános bőséges
 szög volna.

hírek a nyári
 ar, nekibau és
 n ideztek elő
 emervü emel-
 nui vagyunk
 zások dacára.

lem!!
 anyal
 egy
 si cserép-
 gyárának
 a is köz-
 rodája
 ssó,
 szám,
 nben.
 itell!
 k!

és!
 főváros

tia"
 2. szám
 — Bejárát
 szobával,
 szobában
 és tele-
 zésére
 azó urak
 lveznek.

zetősége
 onos.

Plu)

MARMOREK: Nem is igen tanácsolom, hogy a jövőben odamenjen.

HERZL: (pár pillanatra maga elé néz, aztán kitér) Hát akkor majd valami olyant tesz — (lefel kezd járni).

JULIA: (szemrehányóan Marmorekhez) O, hogy felizgattál!

MARMOREK: Bocsnatot kérek. Én magam is — egészen kint vagyok a sodróból.

SZINESZNO: (Herzshez) Feküdjön le. Az lesz a legjobb. Majd holnap aztán —

HERZL: — olyant tesz, ami vissza fogja fogja adni a nyugalmunkat!

MARMOREK: Soha.

JULIA: (int Marmoreknek, hogy ne ingerelje).

HERZL: De igen. Vissza kell kapjunk nyugalmunkat és — becsületünket. Így nem élhetünk tovább.

MARMOREK: Így élünk kétezer év óta.

HERZL: Nem, nem, így nem lehet tovább. (Két kezével fogja a fejét) Önéztes ember nem élhet így. És tulajdonképpen miért kell mindez? Igazuk van nekik. Itt járunk, itt dolgozunk, itt orvándunk és itt gazdaszának meg kizárólag és mégis ragaszkodunk a mi saját külön, kizárólagos Istenukhöz és dogmáinkhoz. Ezért vagyunk idegenek itten és idegenek is maradunk, amíg ragaszkodni fogunk ezekhez az Ázsiából hozott babonákhoz.

SZINESZNO: De Doktor! Még sohse hallottam magát így...

HERZL: Most majd hallani fog. Tenni kell sürgősen, azonnal tenni kell valamit. De nem úgy ahogy eddig... egyesek — gyávák — titokban — kusza — szégyenlően átszöktek hozzájuk... Ez csak rosszabbította a helyzetet. Ezért még jobban megutálták.

MARMOREK: (höllyesítőleg bólint). Ugy van.

HERZL: (fokozódó hangon). Nem titokban és nem árulással a többiek ellen... akik itt maradnak ezen a parcon... Nyíltan és büszkén kell felajánlanunk a békét a világnak. Igen, testvéreket nyújtunk a világnak, hogy ne legyen többé különbség zsidó és keresztény között...

MARMOREK: És gondolja, hogy elfogadják ezt a testvéreket?

HERZL: El kell fogadják. Mi magunk fogjuk lerombolni a válaszfalakat. Harcolni fogunk, propagandát fogunk csinálni az egész világon, kiáltványt intézünk az egész zsidósághoz, meg fogjuk szervezni... nyíltan... egyenesen... nem kerülökkel. (Hirtelen felveszi a telefonkagylót).

SZINESZNO: Mit akar?

HERZL: Halló Interuban...

IX. jelenet.

Voltak, Montignon.

MONTIGNON: (besét balról, papírlappal a kezében). A kabátom kint van? Jóéjszaka! Az inas majd kienged.

HERZL: (a telefonba). Bécs, Neue Freie Presse!

MONTIGNON: Kéthasábos vezércikket írtam. Egyetlen jelentősége van a dolognak, az, hogy a royal sták előtörnek. Majd olvassa el. Két hasábon kifejtettem. Holnap folytatjuk a partit. Aludjanak jól. Az után már csend van. Ön mit telefonál? Persze, egy egész tanulmányt fejtől Herzl, hiába! A legnagyobb külföldi újságról! Csak az a baj, hogy külföldi, Francia vá kellene lennie. Micsoda karriert csinálhatna. A kapu nyitva van? Rohanak. Tehát csak nyugodtan.

X. jelenet.

Voltak, Montignon nélkül.

(Élesen cseng a telefon).

HERZL: Presse? Igen, adom. Borzasztó feszültség. Páris egész arcúlat megváltozott. Tüntetések... Halló! Igen, igen. Valami nagyot! Szeretném az első oldalra... plakátbetűt... halló... gyökerezés változatát... igen, kimondom, jegyezze! (Kiabálja). Minden zsidó térjen át és hajtsa keresztvív alá a fejét.

MARMOREK: De, Doktor!

HERZL: Fényes-nappal, déli tizenkét órákor vonuljanak fel a Sztéfanskirche elé és kereszteljék meg őket.

SZINESZNO: (el akarja venni a kagylót). Herzl! Gondolja meg! Nincs eszéni!

HERZL: — nagy harangzúgásban, nyíltan, emelt fővel Hosszu sorokban, ünneplő ruhában vonuljanak... az egész hitközség, a rabbiakkal az élén... Hogy az egész világ lássa és ráébredjen... Halló... az első oldalra... feltűnő szedéssel. Aláírás

Herzl Tivadar... Mit kérdez kolléga ur? Hogy én is?... (Tétovázva, halkán) hogy én is? (Magára eszmélve). Nem, én utolsónak maradok, én maradok az utolsó zsidó.

SZINESZNO: (kivette a kagylót a kezéből). Az istenért mit tett?

MARMOREK: Szerencse, hogy Bacher és Benedikt ezt nem fogják leközölni.

HERZL: De igen!... Ez a legjobb!... Nem lehet, nem lehet egy egész életen át viselni ezt a különbséget! (Az íróasztal előtti székbe omlik).

JULIA: Most maradjon csendben.

MARMOREK: (részvétellel, de felindultan). Nyugodjék meg, Herzl. Ezt az örültséget pedig vessé ki az agyából!

HERZL: (undulatosan). Nem örültség!

MARMOREK: Örültség, ha mondom, örültség. Ha megnyugszik kissé, maga is látni fogja. (Felkacag). Haha, hogy az egész zsidóság! Hiszen még maga sem... Pedig magát igazán nem köti semmi. És ha már akadnának százan, ezren, tízezeren, vagy százazeren — de mi milliók vagyunk... Hát Bécsből, vagy Párisból áll a világ. — a mi világunk? Hát tudja maga, hogy Oroszországban, Romániában, Galiciában és Magyarországon milliók és milliók élnek, szakállt viselnek — és pájszot hordanak... és szenvednek, minden nap jobban szenvednek, de inkább meghalnak, inkább engednek szálanként kitépni a szakállukat, — de nem adnak fel egy jótát sem ezekből az Ázsiából hozott babonákból.

HERZL: Fel kell hogy adják. Honnan tudja, hogy nem fogják feladni?

MARMOREK: Mert én sem, maga sem adja fel. Pedig mi nekünk az egész? Egy emlékek... egy hangulat... De nekik... az élet...

HERZL: ... vagy nem?... nem tudom... úgy lüktet az agyam...

JULIA: Majd meg fog nyugodni.

HERZL: Folyton látom az arcát, amely szét

II-ik kép

(Ugyanaz a szín. Másnap reggel. Lassan világosodik. Herzl még mindig az íróasztalánál ül és ír. Rengeteg jegyzet fekszik elszórva).

I. jelenet.

Herzl, Julia.

JULIA: (a baloldali ajtón jön, pongyolában). Még mindig ír? Kint már egészen világos van.

HERZL: Elteit az éjszaka anélkül, hogy figyelhettem volna az időre. Hány óra?

JULIA: Mindjárt kilenc.

HERZL: (feláll). És én friss vagyok, mintha most ébredtem volna. (Csillogó szemmel mutat a jegyzeteire). Julia... nézzet... az asztalom... ez mind —

JULIA: Hozzam a reggelijét?

HERZL: Igen, igen... csak el szeretném mondani... annyi minden... Julia! hogy értessem meg... nem, mégsem... majd Nordaunak!

JULIA: De előbb megissza a teáját...

HERZL: Igen, igen... csak küldjön át értel... Addig még... ezt is lejegyzem... (Mégint lejegyez valamit).

JULIA: Akkor én hagyom — (Visszahúzódk).

HERZL: (tovább ír). (Csengetnek).

II. jelenet.

Herzl, inas.

INAS: Lucie Descaves kisasszony.

HERZL: (öröm). Igen! Azonnal bejöhet!... (Feláll, a hálóajtóhoz megy, megnézi, hogy jól be van-e téve, aztán afele az ajtó felé megy, amerről a színésznőnek be kell lépnie).

III. jelenet.

Herzl, Szinesznő.

SZINESZNO: Ne haragudjon, hogy ilyen korán... de oly nyugtalan voltam...

HERZL: Milyen kedves magától! Szükségem van erre a rajongására. Ha tudná, mit építettem fel erre!

SZINESZNO: (csodálkozva ránéz).

HERZL: Némelyek nagyok örütnék fognak tartani, mások azt fogják mondani, hogy üzletet, vagy reklámot akarok csinálni magamnak. De az én rokonaim, a művészek és filozófusok, meg fognak érteni és támogatni fognak! (A jegyzeti felé megy).

SZINESZNO: Én meghallgathatom? Mert aztán próbára kell mennem. Csak azért néztem be, hogy lássam, nyugodtabb-e már...

fog mállani Cayenne öldöklő ege alatt. A tárgyaláson azt éreztem, hogy az újságírók padjáról feltartóztatatlanul keltek át én is a vádlottak padjára. És amikor Valsin — Eszterházy, du Paty de Clan, Boisdreffre és Gouze a vád nevében megtették vallomását, mintha ellenem is vallottak volna. Az apámat is ott látam a fegyőrök között. Mindamnyunkat.

MARMOREK: Már régen odaültetek bennünket, csak mi most veszük észre.

HERZL: Ez nem maradhat így... Szörnyűség elgondolni, hogy a fiam is, az unokám is... (Hirtelen felugrik). És mégis... tenni kell valamit... Marmorek... hallja... tenni kell valamit...

MARMOREK: Nyugodjék meg, Herzl. (Visszavezeti a fotelhez, leteti, megveregeti a vállát). Majd meglátjuk.

(Halkan felcsendül a színpalak mögött a Makkabeus induló).

HERZL: Ha elgondolom, mivé lett Franciaország a nagy forradalom után száz évvel!

(A szoba lassan homályosodni kezd. A színpalak mögött halkán és szöveg nélkül intonálják a Makkabeus indulót).

SZINESZNO: Képzeld!

HERZL: (Lassan lehajítja fejét, a szoba mind jobban sötétedik). Julia, gyujtsa meg az állólámpát az íróasztalomon. (Meggyújtják és csak az világít kis fényvel. A Makkabeus induló erősebben). Pszt... nem hallanak valami éneket?... (A többiek ott állanak az íróasztala körül és szorongva szegrik rá a tekintetüket).

SZINESZNO: Semmit. Az utca elcsendesült.

HERZL: Valami születik az agyamban... Az éjszaka még meg kell lennem az eszmét, amely visszaadja a nyugalmát üzött fajunknak. (A Makkabeus induló teljes erővel). Azt hiszem számomra megszűnt az élet és kezdetét vette a világtörténelem... (Gyorsan irni kezd. A függöny lassan összemegy, miközben a Makkabeus induló folyton zug, mint egy orkán).

HERZL: (lehangelődik). Akkor... menjen csak próbára... Majd én — Nem is szabad, hogy maga és a feleségem legyenek az első... mert csak egy árnyéka a kételkedésnek!... hiszen az egész egy fél éjszaka óta élek... és ilyen frissen még —! (Csengetnek). Nem, majd Nordaunak!... nekem most az kell, hogy valaki egészen mellém álljon! Hanem maradjon itt a másik szobában... (A háló felé viszi) és amikor mi idekint megbeszéljük, akkor jöjjenek a gyöngédségükkel... (Gyöngédén áttolja az ajtót). Így, addig bezárom... (Külvilról ráfordítja a kulcsot és sietve a másik ajtó felé megy, amelyet kinyit. Már ott áll Nordau). Jöreggelt!... Milyen jó, hogy ilyen hamar itt van... Ha meghallja majd —

IV. jelenet.

Herzl, Nordau.

NORDAU: Mi történt? Egészen fel van izgatva!

HERZL: Drága jó barátom...! (Megöleli).

NORDAU: (kibontakozik). Ne haragudjon, de ezt az örömet... Ha megmondjuk, hogy tegnap este a törvényszék —

HERZL: (patétikusan). És én mégis boldogom... Egy széklet állított ide... (az vagyok!... Ne féljen... nincs semmi barátszal el a tól egy fotelt).

NORDAU: Ma reggel már el is szállították —

HERZL: Szegény Dreyfuss!... (Hirtelen felkacag). Hahaha!

NORDAU: (ijedten ránéz és távolodik).

HERZL: Ön most azt hiszi, hogy ez az ítélet elvette az eszemet... De jöjjön közelebb és meg fogja hallani, hogy — Nem, én teljesen józan vagyok.

NORDAU: (lassan leül az íróasztallal szemben).

HERZL: Egész éjszaka mintha sas-szárnyak csattogtak volna a fejem fölött...

NORDAU: Ugy látom, ön még jobban lekérte vette, mint én...

HERZL: Nézze, ezeket mind az éjjel jegyzeteltem!

NORDAU: A Pressének ír valamit?

HERZL: Nem. Egyelőre csak magamnak. És most önnel közlöm... Egy pillanatra... (Az ajtóhoz megy, megpróbálja). Nem akarom, hogy zavarjanak... (Visszaül). Így... és most —

NORDAU: Fel akarja olvasni?

HERZL: Nem. Ki akarom kiáltani! A legszi-

vesebben kinyitnám az ablakot és —

NORDAU: Nagyon nyugtalanra tesz...
HERZL: Drága barátom!... Valami nagy, egészen nagy dologra jöttem rá...
NORDAU: (aggódalmasan figyel). Talán felfedezett valamit?
HERZL: (hevesen, rajongva). Igen, felfedeztem... Mi egy nép vagyunk... egy nép...
NORDAU: (csalódottan, még mindig aggódva). Vállalt vonja. Ez az egész? Miattam...? Ha ragaszkodik hozzá... legyünk egy nép... Szegény Dreyfuss az sem segít.
HERZL: Látja... Éppen ez az. Ezért kell Dreyfussnak most az Ördögsgzigetre menni... Mert mi egy nép vagyunk. Egy nép, amelynek nincs hazája.
NORDAU: (gunyosan). Ha jól tudom, ez sem egészen új felfedezés.
HERZL: De én ennek a népek vissza akarom szerezni a hazáját... én meg akarom teremteni a zsidó államot! (Diadalmasan). Rájöttem arra, hogy van egy nép, amelynek nincsen országa és van egy ország, amelynek nincsen népe. Én összehozom a kettőt. Visszaadom a földnélküli népek a népnélküli földet. Megteremttem a zsidó államot.
NORDAU: (aki növekvő figyelemmel hallgatja, egyszerre hangosan sirni kezd).
HERZL: (Nordau vállára teszi a kezét). Ugye Nordau... Magát is megrendíti ennek a gondolatnak szépsége, grandiózitása... Én is sirtam az éjjel, amikor végiggondoltam az egészet... és rájöttem... Olyan volt mint egy villámcsapás...
NORDAU: (részvétellel). Édes barátom! Talán... mégis jó lenne, ha elmenne az orvoshoz. Jöjjön... Doktor Renoir jó barátom...
HERZL: (bosszankodva, de nyugodtan). Hát maga csakugyan azt hiszi, hogy megboldultam? Ide figyeljen... Hétzer hét, az negyvenkilenc... nyolcszor tizenkettő, az kilencvenhat... Teljesen eszemnél vagyok... Most már nem is forró a fejem. Soha még ilyen világosan nem láttam a dolgokat... Itt van az egész terv... A zsidó állam...
NORDAU: De ember!
HERZL: Nem. Semmit ne szóljon! Majd meglátja... ahogy eszembe ötlött... egy képrázatban... Figyel... ki fog alakulni ön előtt... csak kérem, teljes csendben... Ime, kezdem —
NORDAU: (meredten figyel).
HERZL: (a következők során részben a jegyzeteiből olvas, részben mondja). Itt van mindjárt az első gondolatom! Miért gyűlölnék bennünket a népek? Mert letagadjuk magunkat. Azt mondjuk, franciák vagyunk és nem vagyunk franciák, azt mondjuk németek vagyunk és nem vagyunk németek? Mi maga?
NORDAU: En erre sohasem gondoltam... (Tétovázva). A legszivesebben francia vagyok...
HERZL: (felnevet). Haha... kérdezze meg a Dreyfuss bírát... kérdezze meg a rikkancsot lent az utcán. Maga Budapest születt... németül ír és mégis... francia. Ezért haragszanak ránk... ezért gyűlölnék, mert letagadjuk... hogy zsidók vagyunk. És még egyért. Mert gyengék vagyunk. A gyengéket mindenütt utálják. Itt járunk közöttük és nem tartozunk hozzájuk, sehova, senkihez sem tartozunk. Gyökértelenül a levegőben lógunk... Én megmutatom az utat, hogy ismét erősek lehessünk.
NORDAU: És mi ez az út?
HERZL: A zsidó állam. Minden népek meg kell, hogy legyen a maga országa. "Mi egy nemzet?" Egy felismerhető összetartozással bíró történelmi embercsoport, amelyet egy közös ellenség tart össze"... Mindenekelőtt elkészítettem a nemzeti zászlónkat! Azt fogják mondani: zászló? Egy bot, egy darab ronggyal... "Nem. Több! Egy zászlóval odavezetem az embereket, ahová akarom, még az Igéret földjére is! Tudja niből keletkezett a német állam? Dalokból, álmokból és fekete-piros-arany szalagokból!"
NORDAU: (lassan). Honnan vesz pénzt? Rothschild ötszáz frankot fog adni.
HERZL: Tízmilliárd márka nemzeti kölcsönt hozok össze!... Nagy fellélegzés és megkönnyebbülés lesz Európában, ha elvisszem a zsidó szegénységet. De a zsidó pompa sem fogja terelni többé a világot.
NORDAU: O, istenem!
HERZL: Egy ilyen dolgot csak szuggerálni lehet. Mielőtt kételkedem, neveltséges lesz.

Vasárnap

NORDAU: És

HERZL: Wal

az utcán.

tóan unat

nálatlan

volna szá

NORDAU: És

HERZL: Vá

hagyni a

lenni!

NORDAU: M

HERZL: ...

„A szada

lami vidé

jókkal m

valaki ut

a tenger

dorlókat.

temetmék

szét a lá

legnagyobb

szabad le

vagy vör

legyen, a

nének be

doltam!

mes háza

teszi az

Márk tere

játékokat

rát, cirku

NORDAU: F

HERZL: „E

fognak j

lovasságn

tenroek.

Tiszvisel

A reszort

nek neke

celláknak

NORDAU: F

HERZL: A p

Elég volt

Éz jó ve

diet köte

harosok.

keresked

hogy leg

aki dolgo

ismerőse

induljanak

az ingata

indul az

párbajt.

toml...

főnyvés

pompázha

főrendel

vándorl

nek, akik

kat... O

nak krik

Nagy dip

rosban z

városokba

utielevek

gonk...

juk van,

nak!...

porsók h

lottaikat

NORDAU: De

HERZL: E

gyobb zs

Berliner

odakint

jelentem

risban!...

megépsit

gyarak é

kint felá

zakosan

pedig me

házakat!

a világ

nak járn

szünk.

tek! A

amelyek

gónk fog

tánna fi

lónaknak!

selni a

ból rend

cottage.

idő!...

ez a gur

komán

német, f

tartotta

ket, ha

a földön

kétezer

zsidók m

NORDAU: És kikkel akarja...?
 HERZL: Wahrmann Mór fiát láttam tegnap az utcán. Ugy néz ki, mint aki borzasztóan unatkozik. Az ilyen fiúk, a kihaszatlan életrejükkel, nagyszerű anyag volna számunkra...
 NORDAU: És ha nem jönnek?
 HERZL: Választaniuk kell! Vagy teljesen ott hagyni a zsidóságot, vagy teljesen zsidóvá lenni!
 NORDAU: Milyen igaz!
 HERZL: Aztán nézze mire gondoltam: „A szadagorai csodarabbit kiviszem valami vidéki püspöktől...” Nagy hajókkal mennének százezerszámra!... Ha valaki utközben meghalna, nem dobnánk a tengerbe. Ez elkedvetlenülé a kívándorlókat. Fertőtlenítenék őket és odaát temetnék el... Kelengyékét osztanánk szét a lányoknak!... O, de ami a legnagyobb dolog: az Igéret földjén végre szabad lesz, hogy görbe orruk, fekete, vagy vörös szakállunk és hajlott háttunk legyen, anélkül, hogy ezért már megvetnének bennünket!... De mindenre gondoltam! Az építkezéssel „Kedves, kellemes házakat fogunk építeni, ami vonzóvá teszi az ottlakást!... Később egy Szent Márk teret, vagy Palais Royal-félt!... És játékokat a legsürgősebben: színházat, operát, koncertet, café-concertet!...”
 NORDAU: Ha ez csakugyan...!
 HERZL: Főpapjaink impozáns omátságban fognak járni!... Hadseregünk lesz! A lovasságunk sárga nadrág és fehér waffenok, a tiszteknek ezüstös kuraszl... Tisztviselői kar a legjobb fizetésekkel!... A rezortfőnökök mindenről jelentést tesznek nekem — (Ahát!) és engem kancellárnak fognak nevezni!
 NORDAU: Herzl!
 HERZL: A parlamentben azt fogom mondani: Elég volt a tancból az aranyborjú körül. Ez jó volt a fogságban. Most a szabad élet kötelességet várnak ránk. Feltalálók, narancsok, művészek, tudósok, becsületes kereskedők és munkások nemzete kell hogy legyenek!... Mindenki munkát kap, aki dolgozni akar: a bátyja, az apja, az ismerőse... mind, mind, mind! — csak induljanak!... Az államok megvásárolják az ingatlanokat és a zsidó vagyon is megmúl az országunk felé!... Bevezetem a párbajt. A társadalmi életet megfínomítom!... Adómentesség évekig! Még a térvízre is! Hogy egyszer már mi is pompázhassunk!... A nemesség részére főrendet!... A hajókön, amelyeken kivándorolunk, énekesek és zenészek legyenek, akiknek játéka megrövidíti az utunkat!... Odakint rengeteg sportot: a fiúknak kosárlabdát, a lányoknak teniszt!... Nagy diplomáciai hálózatot! Minden fővárosban zsidó nagykövetségeket, kisebb városokban konzulátusokat! Hébernyelvű útlevelek forognak majd az egész világon!... Lesz hadiflottánk! Akiknek vachtjuk van, háború esetén rendelkezésre állnak!... (Lassan). És megépítjük a koponyok hajóit és magunkkal visszük hálózatunkat!
 NORDAU: Ez nagyon szép...
 HERZL: De hallgassa tovább!... A legnagyobb zsidó lapok: a Neue Freie Presse, Berliner Tageblatt, Frankfurter Zeitung, odakint külön kiadásokat fognak megjelentetni, mint a Newyork Herald, Parisban!... Hirsch bárót rábírom, hogy megépítse a zsidó Louvret!... A zsidó gyárak és vállalatok fiókokat fognak odakint felállítani!... Az üzleteket itt fokozatosan átadjuk a keresztényeknek, ott pedig megismerjük a zsidó Wertheim áruházakat!... Egy új Svájcot csinálunk és a világ minden részéből csodáinkra fognak járni! A legvendégszeretőbb nép leszünk — mi, akiket sehol nem szeretnek! A tengerek tele lesznek hajókkal, amelyeknek árbocán a mi kék-fehér lobogónk fog lengeni! És Japán és Nagybritánia flottája tisztelgően fog a mi zászlónknak!... Sárga szalagokat fognak viselni a karunkon, mert mi a sárga foltból rendelkezünk!... Kertvárosok, cottage, villanegyedek! Héberai munkaidő!... És addig nem nyugszunk, míg ez a gumyszó „zsidó” olyan tisztelt fogalom nem válik, mint amilyen az, hogy: német, francia, angol! A gondviselés nem tartotta volna fent ilyen sokáig a népünket, ha nem lenne még hivatásunk ezen a földön!... És a világ tanulja meg, amit kétezer év alatt nem bírt megtanulni: a zsidók megbecsülését!... A papokat, akik

nem jönnek velünk, félreállítjuk! A mi hőmpolygésünk feltartóztatlan! Mert a zsidó állam, világszükségesség!
 NORDAU: Most, ahogy mondja, mintha valóban...
 HERZL: Ugye látja emelkedni az épületet?... Ezek a jegyzetek mind egy-egy téglák... És még várjon, ezek mind — (Ujabb jegyzeteket vesz fel): Héber nemzeti színház és intendánsa: Arthur Schnitzler!... (Pillanat, Lehangoltabban). Csak egytől félek!... hogy a fogság kényelméből nehezen fogjuk tudni felrúzni a zsidóságot —
 NORDAU: Háromszáz év fog kelleni...
 HERZL: Nem. Harminc év alatt tető alá akarom hozni!... Tárgyalni fogok Bismarckkal, Vilmos császárral és a szultánnal!...
 NORDAU: Londonban kellene próbálkoznia...
 HERZL: Londonban?... (Hosszán elnéz). Igen... lehet... Az angolok a Biblia népe és ők meg fogják érteni... (Ebben a pillanatban erősen kopogtatnak a hálóajtó felől és a színész hangját hallani: Doktor! Doktor!... bezárt engem!)
 HERZL: O, no nézze csak!... már szinte nem is itt élek... (Kinyitja a hálóajtót). V. jelenet.
 Voltak, Színész, Julia, később Hans.
 SZÍNÉSZ: Most maga miatt lekértem a próbáról —
 HERZL: Bocssáson meg.
 SZÍNÉSZ: (üdvözlő Nordaut). Jöreggelt, Mester. Mi szépet olvasott fel önnek Herzl?
 NORDAU: Num tudom, milyen műfaj... de nagyon szép volt.
 SZÍNÉSZ: (Herzhez). Csak nem regényt írt? Vagy talán darabot?
 HERZL: Azt hiszem, önéletrajtot írtam. Minden zsidónak az életét, a hányódásait és a vágyódásait.
 JULIA: (egy tálcával jön). A teája már egé-

szén kihűlt... (Leteszi egy asztalkára, hirtelen Herzre néz). Mi van magával?... Olyan lázas a szeme...
 HERZL: Majd nektek is mindent elmondok... Szeretném, ha a kandalóban megigazítaná a tüzet...
 (Nordau és a színész a háttérben beszélgetnek, látni, hogy Nordau lelkesülten magyaráz).
 JULIA: (megigazítja a tüzet).
 HERZL: Igy... ezt a kisasztalt odahúzzuk... és néhány fotelt... Lucie, üljön le... Hans már felkelt? Hozza be, Julia...
 SZÍNÉSZ: O de kíváncsi vagyok...
 HERZL: Majd meghallja. Ugy érzem, hogy minél többször mondom el, annál erősebben fog élni bennem... Nordau, ön meghallgatná még egyszer?
 NORDAU: Akár százszor is egymásután...
 JULIA: (hozza Hansot). Leültessem?
 HERZL: Nem. Majd az ölembe veszem.
 SZÍNÉSZ: Ugy bának velünk, mint a gyermekkel...
 HERZL: Most üljenek ide körül... En addig hozom a jegyzetemet... (Julia, a színész és Nordau ezalatt várakozásteljesen körülülnek a kályhát és néma ámulattal figyelik Herzl).
 HERZL: (leül közéjük). A kályhaajtót nyissuk ki, hogy a tűz világítson... (Hansot felveszi az ölébe). Te meg jer ide hozzám, kis gyermekem... Ugy szeretlek... hiszen értem... a ti jövőtökért...
 JULIA: A teáját...
 HERZL: Majd közben iszom... (Iszik egy kortyot). Igy... és most kezdem...
 SZÍNÉSZ: Olyan, mintha mesét mondana...
 HERZL: Igen, igen... de ha akarjátok, akkor nem mese...
 (A függöny közben lassan összemegy).
 HANS: Kezd már papa...
 HERZL: Lesz egyszer, lesz valahol a zsidó állam...
 Függöny.

karnám, fel kell hívjam e gondolat képviselőinek a figyelmét arra, hogy ma nekik is kötelességük velünk együtt egy erős Jewish Agency felépítésében részt venni. Weizmann dr. mély bölcsességről tett tanúságot akkor, amikor meghívta a zsidóság minden rétegét, hogy egyesüljenek a Jewish Agencybe és amikor a Council tagságának felét azoknak a köröknek jutatta, akik eddig keveset tettek még a Palesztina-működésében.
 Dr. Stephen S. Wise new-yorki főrabbi Herzl, mint a csodák emberét magasztalta, aki felbresztette az alvó erőket és felszabadította az elrejtett energiákat. Ő volt az, aki a zsidóságnak megmutatta, hogyan építheti fel saját otthonát.
 — Amikor én — fejezte be szavait New-york főrabbija — a Balfour deklaráció szövegét megkaptam, mélyen meg voltam hatva ettől az angol aktsótól. De ugyanakkor hangsúlyozni akarom, anélkül hogy Angliával szembeni bizalmunk csorbát szenvedne, állandóan öröklőnk kell Palesztinában zsidó érdekeinkért a mandatárius hatalommal szemben.
 Ezután felolvasták Weizmann Chájinnak egy táviratát, amelyben a Cionista Világszervezet elnöke sajnálkozását fejezi ki afölött, hogy a Herzl emlékkünnepélyen nem vehetett részt. Ezután Nathan Strausznak, a kiváló amerikai filantrópnak üzenetét olvasták fel, majd Nahum Szokolovnak az Exekutive elnökének szavai jártak be az ünnepséget. Szokolov költői száryalásu beszédben rajzolta meg Herzl életútját, akit a Dreyfuss-affér és az új antiszemita áramlat visszavitt a zsidósághoz és aki e lelki folyamatnak nagy konzekvenciáit levonta, amikor életre hívta a cionizmust.

Az angliai zsidóság grandiózus emlékkünnepélye

Lord Melech, Sir Herbert Samuel, Stephen Wise és Nahum Szokolov nagy emlékbeszédei Herzl Tivadar halálának huszonötödik évfordulóján

A londoni cionisták és Palesztina barátok Herzl Tivadar halálának 25 éves évfordulója alkalmából, grandiózus emlékkünnepélyt rendeztek. A Balfour deklaráció ünnepsége óta nem volt Angliában ilyen nagyszabású és impozáns zsidó manifesztáció, mint az idei Herzl ünnepség.
 Az emlékkünnepén Lord Melech (Sir Alfred Mond) az angliai cionista szövetség elnöke tartotta a megnyitó beszédet, aki mélyszántó portrét rajzolt Herzlről, nagy államférfi; képességeit vázolta és rámutatott arra, hogy ennek a nagy vezérnek egyénisége a cionista mozgalomra, a bázei programtól kezdve, a mai napig rányomta bélyegét. Egy ilyen rendkívüli kvalitásokkal rendelkező vezér korai halála súlyos és pótolhatatlan veszteséget jelentett a zsidóság és a mozgalom számára.
 Az emlékkünnepély második szónoka, akit a gyűlés tomboló tapsviharral fogadott, Sir Herbert Samuel, Palesztina egykori főkörmányzója volt.
 — Tudom — kezdte beszédét — hogy a modern történelemben nincs kelkesítőbb és magasabbabb momentum, mint Herzl Tivadar élete és Palesztina új fejlődése, ami Herzl Tivadar nagy eszméjének diadalát jelenti. Herzl Tivadar az a férfi volt, aki mélyen a jövőbe látott és előre látta a fejlődés útját. Mint mondtam volna huszonöt esztendővel ezelőtt, ha előre látta volna, hogy Palesztina egyetlen generáció élete alatt, közjogilag biztosított Zsidó Nemzeti Otthon lett, hogy hatalmas ipari centrumok létesültek az országban, hogy a zsidók tizenkétmillió fontot investáltak Palesztinában és hogy az ősi héber kultúra új életre támadt. Bárcsak megélhetne volna Herzl álmainak valóra válását! És mindez csak a kezdete ama törekvéseknek és áldozatoknak, amit a zsidó nép Palesztinának szentel. De az anyagi áldozat még nem minden. Sokkal súlyosabban nyom a

latban a munka áldozata, amelyet a dolgozó zsidó az ország oltárán hoz. Az anyagi áldozatokat sokkal könnyebb elviselni, mint azokat az áldozatokat, amelyeket az ifjú zsidók az arab támadások szomorú napjaiban hoztak. Emlékezzünk meg a mai napon a tisztelet hangján József Trumpeldornak és hős társainak nevére is.
 Sir Herbert Samuel a legmélyebb megindultság és legnagyobb dicséret hangján emlékezett meg a zsidó munkás harcáról, aki arcának veritékével vírágoztatja fel a palesztinai civilizációt.
 — Van egy áramlat a cionizmusban — folytatta Herbert Samuel szavait — amely azt akarja hogy Palesztina a brit birodalom hetedik dominonja legyen. Anélkül, hogy a gondolatnak zsidó, angol és nemzetközi szempontból való előnyeit és hátrányait vizsgálni a-

A női

Selyem-harisonyák

minőségben utóélettelennél

GBL „Edelweiss“	Lei 400
GBL „Elite“	„ 350
GBL „Diamant“	„ 310
GBL „Dollár“	„ 170

Képe mindenütt csak egyből, előzetes — az jeggyel ellátott — használat és meg fog győződésből, hogy a jó mindig a legelőbb.
 Utasítson elnos minden utánaot!

Nyersolaj (pacura) tüzeléseket

kazánokhoz, kemencékhez, központi fűtésekhez füst és korommentes üzemmel, a megtakarítás garantálásával készít:

Markó V. okl. gépészmérnök, fűtés-technikus

Ciuj, Str. N. Iorga 11. Telefon 453.

Redőnygyártásban

3 évtizedes tapasztalattal

SZÁNTÓ DEZSŐ ÉS FIA

redőny- és kályhagyára Oradea

első helyen áll.

Acéllemezredőnyök. Essingnei faredőnyök

9 július 28
 akot és —
 tes...
 Valami nagy,
 m rá...
 (li). Talán fel-
 igen, felfedez-
 egy nép...
 indig aggódva
 Miattam...?
 legyünk egy
 ez sem segít.
 zért kell Drey-
 etre menni...
 k. Egy nép,
 tudom, ez sem
 k vissza aka-
 n meg akarom
 (Diadalmasan).
 y nép, amely-
 y egy ország,
 n összehozom
 ldnélküli nép-
 legteremttem a
 lemmel hall-
 rni kezd). Ugye
 ndíti ennek a
 végig gondol-
 tem... Olyan
 ...
 barátom! Ta-
 a elmenni az
 Renoir jó ba-
 ugódtan). Hát
 hogy megbo-
 Hétszer hét,
 sor tizenkettő,
 eszemnél va-
 forró a fejem.
 nem láttam a
 sz terv... A
 ajom! Majd
 ödött... egy
 ki fog ala-
 m, teljes csend-
 szben a jegy-
 (djá). Itt van
 Miért grü-
 Mert letagad-
 franciák va-
 ranciák, azt
 és nem va-
 doltam... (Té-
 francia va-
 érdezze meg
 ezze meg a
 ga Budapesten
 négis... fran-
 ... ezért gú-
 hogy zsidók
 mert gyen-
 engéket min-
 köztöttük és
 ehova, senki-
 lenül a leve-
 atom az utat,
 k.
 népnek meg
 országa. „Mi
 bető összetar-
 embercsoport,
 tart össze”.
 em a nemzeti
 lani: zászló?
 all... „Nem,
 etem az em-
 g az Igéret
 tkezett a né-
 l és fekete-
 z pénz? Rot-
 zeti kölcsönt
 gzés és meg-
 ha elvi-
 De a zsidó
 bbbé a vilá-
 uggerálni le-
 vetséges le-

Szerkesztői üzenetek

K. S. Farcasa. Az italmerési illetéket nem falvanként, hanem mint megírjuk engedélyenként röjék ki.

B. J. Medias. Érdeklődjön levélileg a kolozsvári Paplan- és Toltó gyárnál Cluj, Str. Gen. Berthelot 23.

T. M. Forduljon kérésével a bukaresti szerkesztőségünkhöz, Str. Lipscani 51. Hátszegi Ernő címén.

Ha elszállsz dél felé. Nem tanácsoljuk a kiutazást. Első feltétele a bókigulátnak a spanyol nyelv tökéletes tudása, mert Spanyolország egyike azon európai államoknak, ahol nagyon kevesen tudnak spanyolon kívül más nyelvet. Információkat a spanyol követség adhat. Legutóbb Spanyolá Bucaresti. Irhat: románul, németül és franciául.

S. R. Medias. Nem nyílt meg Steiner Pál egyetemi tanár címe: Egyetem ucca 2 szám Kolozsvár.

Z. Hittk. Az anyahitközség kétségtelesen kivethet kultuszadót a méltányosság határai között. Tessék a szóbanforgó hitközség eljárásához fordulni.

M. S. Cluj. Az évszámot a könyvkadók rendszerint egy évvel antidiiktálják, mert azt akarják, hogy egy év múlva is ugyan kiadottnak higgyék. Vannak kiadók, akik egyáltalán nem tesznek évszámot a könyv címlapjára. Szépirodalmi munkákhoz nem írnak előszót. Tudományos munkát rendszerint előszóval látnak el.

N. G. Cluj. Meg lehet szervezni Veres könyvkereskedésben. Deák Ferenc ucca Bővebbet megtudhat ugyanott.

Br. S. Balc. Mi csak társadalmi akciókkal foglalkozunk. Egy mecenás di-csörétremlő törekvését finanszírozni nem tudjuk. Egy tanácsal szolgálhatnánk. Irjon a hitközségi alkalmazottakat előkészítő iskolához. Marosvásárhelyre, amely elő fogja készíteni világi tudomány.

S. M. Sighet. Scoala de Metalurgie, Oradea. Négy középiskolával felveszi.

F. J. fogtechnikus. „Ha elszállsz dél felé” üzenet Önnök is szól. Közleblbi információért forduljon egy fogászati újság szerkesztőségéhez.

M. Ch. Viseul de sus. Ha lemond rabbi állásáról katonai szolgálatot kell teljesítenie.

Egy komoly szó a szemüveget viselő közönséghez

Mindazek, akik szünetestől fogva, avagy kesőbb külső behatás folytán kénytelenek szemüveget viselni, különös gondot kell fordítani arra, hogy — akár saját maguk vásárolták, akár orvos által előírt szemüvegük — pontosan feleljenek az arcukhoz való keretet kapjanak.

Amilyen lényeges, hogy kényes esetekben az üvegeket orvos írja elő, epolj lényeges azoknak, akik sokat írnak, olvasnak, avagy precíz rajzokat, mechanikai munkát végeznek, hogy a keretet szakszerűen válassza meg; szükség esetén formálja azt a fejükre és arc szerint.

Ezen okok figyelembe vétele indította Kolozsvár alattjegyzett, legrégibb szakszervezet céget azon — nyugaton régen beállt rendszer bevezetésére, hogy minden darab — üzletben összeállított szemüveget céggeljevel eliat, a kereten előforduló deformációt, vagy tő est 2 éven át díjlanul vézi és erről írásbeli garanciát vállal.

Azon biztos hiszemben, hogy az intelligens közönség ezen rendszer előnyeit felismeri és értékeli, kérem szíves pártfogásukat.

Kun Mátys Fia
szakszervezet
Cluj, Calea Victoriei 12. szám.
Alapítási év 1864

Tudomás. Ilyen törvény létezik. Jól teszi, ha a vámhivatalnál érdeklődik.

V. M. Gherla. Az új vámtarifa ennek is redukálta a vámját. Érdeklődjön ipar és kereskedelmi kamara, Cluj, Bereczky utkánál.

Érdeklődő. Careii. 1. Nem kaphat soron kívüli vízumot. 2. Pontos információkat a bukaresti amerikai követségtől beszerezhet. Irhat románul, németül, franciául, angolul. Ha lehet, akkor a vízumot pár nap alatt megkapja. New Yorkban erős héber kultúra van. Elhelyezkedhet. Hias, kivándorlási iroda címe: Hias, Bucuresti, Bulv. Carol. 81.

B. J. Viseul de Sus. Érdeklődjön Școala Confesională Izraelita Cluj, Calea Reg. Ferdinand címen a helybeli elemi iskola igazgatóságánál.

Váradai előfizető. Augusztus 15-ig cset-belép.

E. P. Viseul de Sus. Ha a hadkötelezettségének eleget tett, nem kell semmi további lépést tennie.

R. M. Döszeg. Forduljon a kolozsvári Tacsamul gyárhoz, Str. Nicolae Jorga.

JAZOMIR

Egy hős pacifista históriája

Írta: ALEX SLANK

(18)

Megirtam Dingmannal lefojtatott interjúmat és átadtam a szerkesztőknek.

„Nagyon jó, nagyon okos dolog, de egyelőre minden zsidó bölcsességet föl kell függeszteni. Dingmann ur a koncepciót, tanácsait egy időre tartsa meg igazának.”

„Hiába panaszkodtam. Üböl bátyáknál.”

„Ugy van fiam, egyideig mellőznöd kell a zsidókat. Muszáj. Itt az antiszemitizmusa hullám!”

„Atadott egy meghívót.”

„Védd az emlékezetedbe, hogy a jó újságírónak le kell szállnia és fel kell emelkednie. Döntsd el magadban, fenn volt-e vagy lent, ha majd visszajössz erről a tanácskozásról.”

Megnéztem a meghívót. Sajtó-tanácskozás a front és a mögöttes országreszek destruktív, keresztényellenes propagandájának a leküzdésére.

Egészen más körülmények között tanácskoztunk itt, mint Erzsébetfalván. Nagy velencei tükrök, aranyozás a falakon, beépített művészi butor és minden tanácskozó alatt párnázott ülés. Nem kellett éjszakázni és nem jártak örszemek. Nyugodtan esznét cserélhetünk, az elnöki székben a helygyminiszterium egy osztálytanácsosa ült.

Izgalommentes tanácskozás folyt, ezt meg kell hagyni.

Édességet és pezsgő-fröccsöt hoztak körül, nem pincér, hanem egy alapítványi hölgy, már nem volt fiatal. Nem rendelik ki ilyen fontos tanácskozáskorra a fiatalabb hölgyeket, nehogy széjjel-szórja a férfiak koncentrációját. A szomszédom magyarázta így, pontosan eszavakkal.

Az alapítványi hölgy nem szörta szét a férfiak koncentrációját, az már bizonyos. Csunya, kihámvadt nő volt egy nagy érdemmel: soha nem mosolygott.

Finom formák között tanácskoztunk. Egy pillanatra visszavillant fantáziámban a nádfőteles ház, ott a harctéren és a mestergerendás erzsébetfalvai hajlék. De csak pillanatra. Mert az ember az aktuálisok ösztönös rabja. A háboruban is ükőzet után, a bajtársak tetemei még ott fektettek előttünk és már möhön követeltük a menzist és a cigarettát.

Csöngöttek, az elnök beszélt.

„Tisztelt uraim! Önök nyilván tudják, hogy a front felbontására és a háttérland elkedvetlenítésére a szocialisták éles propaganda kampányt indítottak. Az ellenséges országokban a legkíméletlenebb eszközökkel már csirájában fojtják el ezt a megmozdulást. Mi ezt nem tehetjük.

Későn öcsüdtünk fel, nem is tulajdonítottunk különös fontosságot a dolognak. Ha most statáriális eszközökkel akarnánk ellengőzt adni, százzszámra kellene felkötötnünk a sok hazafias fel-

bujtót, de ennek most nem kedvez, sem a harctéri, se a belügyi helyzet. Nekünk tehát mást kell kipróbálnunk. Megcsináljuk az ellenpropagandát.

Levette csipetőjét és miadatt törülgette, körülnézett.

„Uraim, remélem a zsidó sajtó részéről senki sincs közöttünk.”

Egy egészen fiatal, hosszuhaju fiu, talán tizennyolc éves, zavartan megszólalt.

„Engedelmet kérek, én unitárius vagyok. Ez nem hiba?”

Mindnyájan mosolyogtunk, az alapítványi hölgy és a tanácsos kivételével. A tanácsos ur sietett megmagyarázni, hogy itt keresztény és keresztény között nincs különbség, éppen csak zsidó nem jöhet, ez érthető, hiszen a kampány ellenük nyokból is, ha már eddig kellő talmudi tudást sajátított el.

Irányul. Igaz ugyan, hogy a zsidók mint felekezet, vagy akár mint faj nem bünyösköppen ezekben, de a szocialisták vezetőfejei majdnem mind zsidók és a kisebb propagandisták között is aránylagosan sok van ebből a nációból. Hálás és népszerű dolog megindítani ellenük a röpirat-hadjáratot. Illetve nem is megindításról van szó, hanem meg kell erősíteni, kiteljesíteni kell a már meglévő.

Megint szünetet tartott.

„Szeretném az urak hozzászólásait hallani.”

Már az ajkamon volt egy epés megjegyzés, nagy szerencse, hogy a jobbik ösztönöm visszarántott. A kórházi és a zsurnalisztikai karrierem forgott kockán.

Maksányi ur tette az első megjegyzést, ugyanaz, aki a diplomaták információs óráján a csücsköt reklamálta a franciáktól.

Mindenekelőtt követelte, hogy állítsanak föl egy propaganda hivatalt, megfelelő szervezettel, ha lehet hierarchiával. Egyetemesdivel — okoskodott — ezt az ügyet nem lehet megoldani. Nagy feyelem kell hozzá, egy ellenőrző osztályt is meg kell szervezni, hogy a propagandistákat ellenőrizzék, nem dolgoznak-e az ellenséges tábor számára.

Bizonyára elvörösödtem, vagy elsápadtam, de szerencsére valaki halkán egy szót ejtett el és mindenki odafigyelt. „Számár!”

Ezt mondotta valaki. Azt hitték ebből affér támad, de Maksányi olyan lelkesen bene volt a szervezésben, hogy talán nem is hallotta. Rendületlenül tovább beszélt, amíg az elnök megint csöngött. „Szerkesztő ur nagy buzgalommal kezeli a dolgot és kissé letér a probléma csücskeiről.”

Ujságírókkal lévén dolga, vezérek-

stilusban beszélt.

Nem is érdemes megjegyezni milyen újabb badarságokat beszélt Maksányi kollega, akit végül mégis el lehetett hallgattatni.

Egy idősebb ur, szakállas, öszes, becseslt csontos képű, gyomor és epebaj fénylett a képén, egy klerikális bulevárd lapnak a kiküldöttje, hangsúlyt javasolt. Az akcióban hangsúlyt azon legyen — mondotta — hogy ezek a zsidók magukhoz akarják káparítani Maria országát. Jött-mentek ivadékaik, csak most néhány évtizede kaptak egyenlő jogokat és máris az uralmat követelik.

Az alapítványi hölgy, aki eddig tempolmi áhitattal halgatott, most föltette a lorgonját és megszólalt. Csiripkedő, madárhangon. Bosszus, epés volt, rokonszenvezett a felszólalóval.

„Nagy hiba volt, ősi hiba volt, magunk ellen bünöztünk, amikor felszabadítottuk őket!”

„Már akkor bünöztünk — visszhangozta a szakállas — amikor beengedtük őket az országba.”

Az elnök higgadságra intett és arra kérte az urakat, hogy ne kalandozzanak el a témától. Nem is kalandoztak el, mindenki volt valami általános, semmitmondó tanácsa, kritizálták az eddigi munkát s belgörték, hogy lapjukban határozatosan állanak az antiszemitizmus bögöje alá.

Felbár nem lepődött meg, mikor elmondottam neki, hogy mi készül.

„Hiába mesterkednek! Nincsen zsidó kérdés. Zsidókérdést a demokratáknak köszönheti az ország, nem a szocialistáknak. De nemsokára, meglátod, el fognak tűnni a pártok és kettő fog megmaradni: a reakciós párt és a szocialista progresszivek. Mert mit jelent a reakció? Megmaradni az uriság, a könnyű vagyonszerzés lehetőségei és az öröklött zsarnokság mellett. Ebben a vágyonos zsidók, a középszidók és a kispolgárok is száz százalékban benne vannak. Az antiszemitizmus tulhaladt álláspontra.”

Eszembe jutott, hogy egy jó alkalmat szalasztottam el és bizony nem is figyeltem felbár barátom elméleti előadására. Mellettem az antiszemita értekezleten ugyanis egy újságíró ült, aki azt javasolta, hogy lapját a „Szent Buzahintő” nevezzék ki a propaganda mozgalom hivatalos organumává. Ezt meg is szavazták, de kötelességévé tettek, hogy csak is a mozgalom vezérkarához tartozók keziratait lehessen közölni az újságban.

Ehhez a kollégához még a mai napon felmentem és átadtam Magda egyik versét. A vers egészen modern volt, mégsem volt akadályja annak, hogy leközzölje, csak a refrénben kívánt kis javítást, amit én meg is engedtem, tudtam, hogy Magdának e pillanattól az fontos, hogy a neve nyomtatásba jöjjön. A refrén így szólt:

„Oh tündérvár, új életet rejtke,
Megtárt kapuid előtt emelem büszkén
„Szent Buzahintő”
„Megtárt kapuid előtt alázattal mor-
lzsolom füzeimet.”

(Folyt. következik.)

A bolygó zsidó

Eugen Sue világhírű regénye két hatalmas kötetben — 400 lejrő kapható az Uj Kelet könyvoszt.-ban

Okvetlenül látogassa meg

Szabó Albert, Arad

Bulev. Regina Maria No. 20.

Telefon: 239. Alapítva: 1892. Sürgőnycim: Szabóüveg.

II. mintakiállítását,

melyen Románia legnagyobb üveg-, porcelán-, lámpa-, dizsmű- és konyhafelszerelési nagykereskedője bemutatja a Kartársaknak minőség, árak és mennyiség tekintetében egyedülálló nagy raktárát.

A vásár 1929. évi augusztus 1-től aug. 15-ig tart.

Kérjük nb. látogatását előre jelezni. — Vásárlás esetén utiköltségét megtérítjük.